

HYVÄ/PAHA TAVARA

Etnografinen analyysi suomalaisten KonMari-järjestäjien tavarasuhteesta

Meri Johanna Parkkinen

Helsingin yliopisto

Valtiotieteellinen tiedekunta

Sosiaali- ja kulttuuriantropologia

Pro gradu -tutkielma

Maaliskuu 2019

Tiedekunta/Osasto Fakultet/Sektion – Faculty		Laitos/Institution– Department	
Valtiotieteellinen tiedekunta			
Tekijä/Författare – Author			
Meri Parkkinen			
Työn nimi / Arbetets titel – Title			
Hyvä/paha tavara. Etnografinen analyysi suomalaisten KonMari-järjestäjien tavarasuhteesta			
Oppiaine /Läroämne – Subject			
Sosiaali- ja kulttuuriantropologia			
Työn laji/Arbetets art – Level		Aika/Datum – Month and year	Sivumäärä/ Sidoantal – Number of pages
Pro gradu		Maaliskuu 2019	82
Tiivistelmä/Referat – Abstract			
<p>Tutkielman tavoitteena on kuvata 2010-luvun lopulla Suomessa trendikkääksi nousseen KonMari-järjestysliikkeen merkitystä menetelmästä kiinnostuneiden näkökulmasta tarjoten ilmiölle yhteiskunnallinen ja kulttuurinen konteksti. Tutkielma vastaa kysymyksiin, miten kodin esineistön arvoa määritellään uudelleen ja miksi kodin järjestäminen nähdään mielekkäänä. Tutkimuksen kohteena on affektinen ja tunnepitoinen suhde esineisiin, sekä tavaran järjestäminen elämänhallinnallisena toimintana. Työn teoreettisena taustana on keskustelu tavaran merkityksen muodostumisesta sekä muuttumisesta. Haastateltavien KonMari-prosessin myötä muuttuneita kulutustottumuksia tarkastellaan eettisen kuluttamisen näkökulmasta.</p> <p>Tutkielman aineisto muodostuu 11 puolistrukturoidusta haastattelusta sekä tukittavien kotona tehdystä havainnoinnista. Kenttätyö toteutettiin vuonna 2018 Suomessa haastatellen pääosin suurissa suomalaisissa kaupungeissa asuvia ihmisiä. Työssä esitetään etnografinen kuvaus järjestelmäprosessista sekä siihen liittyvistä motiiveista ja tunteista. Aineiston analyysimenetelmänä käytettiin teemoittelua.</p> <p>Tutkielma osoittaa, kuinka tavaran karsiminen henkilökohtaisten mieltymysten mukaiseksi, värittää positiivisesti kokemusta paitsi ympäristöstä, mutta auttaa myös elämään arvojensa mukaista elämää. KonMari-projekti auttaa ja rohkaisee pohtimaan itselle tärkeitä arvoja sekä muuttamaan elämäntyyliään niiden mukaiseksi. KonMari-metodia tulkittiin omien henkilökohtaisten sekä laajemmin sosiaalisesti hyväksytyjen ideaalien mukaisesti. Ekologisuuden ja eettisyyden ihanteet kuluttamisen suhteen motivoivat suomalaisia järjestelmäsiivouksen pariin.</p> <p>Tavarasuhte muodostuu niin henkilökohtaisista mieltymyksistä kuin sosiaalisista vaatimuksista. Tämän päivän suomalaisten KonMari-innostusta leimaa vastuuntunto omia valintoja kohtaan sekä halu vaikuttaa laajemmin hyvin henkilökohtaisessa tilassa eli omassa kodissaan. KonMari-järjestäminen näyttyy tämän päivän suomalaisen elämäntyylin ihanteiden mukaisena toimintana tähdätessään tehokkaaseen, ekologiseen ja eettiseen elämäntyyliin. Samanaikaisesti sen toteuttajat näkevät valintansa vastakulttuurisena, vastustaessaan kulutusyhteiskunnan normeja.</p>			
Avainsanat – Nyckelord – Keywords			
tavarasuhte, KonMari, järjestysliike, koti, kuluttaminen			
Säilytyspaikka – Förvaringställe – Where deposited			
Muita tietoja – Övriga uppgifter – Additional information			

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO	1
1.1 KonMari-ilmiöstä	2
1.2 Tutkimuskysymykset ja aiempi tutkimus.....	4
1.3 Antropologinen relevanssi.....	6
2. TAVARA ANTROPOLOGISESSA TUTKIMUKSESSA	8
2.1. Materiaalisen kulttuurin tutkimus.....	8
2.2. Käsitteistä.....	12
3. TUKIMUSMETODIT JA AINEISTO	14
3.1. Aineiston esittely.....	14
3.2. Kenttätömenetelmät.....	15
3.3. Aineistoanalyysitavat.....	17
3.4. Tutkimuseettiset kysymykset.....	18
4. TAVARAN JA KONMARITTAJAN VÄLINEN SUHDE	19
4.1. Tavarasta luopuminen eli sen merkityksettömyyden huomaaminen.....	19
4.2. Tavara ja sosiaaliset suhteet.....	22
4.2.1. Muistot tavaroissa.....	28
4.3. Rakas tavara on itsensä näköinen tavara.....	30
4.3.1. Pirskahtelevat tavarat.....	34
4.3.2. Tavarat ovat mahdollisuuksia.....	36
5. VASTUU TAVARASTA – MUUTTUNUT ASENNE KULUTTAMISEEN	38
5.1. Tavaraähky - Henkinen hyvinvointi ja tavarat.....	38
5.1.1. Hallitsematon tavara kuriin.....	40
5.2. Aikakauden ja sukupolven vaikutus tavarasuhteeseen.....	44
5.3. Kulutustottumusten muutos – Ympäristötietoisuus ja henkilökohtainen vastu uu.....	48
5.3.1. Kulutusyhteiskunnan vastustaminen.....	53

6. OMAN NÄKÖISEN KODIN JA ELÄMÄN RAKENTAMINEN KULTTUURIN KONTEKSTISSA.....	58
6.1. Carpe diem – tartu tämän hetken tavaraan.....	59
6.2. Oma koti itseä varten – ja vähän muitakin.....	63
6.2.1. Järjestäminen harrastuksena ja yhteisöllisyys KonMari-projektissa.....	69
7. JOHTOPÄÄTÖKSET.....	73
Lähteet.....	77
Aineistoluettelo.....	83

1. JOHDANTO

Käsittelen tässä pro gradu -tutkielmassa suomalaisten KonMari- järjestyssiiivouksesta inostuneiden suhdetta tavarahan, pohtien tavarahan kulttuurisia merkityksiä. Tavoitteena kuvata etnografisesti, miksi tavarahan karsiminen ja järjestäminen ovat KonMari-metodilla kotiaan järjestäville merkityksellistä. Pysin kuvaamaan ihmisen ja tavarahan välistä suhdetta nykypäivän Suomessa ja näin tuomaan esille kulttuurin asenteita materiaalista osana arjen käytäntöjä, yhteiskunnallista statusta sekä yksilön identiteetin rakennusta. Kodin järjestäminen paljastaa kulttuurin ihanteita puhtaudesta sekä vältelyyn epäjärjestykseen liitettäviä asenteita. Työssäni kuvaan haastateltavien muuttunutta tavarasuhdetta heidän tutuudessaan KonMari-oppeihin, ja pyrin kuvaamaan, miten laajemmat kulttuuriset muutokset arvoissa liittyen kuluttamiseen ovat vaikuttaneet tähän henkilökohtaiseen muutokseen. Teoreettinen tutkimuskysymykseni on, kuinka ihminen arvottaa kulttuuristen ja sosiaalisten arvojen värittämänä tavaraa affektiivisessa suhteessa tavarahan kanssa. Jatkan antropologista keskustelua siitä, miten tavarahan arvo rakentuu ja kuinka suhde esineisiin on värittänyt tunteilla ja kulttuurisesti jaetuilla arvoilla.

Marie Kondön siivousopas *KonMari – Siivouksen elämän mullistava taika* (2015) oli vuoden 2016 myydyin tietokirja Suomessa (kustantajat.fi). Kirjasta tuli pian ilmiö sisustusblogeissa ja -lehdissä. Luin itse ensimmäisen kerran aiheesta life style -blogista keväällä 2016 ja kiinnostukseni ilmiön tutkimiseen heräsi heti. Jo järjestelysiivousmenetelmän perusidea oli mielestäni kiinnostava: jos omistat ainoastaan iloa tuottavia tavaroita ja pidät ne järjestyksessä, tulet onnellisemmaksi ja saavutat haluamiasi asioita elämässäsi. KonMarin ohjeet ovat yksityiskohtaiset ja tarjoavat niin käytännöllistä kuin henkistäkin opastusta läpi prosessin. Kodin järjestämistä ei esitetä kirjassa ainoastaan arkielämän käytäntöjä hyödyttävänä projektina, vaan lopputuloksena on koko elämän muuttava järjestys. Kun ihminen järjestää kodin iloa tuottavaksi, se säteilee hänen koko elämäänsä ja tekee mahdolliseksi esimerkiksi huonojen elämäntapojen muutoksen tai unelmiensa saavuttamisen työuralla. Pro gradu -tutkielman arvoisen aiheesta teki siivousilmiön verrattain suuri suosio Suomessa. KonMari nojaa vahvasti Itä-Aasialaiseen käsitykseen tavarasta ja sen merkityksestä ihmisen hyvinvointiin, mikä tuntui haastavan vallalla olevaa käsitystä tavarahan merkityksestä suomalaisessa kulutusyhteiskunnassa.

Olen kiinnittänyt huomiota julkisessa keskustelussa toistuvaan ajatukseen siitä, että liiallinen tavara kodeissa on ongelmallista. Heräteostoksia paheksutaan samalla kun niitä tehdään, joululahjojen ostaminen koetaan välttämättömyydeksi, mutta aattoiltana

ahdistutaan liian täydestä kuusen alusesta. Ympäristön tila huolestuttaa, mutta kulutus on samalla valtavaa. Harkittu kulutuskäyttäytyminen tuntuisi puheiden perusteella olevan suomalainen ihanne ja KonMari-opit antavan vastauksia, kun ihanteet ja todellisuus eivät kohtaa.

1.1. KonMari-ilmiöstä

Japanilainen Marie Kondo aloitti toimintansa ammattijärjestäjänä Tokiossa 2000-luvun alussa, 19-vuotiaana (konmari.com). Kondo on kertonut, että hänen järjestämismetodinsa on saanut vaikutteita shintolaisuudesta. Hän on maininnut myös kuinka hänen lapsuudessaan trendikäs feng shui on osaltaan saanut hänet innostumaan järjestämisestä. Kondo on opiskellut sosiologiaa ja tehnyt kodin järjestämiseen liittyen myös opinnäytetyönsä. (Young 2015.) Marie Kondo kehitti lempinimeään kantavan metodinsa työskennellessään asiakkaidensa kanssa ja julkaisi siitä menetykseen nousseen kirjansa Japanissa vuonna 2011. (konmari.com)

Kirjassaan Kondo antaa yksityiskohtaiset ohjeet kodinjärjestämiseen tavararyhmä kerrallaan. Lisäksi hän avaa ajatustaan tavaran merkityksestä, sekä opettaa käytännön ohjeiden lisäksi tervehtimään kotia, kiittämään tavaroita käytön jälkeen sekä asettelemaan ne niin, että tavarat saavat levätä työnsä tehtyään. Lukijalle luvataan, että menetelmää seuraamalla koti ei tule enää koskaan olemaan epäjärjestyksessä. Lisäksi siisti koti tulee mullistamaan koko elämän: osa Kondon asiakkaista on laihtunut, toiset löytäneet unelmiensa työn tai jättäneet haitallisen ihmissuhteen. Jotta järjestys ja sen tuoma elämänmuutos on mahdollista, on epämiellyttävästä ja turhasta tavarasta hankkiuduttava eroon. KonMari-metodin keskeinen oppi onkin nostaa jokainen omistamansa tavara käsiin ja kysyä ”tuoko tämä minulle iloa?”

KonMari – Siivouksen elämänmullistava taika käännettiin japanista saksaksi vuonna 2013 ja englanniksi 2014. Kondo kiertää kansainvälisesti pitämässä koulutuksia, joissa ammattijärjestäjät koulutautuvat sertifioituiksi KonMari-järjestäjiksi. Ilmiö linkittyy siis myös ammattijärjestämiseen, verrattain uuteen ammattialaan ja kuluttajille tarjottavaan palveluun. Lisäksi Kondo vaikuttaa sosiaalisessa että perinteisessä mediassa. Instagramissa Marie Kondolla on yli 800 000 seuraajaa ja Twitterissa noin 60 000. Tammi-kuussa 2019 ensi-iltansa sai Netflix-suoratoistopalvelussa julkaistu televisiosarja Tidying

Up with Marie Kondo, jossa seurataan yhdysvaltaisperheiden konmaritusta itse metodin kehittäjän johdolla.

KonMari on tänä päivänä tuotemerkki, jota kuvaillaan sen virallisilla internetsivuilla seuraavasti: ”KonMari on elämäntyylibrändi, johon kuuluu valikoima tuotteita, palveluja sekä sisältöjä, jotka ovat suunniteltu auttamaan kotisi järjestämisessä ja näin tuomaan elämääsi iloa. Meidän kauttamme voit löytää yhteyden muihin järjestäjiin ja saada sekä antaa tukea järjestämistäipaleella.”¹(konmari.com)

KonMari on noussut ilmiöksi sisustuslehdissä ja -blogeissa. KonMariin viitataan tvsarjoissa (Gilmoren tytöt -vuosi elämästä, The Mindy Project), kirjoitetaan aikakausi- ja päivittäislehdissä sekä siitä on piirretty useampikin strippi Fingerpori-sarjakuvaan. KonMari-kirjaa mukaillen on julkaistu myös self help-opas The Magic of Not Giving a F**k (2015). KonMari-kirjan vastaanottoa voisi kuvailla ilmiöksi, trendiksi, joka on noussut esille monenlaisissa keskusteluissa sekä ylistettynä, että vitsin kohteena.

Tähän tutkielmaan haastatellut ihmiset ovat järjestäneet kotiaan KonMari-opein tai niistä inspiroituneena. Suurin osa heistä oli lukenut Kondon kirjan, mutta metodiin oli tutustuttu myös esimerkiksi internetissä. Löysin haasteltavani pääosin Facebook ryhmästä nimeltään Konmari Suomi, jossa jäseniä on reilu 55 000. Konmarittajien yhteisöllisyyttä leimaa mahdollisuus henkilökohtaisiin tulkintoihin ja järjestämisen toteuttamiseen, sillä jokainen voi lukea kirjan yksin ja olla mahdollisesti ottamatta ollenkaan kontaktia muihin ideasta innostuneisiin. Facebook- ja muut sosiaalisen median ryhmät ovat kuitenkin keskeinen paikka suomalaisten konmarittajien yhteydenpitoon. Esimerkiksi Facebook-ryhmässä kysytään neuvoa, keskustellaan prosessin ongelmakohdista sekä jaetaan inspiroivia onnistumiskokemuksia.

¹ Suomennos on kirjoittajan. Alkuperäinen teksti: ”KonMari is a lifestyle brand with a suite of products, services and content designed to help organize your home and bring joy to your life. We’re also a platform for connecting and supporting one another on our tidying journeys.” (konmari.com)

1.2. Tutkimuskysymykset ja aiempi tutkimus

Tutkielmani pyrkii kuvamaan KonMarittaneiden ja metodista kiinnostuneiden suhdetta tavaraan. Mikä merkitys tavaralla on? Miksi KonMari-menetelmästä ollaan kiinnostuneita? Millainen merkitys tavaran karsimisella on ollut kokemukseen hyvinvoinnista? Millä kriteereillä tavara saa tällaisessa järjestelysiivousprosessissa arvonsa? Teoreettisesti käsittelen kysymystä, miten tämä edellä kuvailtu arvottamisprosessi tapahtuu affektiivisessä suhteessa tavaran kanssa, värittyen kulttuurisesti jaetuilla arvoilla.

Jo aiheeseen tarttuessani minulla oli käsitys, että KonMari-tekniikalla voi karsia myös elämän muilla osa-alueilla olevaa turhaa ”tavaraa”: aikataulun voi konmarittaa, iloa tuottamaton työpaikka voidaan hylätä tekniikalla tai turhat, kuormittavat ihmissuhteet voidaan siistiä pois elämästä. Ei-materiaalisten asioiden konmarittamista sivuttiin myös tekemissäni haastatteluissa, mutta pidin pääpainon itseäni eniten kiinnostavassa asiassa eli kysymyksessä, millainen merkitys materiaalisella omaisuudella on ihmisillä, jotka ovat innostuneet Marie Kondon ajatuksista. Tässä etnografisessa kuvauksessa pyrin kuitenkin kuvaamaan sen, kuinka nämä elämän kaikki osa-alueet nivoutuvat yhteen, ja miten tunne liiallisesta tavaramäärästä heijastelee myös yleisimmin kokemukseen hyvinvoinnista ja elämän mielekkyydestä.

Tutkielman etnografinen lähestymistapa pyrkii antamaan kuvauksen, kuinka tavaran merkitys arvotetaan kulttuurisessa kontekstissa. Tavaran herättämät hyvänolon tunteet sekä ahdistus ovat nivoutuneita ympäröivän yhteiskunnan malleihin: huoleen ympäristön tilasta, paineista olla trendikäs sekä vastuullinen kuluttaja, samanaikaisesti kun kuluttamisella voidaan osoittaa statusta ja identiteettiä. Pyrin kuvaamaan tavaran ja ihmisen välistä suhdetta, jossa risteävät niin eletty elämä kuin tulevat mahdollisuudet. Tavarat ovat myös ihmisten välisen sosiaalisuuden väline, jota myös pystyn havainnollistamaan teorian lisäksi etnografisin esimerkein.

Tutkimusta KonMari-ilmiöstä on tehty tähän mennessä niukasti missään, sillä ilmiönä se vielä aika nuori. Huomasin tutkielman tekoni aikana useampiinkin opinnäytetöihin etsittävä aineistoa kyselyin KonMari Suomi – Facebook-ryhmässä. Aihe on monitieteisesti kiinnostava: vastaan tuli käsityötieteen ja tietojenkäsittelytieteen opiskelijoiden kyselyitä.

Pro gradu -tutkielmissa KonMaria on käsitelty monesta eri näkökulmasta. Tornivuoren (2017) *Järjestelysiivous siirtymärituaalina. Sisällönanalyysi suomalaisista KonMari-projekteista* KonMari-projektia käsitellään yksilön muutoksen näkökulmasta.

Teoreettisena pohjana työssä on Victor Turnerin liminaali-teoria. Tutkielmassa esitetään, kuinka konmarittaja käy läpi asteittaisen muutoksen, jossa kodinjärjestäminen on väli-tila, jonka kautta pääsee kohti toivomaansa elämää. Lisäksi KonMari-metodia on käsitelty filosofian, historia, kulttuurin ja taiteidentutkimuksen laitokselle valmistuneessa opinnäytetyössä, jossa tutkielman näkökulmana on käsitellä elämönhallintaopasta japanilaisen sekä pragmatistisen estetiikan teorioiden avulla (Noutere 2017). Noutere perustelee, kuinka KonMari-oppaiden esittävän estetiikkaan kuuluu oleellisena itsensä kehittämisen idea. Tutkielman mukaan KonMari-kirjat ilmentävät keskeisiä japanilaiselle estetiikan tunnusmerkkejä, kuten esineiden inhimillistämistä. Lähetkangaksen (2018) käsityötieteellinen pro gradu -tutkielma on diskurssianalyysi mediateksteistä, joissa käsitellään tavarasuhdetta. Lähetkangas ei ole keskittynyt ainoastaan analysoimaan KonMarista käytyä keskustelua vaan puhetta tavarasuhteesta ylipäätään. Opinnäytetyössä esitetään kuusi kulttuurista diskurssia, jotka ovat siivouksen muuttava voima, tavarat taakkana ja tulvana, ekologisuus ja kulutuksen vähentäminen, naisten asema kotitaloudessa, kulutus viihteenä ja Suomen historian synnyttämä ”pula-ajan mentaliteetti”. Toinen käsityötieteellinen opinnäytetyö on käsitellyt konmarittaneiden käsityksiä vaatteiden kierrätyksestä (Vahtera 2018). Vahtera esittää opinnäytetyössään hyvin käytännönläheistä tietoa, miten vaatteita kierrätetään ja lisäksi kuvaa, kuinka uusien vaatteiden ostaminen käytettynä vältettiin konmarittajien keskuudessa. KonMari on ollut aiheena myös fennistiikan pro gradu -tutkielmassa, jossa hän tutkii raivaamiseen neuvovia self help-kirjoja ja niiden ohjailukeinoja (Revitzer 2016). Teoreettisena viitekehyksenä Revitzerillä on systeemis-funktionaalinen lingvistiikka. Tutkielma esittää, kuinka lukijaa ohjaillaan imperatiivimuotoisilla käskyillä ja kieltoilla. Revitzer huomioi, kuinka ohjailun keinojen vaihtelulla pyritään myös kannustamaan ja saamaan lukijan kannattamaan esitettyä ideaa.

Veera Kinnusen väitöskirja Tavarat tiellä. Sosiologinen tutkimus esinesuhteissa muutossa (2017) kuvaa, kuinka kodissa huomaamattomaksi muuttuva tavara tulee uudelleen näkyväksi muuttotilanteessa. Suomalaisissa kodeissa etnografisella otteella tehty tutkimus kuvaa, kuinka muutto on kodin tavallisen järjestyksen ja toiminnan rikkova vaihe, joka tuo tavaran esiin eri tavalla ja suhde siihen tulee arvioiduksi uudelleen. Teoreettisesti Kinnunen nojaa Appadurain (1986) ja Kopytoffin (1986) näkemykseen tavaran liikkumisesta kategoriasta toiseen. Kinnunen perustelee, että muutto on esimerkki tilanteesta, jossa tavarat pääsevät uudelleen arvioinnin kohteeksi, jossa niiden merkityksellisyys tulee uudelleen arvioitavaksi.

Hsin-Hsuan Lee (2017) kuluttajatutkimuksellinen analyysi KonMari-metodista kuvaa, kuinka järjestyssiivouksen mielihyvä syntyy esineiden luokittelusta. Tutkimus kuvaa KonMari-prosessin jakautuvan kolmeen vaiheeseen eli omistamiseen, järjestämiseen ja luopumiseen. Lee näkee KonMari-ilmiön saavan kannatusta siitä, että nykykuluttaja tuntee usein omistavansa liikaa tavaraa, jolloin jo omistetun tavaran karsiminen tuo lisäarvoa niille esineille, jotka jäävät omistukseen.

Verrattuna aikaisempaan tutkimukseen oma näkökulmani keskittyy kuvaamaan kulttuuristen arvojen merkitystä KonMari-ilmiössä sekä kuvaamaan ihmisen ja esineen välistä tunnepitoista suhdetta. Aikaisempi tutkimus on keskittynyt kuvailemaan KonMaria menetelmänä, kun oma näkökulmani on konmarittajien tavarasuhde laajemmin – KonMari on vain avuksi ja innoitukseksi löydetty menetelmä, joka saa ihmisestä riippuen oman muotonsa. Näen tarpeelliseksi nähdä laajemmin KonMari-ilmiön syntyvät ja keskitynkään perustelemaan KonMarin suosiota kulttuuriympäristön muutoksella. Suomalaisessa kulttuurissa liittyen tavaraan jaetaan joitakin sellaisia arvoja, jotka ovat innoittaneet ihmisiä järjestämään kotejaan.

1.3. Antropologinen relevanssi

Kuluttamista on antropologisesta näkökulmasta paljon, mutta tavaroista luopumista vähän. Ihmisen ja materiaalisten tavaroiden välinen vuorovaikutuksellinen suhde on teoreettisesti kiinnostavaa. Teoreettista keskustelua on käyty tavaroiden osuudesta ihmisen tiedostettuun ja tarkoitukselliseen identiteetin rakentamiseen sekä tunteiden säilyttämisestä tavarasuhteesta (esim. Daniel Miller). Samanaikaisesti tämä identiteetin luominen ja tunteentäyteinen sitoutuminen esineisiin käydään keskellä hyvin konkreettisia tarpeita – puhutaan hyödykkeistä, joita ilman perustarpeiden täyttäminen kuten syöminen ja nukkuminen eivät olisi mahdollista.

Lisäksi näen tutkielman aiheen tärkeäksi, sillä kokemuksen mukaan liiallisen tavaran ongelmallisuudesta keskustellaan Suomessa yhä enenevässä määrin. Kuluttamiseen liittyvät ekologiset kysymykset ovat viime aikoina olleet paljon keskustelun aiheena mediassa. Varsinkin lokakuussa 2018 julkaistu ilmastopaneeli IPCC:n raportti nosti uutisotsikoihin poliittisten päätösten välttämättömyyden lisäksi myös kuluttajien valintojen vaikutuksen ilmastonmuutokseen.

Juuri Suomessa KonMari-tutkimuksen tekeminen on mielenkiintoista, sillä näen erilais-
ten kulttuurien kohtaavan ja vaikuttavan toisiinsa, kun japanilainen järjestysopas saa
paikkansa suomalaisissa kodeissa. Suomessa tavara näyttäytyy usein hyödykkeenä, jota
ihminen käyttää tarpeisiin ja ilmaisuun. Vuorovaikutusta ei ole, vaan materia on ihmisen
tekemisen kohde. Miksi Suomessa nousi suureen suosioon opas, joka neuvoa paranta-
maan elämänlaatua valitsemalla iloa tuottavia esineitä ympärilleen? Miksi tällainen pu-
huttelee suomalaista kuluttajaa?

Seuraavassa pääluvussa käsittelen tavaran antropologista tutkimusta, avaan tutkielman
teoreettisia lähtökohtia sekä avaan työn keskeisiä käsitteitä. Kolmannessa luvussa esitte-
len tutkimuksen aineiston. Kerron menetelmistä, joita käytin aineiston keräämiseen sekä
sen käsittelyyn. Neljännessä luvussa käsittelen tavarasuhdetta eli tavaran arvoa ja tämän
arvon muodostumista sosiaalisessa sekä kulttuurisessa kontekstissaan. Viidennessä lu-
vussa kerron siitä, kuinka KonMari-ilmiö on saanut tukea ekologisen elämän ihanteesta.
Pohdin myös, miten kuluttamisen hillitsemiin tähtäävä järjestelymetodi heijastelee tätä
aikaa ja sopii tämän hetken yltäkylläiseen suomalaiseen yhteiskuntaan. Käsittelen esimer-
kiksi konmarittamista eettisenä kuluttamisena. Kuuden luku keskittyy käsittelemään,
kuinka ja miksi ympäristöä muokataan omien arvojen mukaiseksi. Esitän tässä luvussa,
kuinka KonMari-projekti liittyy laajemmin paremman elämänlaadun tavoitteluun. Johto-
päättöksissä vedän yhteen, että tällainen henkilökohtaisen tavarasuhteen selvittäminen liit-
tyy ekologisen elämän tavoitteisiin sekä oman näköisen elämän rakentamiseen sosiaali-
sesti välittyvien kulttuuristen vaatimusten keskellä.

2. TAVARA ANTROPOLOGISESSA TUTKIMUKSESSA

Tavaran rooli antropologisessa tutkimuksessa on muuttunut kulttuurin ominaisuuksia heijastavasta todistusaineistosta sosiaalisen ulottuvuuden omaavaksi artefaktiksi. Antropologisen materiaalisen kulttuurin tutkimuksen teorian käsittelyn lisäksi avaan toisessa alaluvussa tutkielmassa käyttämäni käsitteistöä.

2.1. Materiaalisen kulttuurin tutkimus

Materiaalisen kulttuurin tutkimus, eli ihmisen tuottaman esineistön tutkimus, on syntyjäänkin monitieteinen tutkimusala, joka näkyy myös tämän päivän tutkimuksessa. Antropologian lisäksi materiaalisen kulttuurin tutkimuksen juuret ovat muun muassa sosiologiassa, arkeologiassa, psykologiassa ja kulttuurien tutkimuksessa. (Woodward 2017, 3 4.) Keskeinen ajatus materiaalisen kulttuurin tutkimuksessa on se, että ihminen elää aina suhteessa materiaaliseen maailmaan. Esineitä tehdään, niitä käytetään ja niitä merkityksellistetään. Keskeiset ihmiselämän hyödykkeet voivat olla kulttuurista riippuen erilaisia. Esineet ovat kulttuurista vaikuttaneita ja vaikuttavat vastavuoroisesti kulttuuriin käytettävyytensä kautta. (Dant 1999, 1 – 4 & Miller 1987, 4.)

Kulttuurissa käytetyt tavarat, rakennukset ja muut tuotetut materiaalit kuvaavat yhteiskuntaa ja kulttuuria, jossa ne ovat tuotettu. Tällainen näkemys on ollut varsinkin osa evolutionistista antropologiaa ja siirtynyt nykyisin arkeologiseksi lähestymistavaksi (Woodward 2007, 18 – 19). Antropologinen tutkimus oli tiiviisti yhtä arkeologian kanssa “muuseo-aikakaudeksi” kutsuttuina vuosikymmeninä noin 1865-1900 (Hicks 2010, 30). Evoluutioteorian vaikuttaessa tutkimuksen näkökulmaan Euroopan ulkopuolisten kulttuurien esineistöä keräämällä ja tutkimalla pyrittiin selittämään kulttuuria ja ihmistä. Esineet käsitettiin todisteiksi kulttuurin erikoispiirteistä. Tavaroiden katsottiin siis sitovan yhteisöä: samat käyttöesineet jakamalla jaettiin myös samoja ideoita, ihanteita ja käyttäytymismalleja. (Dant 1999, 1 – 10.) Tutkimusta leimasi eurosenttinen ideologia, jossa kulttuurin hierarkiaa rakennettiin esineiden avulla. Esimerkiksi työkalut heijastavat tutkijoiden mukaan kulttuurin kehittyneisyydestä. Antropologisen tutkimuksen syntyaikoina materiaalisen kulttuurin kerääminen ja tallentaminen olivat keskeistä, kuten Franz Boasin tutkimukset osoittavat. (Woodward 2007, 18 -19; Woodward 2013.)

1900-luvun alun antropologisessa tutkimuksessa painotettiin kulttuurin ymmärtämistä funktionaalisten teorioiden avulla. Syntyi osallistuvaan havainnointiin perustuvia tutkimuksia, ensimmäisenä Bronislaw Malinowskin (1922) kula-vaihtoa kuvaava etnografia. Esineiden kerääminen ja museoiminen väistyi antropologien työnkuvasta tieteenalan löytäessä uuden suunnan ja siirtyessä keskeisemmin selittämään sosiaalisia rakenteita ja niiden toimintaa. Mielenkiinnon kohteeksi nousikin tavarain käyttötarkoitus ja käytännön selittyminen yhteiskunnan toimintamalleilla. Durkheimin tieteellinen työ vaikutti sosiaaliantropologiaan ja muutti näin myös tavarain käytettyjä käsitteitä 1920- 1940-luvuilla. Ennen kulttuurin käyttöesineisiin oli viitattu teoreettisella termillä teknologia, kunnes muuttunut käsitys tavarain sosiaalisesta funktion määrittymisestä toikin termin materiaalin kulttuuri antropologien käyttöön. Keskustelu materiaalisesta kulttuurista ja sen tutkimuksesta sai aikaan tiukemman jaon arkeologisen ja antropologisen tutkimuksen välille. Antropologinen tieteenala keskittyi sosiaalisten rakenteiden ymmärtämiseen (jossa osana olivat esineet), arkeologian tutkiessa esineiden avulla historiallisia kulttuureja ja yhteiskuntamalleja. (Hicks 2010, 36 – 44.) Arkeologia ja museotoiminta eriytyivät antropologisesta tutkimuksesta ja näistä tieteenaloista tuli keskeisempiä toimijoita esineellisen kulttuurin kartoittamisessa ja tutkimuksessa aina 1960-luvulle saakka. Etnografisen kenttätönn muodostuessa antropologista tieteenalan ytimeksi, materiaalin kulttuurin merkitys tutkimuksessa väheni ja jäi odottamaan 1980-luvulla tapahtuvaa uutta tuleamistaan. (Woodward 2007, 18 -19; Woodward 2013.)

Tavarain tuotannon radikaali muuttuminen teollistumisen myötä 1800- ja 1900-lukujen vaihteessa muutti taloutta sekä ihmisen tavarain suhdetta. Sosiologian materiaalitutkimuksen keskeisenä tutkimuskysymyksenä onkin ollut se, kuinka hyödykkeiden tuotannon muuttuminen on vaikuttanut niin yhteiskunnallisella kuin yksilötasolla käsitystä ja käytäntöjä esineiden suhteen. Marx näki yksilön toiminnan toisintavan yhteiskunnan rakenteita, olevan siis riippuvainen kulttuurista, mutta myös materiaalisesta ympäristöstä ja sen erityispiirteistä. Kun hyödykkeitä tuotetaan kapitalistisissa yhteiskunnissa pääoman kasvattamiseksi, vieraantuu työskentelevä luokka työstään, eivätkä he tunne elämänsä merkityksellisyyttä. Marxin mukaan tavaraa tuottaessa tavara ja sen tuotantoprosessin tapa, uudelleen tuottavat samalla myös koettua ympäröivän yhteiskunnan rakennetta (Marx 1975.) Simmel pyrki kuvamaan, kuinka materiaalin tavarain muotoilulla eli muodilla pyritään sekä erottautumaan yksilöinä että samanaikaisesti hakemaan yhteenkuuluvuuden tunnetta. Simmelin mukaan esineen arvo on riippuvainen kontekstista. Tavarain arvo

määritykseen markkinoilla sen mukaan, onko se tarpeellinen. Käyttöarvo ei siis välttämättä ole pysyvä. (Simmel 1990 [1907].) Tämä vei arvoteoriaa uuteen suuntaan ja loi pohjaa myöhempien sukupolvien teorioille tavaran merkityksen sosiaalisesta määrittymisestä.

Antropologisessa tutkimuksessa materia nousi mielenkiinnon kohteeksi uudella tavalla 1970-1980-luvuilta alkaen samanaikaisesti ruumiillisuuden ja tunteiden merkityksen huomioimisen yhteydessä. Antropologinen tutkimus koki murroksen, kun aiemman tutkimuksen käsitettiin jättävän paitsioon tuntemisen moninaisuuden sekä ihmisen suhteen aineelliseen maailmaan. Tutkimus niin sanotusti uudelleen materialisoitiin ja esineiden sekä paikkojen merkitys ihmisen elämässä otettiin jälleen osaksi selittämään kulttuurisia ilmiöitä. (Woodward 2007, 28 – 29 & Pink 2015, 3 – 4 & 26 – 27.)

Margaret A. Stott (1987) tarkasteli esinetutkimusta kolmesta näkökulmasta: esineen itsensä tutkimista, sen kontekstin tarkastelua tai sen tuottamisen ja käytön prosessien tutkimista. Hän korosti niin esineiden fyysistä olemusta kuin merkitystä. Daniel Miller (1987) esitti, että materiaalisesta kulttuurin tutkimuksesta tulisi keskittyä tavallisiin tavaroihin, niiden käyttämiseen sekä niihin liittyviin käsityksiin. Arkipäiväiset kulutustavarat kertoisivat erikoisaseman omaavia tavaroita enemmän kulttuurin ohjaamista valinnoista. Lisäksi tavaroiden tutkimuksessa tulisi painottaa niiden kontekstia sekä pyrkiä irti niiden tekstuaalisuudesta. Tavaroiden merkitys käsitettiin syntyväksi sosiaalisessa yhteydessä, eikä tavarasta itsestään pystyisi lukemaan tätä samoin kuin tekstejä luetaan. Vielä 1960- ja 1970-luvuilla vallitsi tarve vertailla länsimaalaisten yhteiskuntien materiaalista kulttuuria muihin ja korostaa näiden eroa. Kun tähän ei enää nähty perusteita, Maussin jako lahja- ja kulutusyhteiskunnista näyttäytyi vanhentuneelta. Teoria tavaroiden merkityksen syntymisestä alati käynnissä olevassa kulttuurisessa neuvottelussa yleisesti hyväksyttiin. (Woodward 2007.)

Arjun Appadurain (1986) ja Igor Kopytoffin (1986) käsitykset tavaroista osana sosiaalisia prosesseja kuin kulttuurisesti rakentuneita esinekatteorioita muuttivat käsitystä tavaran merkityksestä. Teorioissa keskeisintä on käsittää merkityksen muotoutuminen sosiaalisessa prosessissa. Kopytoffin termi biografia korostaa esineen elinkaarta, merkityksen neuvottelua ajan ja paikan vaihtuessa. Biografialla tarkoitetaan yksittäisen esineen historiaa, sen osallisuutta ja paikkaa eri tilanteissa elinkaarensa aikana. Appadurain mukaan tavaran arvo määrittyy kahden arvojärjestelmän, kulttuurisen elämäntarinan (cultural biography) ja sosiaalisen historian (social history) kautta. Eli tavaran merkitys laajemmin

kulttuurisessa kontekstissa esineenä, esimerkiksi taiteena, määrittää osin sen arvon, mutta lisäksi tavaran yksilöllisempi tarina, esimerkiksi taide-esineen historia ja omistajan henkilökohtainen side siihen määrittävät sen merkityksellisyyttä. Appadurai jatkaa Simmelin ajatusta tavaran arvon muutoksista kulttuuristen arvomääritelmien mukaisesti. Esineen merkitys on siis kontekstisidonnaista ja arvo määrittyy jatkuvassa vuoropuhelussa kulttuuristen arvomääritelmien kanssa. (Kopytoff 1986, Appadurai 1986.) Antropologi Webb Keane (2009) on esittänyt tavaroiden temporaalisuudesta, kuinka materiaallinen esine erillisenä siihen liitettävistä käsityksistä pystyy sitomaan yhteen eri ajoissa ja konteksteissa sille annettuja merkityksiä. Tämä mahdollistaa esineelle uuden elämän, sillä ihmisellä on mahdollista kuvitella vanhoille esineille uusia käyttötarkoituksia tai nähdä niissä uusia merkityksiä. (Keane 2007 & 2003.)

Sosiologit tutkivat kuluttamisen ja massakulttuurin negatiivisia ulottuvuuksia, kuten markkinoinnin vaikuttavuutta ja kulutuksen sosiaalisia paineita (Woorward 2007). Pierre Bourdieun kuvaa sosiaalisen luokan yhteyttä ihmisen kulutusmieltymyksiin sekä habitukseen eli ruumiilliseen olemukseen sekä elämäntapaan ja kuinka myös materiaallinen omaisuus asettuu osaksi luokkanormien ilmaisuksi. Sosiaalinen lähtökohta ja taloudellinen tilanne ohjaavat yksilön ajattelua tarpeellisesta ja ylellisyydestä ja näin vaikuttavat kulutusvalintoihin. Kuluttaminen on tapa erottautua muista ryhmistä ja yksilön materiaallinen omaisuus rakentaa muiden käsitystä hänen yhteiskunnallisesta statuksestaan. (Bourdieu 1984, 75-208 & 374-386.)

Kulttuuriantropologisesta näkökulmasta kulutuskäyttäytyminen selitetään yksilön sitoutumisella yhteisöön valintojensa avulla. Esimerkiksi säästäväisyys on toisissa kulttuureissa ihanne ja toisissa pahe. Mary Douglasin ja Baron Isherwoodin mukaan yhteisöt ovat rakentuneet, joko väljästi ihanteiden ympärille tai tiiviisti, jolloin kuluttamista säätelee häpeän tunne. Tällainen kulttuurinen sääteley on tarpeen, jotta yhteisölle vahingolliset tunteet, kuten kateus eivät pääse rikkomaan ryhmää (Douglas & Isherwood 1978, 26, 36 - 40).

2000-lukua lähestyttäessä yksilö alettiin nähdä aiempaa vaikutusvaltaisempana toimijana, jolla on mahdollisuus toimia häneen kohdistettujen sosiaalisten paineiden vastaisesti. Michel Maffesoli (1995) kuvaa modernin maailman tyyliä, heimolaisuutta, jossa yksilöllä on aiempaa suurempi vapaus. Maffesoli tekee eron käsitykseen kuluttajasta muodin ja sosiaalisten sääntöjen seuraajan (esim. Bourdieu 1984). Kuluttaja nähdään

entistä enemmän toimintaansa refleктоivana (esim. Miller 2010). Esimerkiksi Alvin Tofflerin (1980) käsite tuottajakuluttaja (prosumer) kuvaa jälkiteollisten yhteiskuntien kuluttajia, jotka osallistuvat itse kuluttamansa tuotteen (kuten sähkön, ruuan, vaatteiden valmistamisen) tuottamiseen. Kuluttaminen on Tofflerin mukaan muuttunut massakuluttamisesta yksilöllisemmäksi eli omia tarpeita korostavaksi. Kuluttajat ottavat samoin vastuuta hyödykkeiden tuotannosta aivan kuin ennen teollistumista tehtiin. Teknologian tutkimuksessa keskeiseksi on noussut teoria teknologian kesyttämisestä (domestication) osaksi arkista käyttöä monivaiheisena prosessina. Kuluttajaa ei enää nähdä tuottajan suunnittelun armoilla ja mukana menevänä vaan aktiivisena toimijana, jonka henkilökohmainen tausta sekä vaatimukset vaikuttavat tavarasuhteen muodostumiseen. (Sørensen 1994.)

Nykypäivän materiaalisen kulttuurin tutkimuksessa on keskeistä myös ajatus esineiden ruumiillisesta aistimisesta. Materiaali on aistittavissa eri aistein: esineet tuntuvat, näyttävät, kuulostavat ja tuoksuvat erilaisilta. Toisinaan esineiden ominaisuudet ovat hankalia kuvata sanoin, vaikka ne olisivatkin aistein havaittavissa. (Tilley 2011, 1.) Esineiden sijoittuminen tilaan ja niiden koko vaikuttavat siihen, minkälaisia arvoja esine saa. Esine voi esimerkiksi olla kannettavissa tai liian suuri mukaan otettavaksi. Esineet voivat olla niille sopivissa paikoissa tai sijoitettuna väärin ja näin joko saada arvoa tai väärä kontekstin menettää sen. (Tilley 2011, 1 & 4.)

2.2. Käsitteistä

Tässä tutkielmassa käytän termejä esine ja tavara synonyymeina toisilleen. Tarkoiton näillä termeillä kaikkea haastateltavien omistamaa materiaalista omaisuutta käyttöesineistä huonekaluihin. Koska termit ovat näin laajoja ja tutkielma käsittelee näin laajasti ihmisen suhdetta mihin tahansa tavarahan, esimerkeissä käy aina ilmi, mistä yksittäisestä tavarahan on kyse. Korostan konmarittamisen liittyvän aivan kaikkeen materiaaliseen, mitä kotoa löytyy ja usein sen ulottuvan myös ei-materiaalisiin asioihin kuten esimerkiksi digitaalisiin tiedostoihin. Käsitteenä tavara mielestäni kuvaa hyvin niin pieniä kuin suuria esineitä.

Esineiden vyyhdillä (meshwork) viitataan laajemman esinejoukon yhteismerkitykseen. Termi on Tim Ingoldin kehittänyt ja Kinnusen (2017) suomentama. Toisinaan tavara vaikuttaa useiden tavaroiden joukossa ja suhteessa toisiin tavarihin. Esimerkiksi

täpötäyden varaston edessä ihminen ei välttämättä muista tai näe yksittäisiä tavaroita, vaan kokee ahdistusta epämääräisestä ”roinasta”. Tavaroiden merkitykset myös vyyhteytyvät: kotoa saattaa löytyä laatikollinen virtajohtoja, jotka mahdollistavat laitteiden käytön. Tavarakokonaisuus voi tuoda myös kodikkuuden tuntua, johon pyritään esimerkiksi sisustamalla. (Kinnunen 2017.) Lisäksi jo yksittäisessä tavarassa itsessään merkitykset vyyhteytyvät: sama esine on merkittävä käytössä, muistona, esteettisenä – ja vieläpä eri tavoin eri ihmisille.

Tavarasuhde-termillä tarkoitan ihmisen ja esineen välisessä toiminnassa syntyvää vuorovaikutusta. Esineen käyttäjä antaa esineelle tunneperäisiä merkityksiä, ja kokee tavarankulttuurin arvojen kautta, sekä käyttää esineitä tarpeeseen. Suhde on siis monisyinen, mutta lisäksi kaksisuuntainen. Myös esine vaikuttaa käyttäjänsä: muokkaa toimintaa, tuo mielihyvää esteettisin tai käytännöllisen keinoin sekä rakentaa kuvaa tavarankulttuurista.

Tavarankulttuurista puhuessani käytän käsitettä sen laajassa merkityksessä eli viittaan tavarankulttuurin merkitykseen. Arvo voi muodostua tavarankulttuurisesta tai henkilökohtaisesta merkityksestä, käyttöarvosta tai sen rahallisesta arvosta. Ilman tarkennusta esineen arvo viittaa sen merkitykseen ja käytän näitä sanoja osittain synonyymeina toisilleen.

Keskustelulla kuluttamisesta ja kuluttamistottumusten muutoksesta viittaan nimenomaan tavaroiden ostamiseen, enkä esimerkiksi ruuan tai palveluiden kuluttamiseen, vaikka ovatkin merkittävä osa kuluttamisesta. Analyysissäni keskityn nimenomaan tavarankulttuurin tutkimiseen, vaikka haastatteluissa ruokaa ja ruuan ostamista sivuttiinkin.

3. TUTKIMUSMETODIT JA AINEISTO

3.1. Aineiston esittely

Tutkimukseni pääaineiston muodostavat 11 henkilön haastattelut. Löysin haastateltavia Facebook-ryhmän kautta. Ensimmäisen kerran kirjoitin julkaisun KonMari Suomi -ryhmään tammikuussa 2018 ja toisen kerran maaliskuussa 2018. Haastattelukutsuun vastasi kaksi miestä ja kahdeksan naista. Yhden haastateltavista löysin ystäväni kautta, kun ystäväni välitti hänelle haastattelukutsuni. Etsin haastateltavia pääasiassa pääkaupunkiseudulta. Sain yhteydenottoja Helsingin ja Espoon lisäksi Turusta, Oulusta sekä Saksasta. Koska minulla oli aluksi vaikeuksia saada haastateltavia, järjestin haastattelut myös kutsuun vastanneiden ulkopaikkakuntalaisten kanssa, vaikka joissakin tapauksissa jouduinkin joustamaan alkuperäisestä ideastani haastatella ihmisiä heidän kotonaan. Tutkimusaiheeni olin rajannut nimenomaan suomalaisiin konmarittajiin, mutta muuten maantieteellinen rajaus pääkaupunkiseutuun olin tehnyt käytännön syistä. Oululaisen haastateltavan kanssa sovimme, että tapaamme Helsingissä. Matkustin Turkuun tekemään haastattelun tutkittavan kotona ja Saksassa asuvan suomalaisen haastattelin puhelimitse. Haastatteluista loput eli yhdeksän niistä, tein haastateltavien kotona.

Haastattelu kesti keskimäärin 45 minuuttia. Pisimmällään haastattelu kesti noin kaksi tuntia ja lyhin haastattelu noin 35 minuuttia. Kävin jokaisessa haastattelussa tietyt aihealueet läpi, mutta keskityin kunkin haastateltavan heille merkittävimpiin ulottuvuuksiin konmarittamisessa sekä tavarasuhteessa. Vierailuilla keskustelimme aiheesta myös vapaasti, videoin konmarittamista sekä minulle järjestettiin esittelykierroksia.

Haastateltavien henkilöllisyyden suojaamiseksi, käytän peitenimiä. Nimet olen valinnut niin, että haastateltava sai syntymävuotensa suosituimman nimen. Haastateltavista nuorin on alle 25-vuotias ja vanhin yli 65-vuotias. Haastateltavien keski-ikä on 41,5 vuotta. Neljä haastateltavista oli alle 35-vuotiaita, kaksi 35-45-vuotiaita, neljä 45-55-vuotitaina ja yksi ikäryhmästä 65-75-vuotias. Ikähaarukan painottuminen yli 35-vuotiasiin, voi mahdollisesti selittyä ilmiön suuremmasta suosiosta tässä ikäryhmässä.² Haastateltavista Emilia, Mikael sekä Juhani asuivat yksin, Anneli asui kaksin puolisonsa kanssa sekä Elina jakoi kodin lapsensa kanssa. Haastateltavista loput kuusi asuivat puolison sekä lapsien kanssa.

² Konmarittaneiden ikäjakaumasta ei ole tilastotietoa.

Haastateltavista kaksi oli miehiä. En haastattelukutsussa rajannut ikää tai sukupuolta, mutta kun sain miehiltä huomattavasti vähemmän vastauksia. Koska en tutkielmassa analysoi sukupuolen merkitystä, ei haastateltavieni sukupuolijakaumalla ole erityisesti merkitystä. Koen kuitenkin tarpeelliseksi tuoda sen esiin jakauman muodostumisen sekä arvioida syntymisen syitä. Haastateltavien valinnassa pyrin mahdollisimman heterogeeniseen haastateltavajoukkoon niin sukupuolen, iän ja perheellisyyden muodossa - mikä onnistuikin helposti sillä ensimmäiset minuun yhteyttä ottaneet olivat keskenään hyvin erilaisia ihmisiä. Tein kuitenkin yhden lisähaastattelun (alun perin suunnittelin tekeväni 10 haastattelua), jotta myöhemmin minuun yhteyttä ottaneella mieshenkilöllä olisi mahdollisuus rikastuttaa naisvaltaista aineistoani. Haastatteluiden sukupuolijakauma muodostui todennäköisesti tällaiseksi, koska koti ja sen järjestyksen ylläpito on Suomessa edelleen vahvasti sukupuolittunutta. (Miettinen 2008.)

Äänitettävien haastattelujen lisäksi videoin kolmen haastateltavan konmarittamista. Muut seitsemän, joiden kodeissa pääsin vierailemaan, esittelivät kotiaan ja näyttivät kameralle heille merkittäviä esineitä ja säilytysratkaisuja. Pyysin jokaista haastateltavaa joko näyttämään pienimuotoisesti konmarittamista tai havainnollistamaan minulle, kuinka tavaraa arvioidaan KonMari-prosessissa. Havainnollistaminen ei kuitenkaan ollut kaikille haastateltaville mielekäästä, koska prosessi saattoi olla jo valmis tai ei vielä alkanut kunnolla. Koen kuitenkin, että saamani haastattelut sekä video- ja havainnointimateriaali olivat riittävät, jotta voidakseni kuvata etnografisesti KonMari-järjestämistä.

3.2. Kenttätyömenetelmät

Tärkeintä kenttätyössäni oli päästä keskustelemaan ihmisten kanssa ja antaa heille tilaisuus kuvailla mahdollisimman syvällisesti suhdettaan tavaranaan. Arvioin haastattelut sopivimmaksi menetelmäksi, mutta lisäksi halusin päästä aistimaan niin keskustelun aiheena olevassa ympäristössä kuin havainnoimaan ihmisiä näissä tiloissa. Puolistrukturoitu haastattelu antoi ihmisille vapautta kertoa ajatuksistaan liittyen tavarasuhteeseensa eikä sitonut käymäämme keskustelua. (Bernard 2011, 171 – 173.) Lisäksi pyysin heitä esittelemään kotiaan, näyttämään heille erityisen merkityksellisiä tavaroita ja tilanteen salliessa näyttämään myös konmarittamista.

Etnografinen teksti tarjoaa tiheän kuvauksen tutkittavasta aiheesta. Kenttätyössä kerätään aineisto mahdollisimman läheltä tutkittavia havainnoiden, haastatellen ja osallistuen

heidän elämäänsä. Tarkoituksena on ymmärtää kulttuuria, kuten siinä elävät sen käsittävät sekä käsitellä analyttisesti tätä aineistoa. (Metsämuuronen 2003, 171 -174 & Deegan 2001, 11 -124 & Macdonald 2001, 60-79.) Keväällä 2017 käymälläni autoetnografian kurssilla tehtävänäimme oli tuottaa lyhyt autoetnografinen kokeilu. Tein harjoituksen KonMari-metodista, jotta pääsin ottamaan tuntumaa mahdolliseen graduaiheeseeni. Käytännössä konmaritin kotini ja pidin prosessista päiväkirjaa, jota myöhemmin analysoin. Tästä omasta KonMari-kokemuksesta oli hyötyä haastatteluissa. Lisäksi kirjan opit olivat piirtyneet tarkasti mieleeni.

Havainnointini kodeissa jäi toki lyhytaikaiseksi. Olin jokaisen haastateltavan luona noin kaksi tuntia. Pitkäaikainen havainnointi ihmisten kodeissa olisi ollut hankala toteuttaa ja se olisi aiheuttanut suhteetonta vaivaa tutkittavilleni. Koska tein tutkimusta tutussa kulttuuriympäristössä, haastateltavat pystyivät luottamaan esimerkiksi, että viitattaessa vuodenajanvaihteluiden vaikutuksesta eteisen vaatekaakseen ja ostoksilla käyntiin Stockmannilla minulla olisi jo kokemusta näistä asioista. Lisäksi seurasin aktiivisesti KonMari Suomi -ryhmää Facebookissa, joka osoittautui hyväksi paikaksi päästä havainnoimaan konmarittajien välistä keskustelua. Näin pyrin kartuttamaan tietoa aiheesta ja pysymään mukana trendissä. Käytän Facebook-keskustelua taustoittavana materiaalina, koska se ei tarjoa suoranaisesti tutkimuskysymykseni kannalta relevanttia aineistoa.

Esineet ovat jo itsessään kulttuurin muovaamia ja lisäksi niiden käyttöä säätelevät kulttuuriset tavat ja tottumukset. Koska esineet ovat aistinvaraisesti tulkittavia, niiden ”kielen” sanallistaminen voi olla hankalaa. (Tilley 2001, 258-272.) Aistietnografian menetelmät auttoivat hankkimaan mahdollisimman runsaan aineiston verrattain lyhyillä havainnointihetkiltä haastateltavien kotoa. Usein aistimista voi olla hankala sanoittaa, esimerkiksi haju- ja tuntoaistihavaintoja ei välttämättä huomioi ennen kuin ne tuntuvat epätavallisilta. Kulttuurinen aistien hierarkia vaikuttaa siihen, kuinka aisteista puhutaan. Näköaisti dominoi usein muistojamme niin, että keskitymme usein kuvaamaan vain näkemäämme. Aistietnografiassa tätä vääristymää pyritään korjaamaan. Ihminen kokee tilanteita ja tapahtumia kaikkien aistiensa avulla, mikä on tärkeää tuoda esille tutkimuksessa ja näin pyrkiä havainnoimaan tarkemmin tutkittavien kokemusta. (Pink 2015.)

Kaikki aistit ovat olleet osana tutkimusta kautta etnografian historian, mutta niiden käyttämisen selittäminen sekä kaikkien aistien huomioiminen ovat aikaansaaneet aistillisen käänteen etnografiseen tutkimukseen (Pink 2015, 3 – 7). Pink esittää, että tutkijan tulisi

kiinnittää suunnitelmallisesti huomiota siihen, kuinka eri aisteja käytetään kokemiseen sekä miten niistä puhutaan (Pink 2015, 9 & Pink 2011). Tutkijan omien aistihavaintojen reflektointi auttaa ymmärtämään tutkittavien kokemaa. Aistien representaatiot voivat erota niin sanotusta puhtaasta aistimisesta, mikä kertoo opitusta kulttuurisesta aistien arvottamisesta. (Pink 2015, 9 & 25.) Kotivierailuilla pyrin olemaan avoin ympäristön herättämille tunteille ja mainitsin haastatettavalle, jos huomioin kodissa jotakin erityistä. Tästä kehkeytyi usein hyvä keskustelu, kun haastateltava selitti taustoja ratkaisuilleen ja kuinka itse koki ne.

Aistietnografian kehittäjä Sarah Pink korostaa tutkimusmateriaalin videoinnin tärkeyttä, sillä videoiden avulla aistien käytöstä voi tehdä uusia havaintoja. Myös perinteisimmän muistiinpanot ja äänitteen muistuttavat tehokkaasti tutkijan omista aistihavainnoista tilanteesta, mutta videonauhoilta tutkittavan tapa käyttää aistejaan pääsee yksityiskohtaisempaan tarkasteluun. (Pink, 2009.) Tästä syystä päädyin haastattelujen äänittämisen ja kirjoittamieni muistiinpanojeni lisäksi myös videoimaan ja valokuvaamaan kodeissa.

3.3. Aineistoanalyysitavat

Aineiston analyysissa kävin läpi translitteroidun haastatteluaineiston, kenttäpäiväkirjan, haastattelumuistiinpanoni sekä videot haastattelutilanteista. Teemoitin aineistosta nostamani kuvauksia tavarankäytön sekä konmarittamisen merkityksestä. Tässä auttoi puolistrukturoitu haastattelurunko. Huomioin, mitä asioita haastateltavat painottivat konmarituksessaan ja tavarasuhteessaan, jotta vaikka he yksittäisissä vastauksissaan olisivat puhuneet ristiriitaisesti, en tulkitsisi heitä väärin. Teemoittelu analyysimenetelmänä tuo esille niin samanlaiset kuin ristiriitaisetkin näkemykset samasta aiheesta. Lisäksi teemoittelun avulla voi huomata ja painottaa tutkielmassa niitä asioita, jotka haastatteluissa nousivat keskeisimmiksi. (Sarajärvi & Tuomi 2018.)

Ennen kentälle menoa lukemani tutkimuskirjallisuus vaikutti teemoitteluuni. Etsin tukea jo esitellyille teorioille, mutta olin avoin myös niitä haastaville havainnoille. Tämä sopii analyysitapaani. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Kolmeksi suureksi teemaksi muodostin aineiston analyysin perusteella ihmisen suhteen yksittäisiin tavaroihin (pääluke neljä), tavara-ahdistuksen eli suhde tavarahan ryhmänä (pääluke viisi) sekä kotiympäristön rakentamisen tavaroilla (pääluke kuusi).

Huomioin monipuolisesti eri aistein tehdyn esineiden arvottamisen. Videot kotivierailuilta autoivat analysoimaan tarkemmin, miten esineitä katsottiin ja kosketettiin. Olin tehnyt myös muistiinpanoja siitä, miten tavaroita esiteltiin tai niiden kanssa toimittiin.

3.4. Tutkimuseettiset kysymykset

Tavaran ja kotiympäristöön liittyvät merkitykset sekä toimintatavat voivat olla hyvinkin henkilökohtaisia. Siitä syystä olen päättänyt anonymisoidaan haastatteluaineiston. Haastatelluilla on keksimäni peitenimet, joiden lisäksi kerron haastateltavien ikäryhmän peitenimien yhteydessä. Kerron haastateltavien asuinpaikkakunnat sekä ammatit, mutta en liitä niitä suoriin lainauksiin, ellei niillä ole merkitystä lainauksen ymmärtämisen kannalta.

Selostin haastattelutilanteessa päätökseni aineiston anonymisoinnista haastateltaville, ja se sopi kaikille. Yksi haastateltavista pyysi erityistä suojaa anonymiteetilleen, jolloin päätimme etten tarjoa haastatteluäänitettä arkistoitavaksi vaan kaikki hänestä kerätty tieto on ainoastaan minun hallussani. Muiden äänitteiden kohdalla sovimme niiden tallentamisesta Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran arkistoon.

Vaikka konmarittamisesta julkisesti keskustelemisesta ei voi olettaa olevan haastateltaville erityistä haittaa, tuntui haastateltavien anonymiteetin suojaaminen perustellulta, koska se vapautti haastateltavat kertomaan haaveistaan, tunteistaan ja ajatuksistaan. Koska lähes kaikki haastateltavani löytyivät julkisen Facebook-ryhmän kautta, heidän tutkimusta varten kertomansa luottamuksellinen tieto olisi ollut helposti yhdistettävissä esimerkiksi etunimen tai muun yksityiskohtaisen tiedon avulla.

4. TAVARAN JA KONMARITTAJAN VÄLINEN SUHDE

KonMari-kirjan ohjeiden mukaan, tavaroita karsiessa jokainen tavara tulee ottaa yksitellen käteen, nostaa sydämen korkeudelle ja kysyä ”tuottaako tämä tavara minulle iloa?” Haastatteleman ihmiset olivat tehneet tätä kohtaa soveltaen, kuitenkin toteuttaen sen ydin ohjeen: jokainen tavara tulee arvottaa uudelleen ja yksitellen. Jokainen tavara on sidoksissa merkitysverkostoon, ja saa arvonsa kulttuuristen ja sosiaalisten arvojen vaikutuksesta, henkilökohtaisten muistojen ja ihanteiden värittäessä. Tavara on affekteja välittävä, ajatuksia ja tunteita herättävä fyysinen esine, jonka läsnäolo voi herätellä monenlaisia tunteita. Tässä luvussa kuvaan, kuinka yksittäiset tavarat ovat osana henkilöhistoriaa, muistoja ja linkkejä ihmissuhteisiin. Kuvaan konmaritusta tavararan arvon näkyväksi tuovana prosessina. Tarkastelen myös merkitysköyhää tavaraa ja sen tuomaa taakkaa affekti-teorian avulla.

4.1. Tavarasta luopuminen eli sen merkityksettömyyden huomaaminen

Mikaelin luona pääsin seuraamaan varaston konmarittamista. Mikael ei ollut aiemmin käynyt varaston tavaroita läpi, mutta sanoi tietävänsä jo ennakolta, että sieltä löytyisi paljon poisheitettävää. Sen lisäksi, että kerrostaloasunnon häkkivarasto oli säilytyspaikka kierrätystä odottaville tavaroille, Mikael piti siellä myös esineitä, joille ei ollut tilaa nykyisessä asunnossa sekä esineitä, joita ei tarvinnut tai halunnut nähdä jokapäiväisessä elämässä. Mikael tarttui yksi kerrallaan esineisiin, tunnusteli esineen kuntoa ja katsoi niitä tarkkaan. Olin pyytänyt häntä puhumaan mahdollisimman paljon ääneen, mitä ajatuksia tavara herätti sekä kuvailemaan ajatuksenkulkua, jonka mukaan tavara joko siirrettiin kierrätettävien pinoon tai nostettiin takaisin varastoon. Kaikkia tavaroita Mikael ei nostanut esille. Näiden tavaroiden kohtalosta hän oli jo täysin varma, että ne joko odottivat kierrätykseen menoa tai olivat varmasti jäämässä. Perustelut tavaroiden pois heittämiselle olivat hyvin käytännöllisiä: kierrätykseen menivät hylly, jolle ei ollut tilaa nykyisessä asunnossa; dyykkatut kengät, joita ei ollut tullut ikinä käytettyä ja värikynät, jotka Mikaelista eivät olleet tarpeeksi hyvät. Jääville esineille Mikaelille oli joko ajateltuna konkreettinen tarve tai hyödyntäminen materiaalina tai esineet olivat erityisen tärkeitä. Varastossa oli odottamassa isompaa asuntoa muun muassa valaisimia ja juliste, joita Mikael kuvaili erityisen mieleisiksi.

Daniel Miller ja Sophie Woodward kirjoittavat farkkujen ja niiden käytön kulttuurisia ja sosiaalisia merkityksiä kuvaavassa kirjassaan (2012), kuinka vaatekappale on sidoksissa sekä omistajan henkilöhistoriaan, ajatukseen omasta tyylistään ja itsestään ja sukupolvensa tyylistä. Farkkuihin liitetään ajatuksia muun muassa rentoudesta, muodikkuudesta ja kapinallisuudesta. Muoti määrittä sitä, millaiset farkut jalkaan vedetään – sen lisäksi, että sen mukaisesti halutaan pukeutua, voidaan sitä myös välttää. (Miller & Woodward 2012, 16 – 28.) Woodward on todennut myös aiemmassa tutkimuksessaan (2007), että vaatevalintojen myötä ihmiset alkavat tiedostaa ja havaita, mikä on heidän persoonallista tyyliään. Tämä käsitys omanlaisesta tyylistä ja tavarasta voi olla muuttuva. Tyyli on aikasidonnaista ja vaikuttanut niin henkilökohtaisista elämänmuutoksista kuin suuremmista sosiaalisista muutoksista. Esimerkiksi Millerin ja Woodwardin tutkimissa farkuissa eri ikäpolvilla on hyvin erilainen käsitys siitä, millaiset farkut ovat sopivat. (Miller & Woodward 2012, 23.) Varsinkin vaatteista puhuttaessa korostuu tunneaistin merkitys: tuntuuko vaate hyvältä päällä? Keho muuttuu ajan kuluessa, joten erilaiset vaatteet voivat menettää miellyttävyytensä. Lisäksi kulttuuriset kauneusihanteet voivat määrittellä myös yksilön näkemystä, millainen vaate näyttää hyvältä päällä. (Miller & Woodward 2012, 26 -27.) Vaikka Miller ja Woodward keskittyvätkin tutkimuksessaan farkkuihin, on heidän ajatuksensa esineen merkityksen muodostamisessa relevanttia hyödyntää myös muisakin esineissä. Samoin kuin farkuilla rakennetaan identiteettiä, mukaudutaan ryhmään ja ilmaistaan tyyliä, myös muilla esineillä rakennetaan identiteettiä kuten Mikaelin teki valitessaan säästettäväksi oman esteettisen käsityksen mukaiset valaisimet ja julisteet.

Pääsin seuraamaan myös Emilian luona KonMari-prosessia, kun hän kävi läpi kaikki korunsa. Emilia piti korujaan astiassa, josta nosti ne kaikki pöydälle. Hän asetteli ne siististi riviin ja kävi hakemassa vielä muutaman muualle unohtuneen korun. Tämä on KonMari-kirjan mukainen tapa käydä tavaroita läpi: asettaa kaikki saman kategorian esineet samaan paikkaan ja huomioida niiden määrä. Mikael teki toisin (joka oli yleistä myös muiden haastateltavien keskuudessa) ja hän kävi yhden tilan tavarat läpi, jakamatta niitä kategorioihin. Emilia loi ensin silmäyksen koruihin ja totesi, kuten oli jo aiemmin sanonut, että hänellä on paljon enemmän koruja kuin hän niitä tarvitsee käyttöönsä. Seuraavaksi Emilia nosti käteensä yhden korun kerrallaan ja kertoi minulle, mikä korussa miellytti tai mikä ei, miksi hän oli sen aikoinaan ostanut tai keneltä saanut. Halvemmissa koruissa Emilia luopui helpommin ja niissä koroistuivat niiden käyttöaste. Muutaman korun

kohdalla Emilia pohti käyttävänsä niitä vähän, eikä niiden ulkonäkökään ollut erityisen miellyttävä (vaikkei epämieluisakaan) mutta korut olivat arvokkaita ja lahjaksi saatuja, joten ne päätyivät jäämään korulippaaseen.

David Graeberin mukaan arvosta voidaan puhua kolmesta näkökulmasta: taloudellisena arvona, kulttuurin mukaan hyvänä eli arvokkaana nähtynä asiana tai kielellisestä näkökulmasta arvolatauksesta merkityksenä, joka sisältyy viestiin (2001, 1-22). Taloudellinen arvo syntyy esineen merkittävydestä vaihdossa eli myyntitilanteessa. Tämä oli yksi kriteeri, jolla konmarittajat, kuten Emilia yllä kuvailemassani esimerkissä päätti säästää joi-takin korujaan. Mikael pohti tarkkaan kierrätykseen menevien tavaroiden kohdalla, oli-siko niillä todella arvoa toisille ihmisille. Liian kuluneet tavarat hän suosiolla vie materi-aalien kierrätykseen, sillä oli todella epätodennäköistä, että kukaan ostaisi niitä kirpputo-riilta tai ottaisi edes ilmaiseksi. Niiden arvo käyttöesineenä oli mennyttä. Graeberin ku-vailemat kulttuurien arvojen mukaiset tavarat ja symbolisen arvolataukset sisältävät esi-neet kuvailtiin usein henkilökohtaisesti tärkeiksi. Emilian valitessa poisheitettäviä koruja, hän rakensi omaa tyyliään. Esimerkiksi koppakuoriaisenmuotoinen koru sai jäädä, sillä se toi Emilialle mieleen hänelle tärkeän luonnon ja edusti näin häntä sekä hänen näke-myksiään. Mikael oli sarjakuvaharrastaja ja hän oli järjestänyt sarjakuvakirjansa kahteen paikkaan: kirjahyllyyn näkyville yleisesti skenessä arvostetut sarjakuvat, kun taas ”no-loina pidetyt” mutta Mikaelille henkilökohtaisesti tärkeät sarjakuvat hän säilytti syrjässä mahdollisten vieraiden katseilta. Tämä on hyvä esimerkki kulttuuristen arvojen tunnistamisesta sekä niihin oman henkilökohtaisen näkemyksen peilaamisesta. Omat ikään kuin salassa pidetyt suosikit sisälsivät Mikaelille henkilökohtaisesti merkityksellisen arvola-tauksen, mikä teki sarjakuvakirjoista säilyttämisen ja lukemisen arvoisia.

KonMari-ilmiössä tekevä näkyväksi tavaran roolin elämässä. Tavarat vaatimat resurssit ja niiden antamat hyödyt pohditaan läpi, mikä tuo esille uudella tavalla suhteen materiaa-lisiin esineisiin. Kirjan lukeneet ja ilmiöstä innostuneet kuvasivat tätä prosessissa ahaaelämykseksi tai jonkinlaiseksi heräämiseksi. Arkiajattelussa tavaran rooli voi jäädä huomioimatta.

4.2. Tavara ja sosiaaliset suhteet

Koska tavaroille voidaan antaa monia merkityksiä, voivat ne toimia sosiaalisiin suhteisiin liittyvinä symboleina. Lahja on hyvä esimerkki ihmissuhteen tekemisestä symbolisesti näkyväksi. Antropologinen tutkimuksessa lahjat ovat olleet kiinnostuksen kohteena ja synnyttänyt klassisia teorioita lahjan merkityksestä ja kulttuurisidonnaisuudesta.

KonMari-kirja pyrkii irrottamaan materialistiset objektit ihmissuhteista ja korostaa tarvetta heittää pois tavarat, joilla ei ole muuta funktiota kuin olla symbolinen ele välittämisestä. Marie Kondo korostaa, etteivät muistot häviä ja lahja on tehnyt tehtävänsä siinä hetkessä, kun se on annettu. Tämän jälkeen se muuttuu taas tavalliseksi tavaraksi, jolle pitää olla muu funktio tai se on turha. Haastateltavat olivat ottaneet tämän ajatuksen ilolla vastaan ja useimmat noudattivatkin tätä. Ihmissuhteet nostettiin jokisin arvokkaammaksi, materian yläpuolella olevaksi asiaksi. Susanna on luopunut äidiltään saamistaan tavaroistaan sisäistettyään KonMarin opit, vaikka se on tuntunutkin hankalalta.

Susanna: Jotkut mitkä mä huomaan, että on vaikeita on sellaset asiat, jotka mun äiti on antanu mulle. Ne ei oo millään tavalla hienoja tai kalliita mutta jotka äiti on antanu – se sattaa olla vaikka pyyhe tai maljakko tai vaikka esiliina, joista mä en ees tykkää. Niin ne on mulle ollu aika vaikeita antaa, koska ne on äitin antamia ja mun äiti on vielä semmonen että se kerää ja se saattaa tulla käymään ja kysyä, missäs se mun esiliina on. Ja mun vaikee sanoa äitille että mä en tartte ja antanu pois. Mutta mä oon nyt pystyny antaa ne pois, mutta se on ollu mulle semmonen kaikkein vaikea asia, että jos ne on mun äidiltä. [Nauraa] Sitten se on vähän vaikeempi, koska se saattaa oikeesti vähän kontrolloida että missän se tavara on ja missäs se tavara on [Nauraa.]

Haastattelija: Nyt on kumminki hyvä olo, että tähän oot nyt pystyny?

Susanna: Joo, koska en mä voi säilyttää jotakin kulahtanutta esiliinaa koska mun äitini on joskus antanu sen mulle ja se on väärä periaate säilyttää tavaraa.

Daniel Millerin tutkimus on osoittanut, kuinka länsimaissa ihmiset kykenevät arvioimaan hyvin tarkastikin tilanteeseen ja ihmissuhteen laatuun mukautetun lahjan rahallisen arvon. Se, kuinka läheinen ihminen on tai miten merkittävästä juhlasta on kyse, määrää, kuinka paljon tai vähän rahaa lahjanostamiseen on soveliasta laittaa. (Miller 2001, 96 -97 & 99 - 101.) Länsimaisessa lahjanantokulttuurissa lahjan voi arvottaa sen rahallisen arvon

kautta. Kun suhde kuitenkin nähdään rahaa arvokkaampana, konkreettiset lahjat ikään kuin irtaantuvat itse toiminnan merkityksestä ja jäävät materiaalisiksi symboleiksi.

Iloa tuottamattomista lahjoista luopumista pidettiin hyvänä idea, mutta merkittävän usein tavarat tuntuivat myös saavan arvonsa siitä, että ne olivat olleet osuvia lahoja. Oman maun mukainen lahja tuntui Emiliasta osoitukselta siitä, että toinen ihminen tuntee hänet hyvin.

Mutta oisko mulla sitten esimerkkiä mistään tavaroista joihin mulla on semmonen tunneside...Mulla on semmonen panta, jossa on semmoset hiirenkorvat. Niin se oli mun kaverin synttäreillä, missä se oli varannu jokaiselle semmosen jonkun hatun. Mutta mulla ei ollu hattua vaan semmoset korvat.[*nauraa*] Niin sitten mä oon halunnu pitää ne, musta ne on niin kivat. Niin nekin oli vähä semmoset, että Sofia [kaveri] oli aatellu, että mulle tulee semmoset korvat kun mä tykkään eläimistä niin [*naurahtaa*] niin se oli kiva. Niin aika vaikee kysymys. Että en mä oikein osaa sanoo, miks johonkin tavaralajiin tulee semmonen tunneside ja toiseen sitten ei.

Emilian lainauksesta on kiinnitettävä huomiota siihen, että lahja on myös muuten ”kiva”. Hiirenkorvapanta jo itsessään miellyttää Emiliaa, eikä hän halua luopua niistä. Se, että ne kertovat myös kuvaavat hänen ja hänen ystävänsä suhdetta on vain lisä, joka tulee mieleen pannasta.

Tätä KonMarin oppia, jossa ei merkityksellisestä lahjasta voi hyvin mielin luopua, koettiin myös hankalaksi toteuttaa. Toisinaan saadut lahjat eivät ole miellyttäviä, mutta Emilia koki silti velvollisuutta säilyttää niitä. Itse ostetut asioista oli helpompaa luopua, kuten hän esimerkkinä mainitsee vaatteet.

Emilia: Ehkä kun vaatteet on suurimmaks osaks ostanu – voisko olla? Varmaan joo – on ostanu suurimmaks osaksi ite. Niin sitten se on helppo tehdä se päätös kun sen on ite ostanu. Mutta sitten muissa tavaroissa, vaikka noi astiat niin kun tietää, että se on saanu lahjaks. Ja sitten kaikki noi koristeesineet kun ne on oikeestaan kaikki tullu mummolta. Niin ne on niiku mummon tavaroita, että raaskiiko niitä laittaa pois. Mutta se on kyllä, että lahjat on se kaikkein pahin.

[...]

Haastattelija: Ootsä muiden ihmisen kanssa jutellu näistä sun ajatuksista [tavaran vähentäminen]? Vaikka sille mummolle?

Emilia: No en mä kyllä mummolle oo mitään sanonu! [*nauraa*] En mä keh-
taa sanoo sille kun...se varmaan haluais käydä niitä oma tavaroitaan läpi,
että nyt kun se vielä elää niin jos se haluaa, että tietty tavara menee tietylle
ihmiselle niin...niin niin tota. Niin en mä mummolle oo mitään sanonu
[*nauraa*].

Vaikka saatu lahja ei olisikaan osuvin kuvaus saajan persoonallisuudesta ja arvoista, ta-
vara kantaa omaa historiaansa. Lahja on huomionosoitus, jonka hävittäminen voi olla
loukkaus antajalle. Lahjaan voi olla panostettu, kulutettu aikaa sen hankkimiseen tai te-
kemiseen. Lahjatavaraa voidaan siis säilyttää velvollisuuden tunteesta, huomioiden sen
antaja.

Tavaran arvo ei ole pysyvä vaan se liikkuu eri kategorioista, kuten hyödykkeestä lahjaksi
ja takaisin hyödykkeeksi. Arvojärjestelmä (regimes of value) sallii siis tavaran liikkuvan
eri arvokategorioissa, saaden aina kontekstissaan ihmisen harkinnan mukaisen arvon.
(Appadurai 1986; Myers 2001, 17 – 20.) KonMari-prosessissa tämä on tiedostettua: lahja
on vain lahja hetken, sen jälkeen sen arvo on arvioitavissa uudelleen. Johanna kuvaili,
kuinka koko lahjanantamisen kulttuuri on muuttunut yleisemminkin kuin vain KonMari-
piireissä. Hän kertoi, ettei juuri saa yllätyksenä materialahjoja vaan ne ovat korvautuneet
lahjakorteilla tai toiveiden mukaisilla lahjoilla. Johanna kertoi myös miettivänsä itse hy-
vin tarkkaan, ettei tulisi vietyä lahjaksi jotakin, joka menettää nopeasti arvonsa.

Se on muuttunu! Että eihän enää tuoda enää mitään sellasta lahjaa. No, lap-
set on saa jotain joskus. Mutta ei niin kun...ei kukaan tuo yllätyksenä jotain
taulua tai...koriste-esineitä ei enää ole – ei niitä tuoda. Ja kyllä mä itekin
jos ostan lahjan niin hyvin tarkkaan mietin tai sitten kysyn ihan, että mitä
haluaa. No kukat on hyviä, koska ne voi sitten heittää pois kun ne kuihtuu.
Just lahjakortti tai jotain syötävää tai sitten jotain mitä voi kuluttaa. Lapsi-
perheelle vaippoja tai kesällä kun menee mökille niin vie multaa tai jotain
tämmöstä. Että ei jää mitään sitten materiaalia. Että jotenkin kaikilla on niin
paljon liikaa ja kaikki yrittää päästä niistä eroon. Nii ei viiti sitten mitään
semmosta.

Lahjojen lisäksi myös käytännöllisempien tavaroiden kohdalla ja tavarasta luopumisen
prosesseissa toiset ihmiset olivat myös vahvasti läsnä. Perheissä konmarittaessa (kirjan
oppien mukaisesti) pyrittiin pidättäytymään vain omista tavaroista ymmärtäen toisia ih-
misiä ja mahdollisesti heidän erilaista asennettaan tavaraan. Lapsiperheissä varsinkin

lelut koettiin tavaroiksi, jotka ”on vain siedettävä.” Miller (1998) on kuvannut kuluttamista käsittelevissä tutkimuksissaan, kuinka arjen kulutustuotteiden ostaminen on huolenpitoa talouden muista ihmisistä. Näen, että muukin arkinen tavarankanssa eläminen, kuten kodin siivoaminen ja järjestäminen on ihmissuhteiden värittämää. Kristiina kertoi, kuinka tavarankarsiminen pakotti pohtimaan suhdetta ihmisiin, mutta nimenomaan myös koko perheen ja perheen historian kannalta.

Kun työstä sitä tavarasuhdetta niin pohtii aika paljon muutakin, että. ”Jos on minulla on nämä kortit, jotka sain isän äidiltä niin tarviinko minä nämä kaikki vai riittäskö, jos mä valkkaisin näistä kauneimmat säilytettäväksi? Mitä se nyt mulle merkkaskaan mulle se ihminen?” Tai vaikka eron jälkeen, että heitänkö mä mäkeen kaikki nää tavarat, jotka siitä muistuttaa vai pitäskö mun säilyttää lapsia varten vaikka osa? Ne on sellasia niiden [lasten] historiaa. Että ne ei tavallaan ole yksin minun päätettävissä vaikka ne olisivatkin minun tavaroitani.

Koko tavarankarsimisprojekti oli useammalla haastateltava väylä säästää turhaa aikaa, jotta sitä voi käyttää tärkeämpään – ihmissuhteisiin. Tavara siis arvotettiin kaikessa merkityksellisyydessään ihmissuhteita vähemmän tärkeäksi. Liiallinen siivoaminen tai tavaroihin keskittyminen oli pois yhteisestä ajasta muiden ihmisten kanssa. Susanna kertoi, että tavarallisen elämänmuutokseen motivoiva ajatus oli, että se toisi lisää aikaa lapsille ja itselle.

Ja mä toivosin nyt kun lapset on vielä pieniä, että mä istusin ja nauttisin siitä ja istusin sohvalla ja lukisin kirjaa. Mutta koska mä oon aina rynnänny sinne kellariin aina kun mulla on vähänkin aikaa niin [nauraa] – mulla on ollu se kellari ikuisuus ongelma! – niin mä toivon, että nyt kun mä saan kaiken järjestykseen niin sitten mulla ois aikaa kun ei tarvi mennä sinne kellariin tuijoittamaan niitä tavaroita niin sitten mulla on aikaa istua. Ja sitten just silleen, että kun mä tuun kotiin niin sitten mä juon kupin kahvia ja istun ja nautin kauniista kodista joka meillä on!

Sama tavoite oli muilla pienten lasten vanhemmilla, Elinalla ja Marialla. Maria kertoi nyt tavaran vähentämisen myötä pystyvän keskittymään entistä paremmin laatu-aikaan lasten kanssa.

Haastattelija: Mitenkäs sitten niissä tavoitteissa, mitä on ja mihin pyrkii niin onko niissä muut ihmiset jotenkin mukana?

Maria: Joo, joo. Siis niin kun semmosessa vapaa-ajan käytössä, että siellä oli ”haluan olla enemmän puolison kanssa” ja ”haluan olla läsnä lasten leikeissä”, että...mulla on tosi paljon semmosta, että kun mä istun siihen lattialle lasten kanssa niin tulee semmonen ”pitäs sitä, pitäs tätä” ja ”voi näitä leluja, näitä on ihan kauheesti ja mejän pitää kohta siivota nää”.

Omistamat tavarat tuntuvat ikään kuin vaativan: pyykkäystä, korjausta, käyttöä ja puhtaanapitoa. Tarpeellinen tavara särkyä ja vaatii huoltoa tai uuden hankkimista. Verkko-kaupoissa pyörimisestä voi tulla harrastus, kun vaihtuvat trendit vaativat päälle pantavaa tai uutta teknologiaa. Ennen kaikkea kodin liiallinen tavaramäärää vaatii järjestelemistä. Tavarat hukkuvat kun niitä ei löydä varaston ovea avaamalla. Tavaroiden fyysisyys ei ole ainoastaan käytännön ongelma vaan aiheuttaa myös henkisen paineen: tavaroiden elämä eli niiden käyttäminen, kuluminen ja käytöstä poistaminen vievät osan ihmisen arvokkaasta ajasta, jota halutaan käyttää ainoastaan merkityksellisiin asioihin. Tavaroiden puute voi olla oikea ongelma vähävaraisille ihmisille, mutta yltäkylläisyydessä elävät joutuvat kokemaan myös omanalaisensa ongelman, kun tavarat ”vaativat” heiltä liikaa ja harhauttavat siitä, mitä he todella kokevat olevansa ja mihin pyrkivät. Kristiina kertoi, kuinka on tärkeää tiedostaa mikä elämässä on oikeasti merkityksellistä, tehdä sille aikaa ja tilaa elämässä.

Tietysti miettii kuluttamista ja eettisiä valintoja ja...ylipäättänsä ja sitten ajankäyttöä. Ja mikä elämässä on tärkeää ylipäättänsä. Tässä on suunnitteen joku keski-ikänsä kriisi menossa [*nauraa.*] Tyhjentelee eri asunnoista niin toteaa, että ei se onni ainakaan näissä tavaroissa ole, mutta tietenkin nekin helpottaa aika monesti.

Lainauksessa Kristiina kertoi aikaisemmin haastattelussa auttaneensa sukulaisiaan tavaroitten kierrättämisessä, jotka olivat läheisten menehtymisen myötä joutuneet huolehtimaan heidän omaisuudestaan. Sukulaisen kuolema onkin esimerkki tilanteesta, jossa tavara tulee uudella tavalla näkyväksi. Tavarantoimintasuhteet muuttuvat, perintöä jaetaan ja arvoton tavara tulee heittää pois. Haastatteluissa mainittiin useamman kerran myös kuolinsiivous, joka on ruotsalaisen Margaret Magnussonin *Mitä jälkeen jää - Taito tehdä kuolinsiivous* (2018) -kirjan metodi. Keskeisenä ajatuksena on tuntee vastuuta tavarastaan ja tiedostaan, että oman kuoleman jälkeen tavarapaljous jää läheisten vastuulle. Haastateltavista Emilia ja Anneli kertoivat myös tämän kirjan vaikuttaneen heidän projektiinsa vähentää tavaraa. Taakka, joka tavarasta syntyy ei saa olla tulevaisuudessa läheisten ongelma. Anneli kuvaili myös, kuinka ihmisen menehtymisen jälkeen tavara ”jää jälkipolville, että laitetaan pihalle lava ja laitetaan sinne ja sitten sinne menee hyvät ja huonot.” Koska henkilökohtainen tavara ei saa samanlaista arvostusta toisilta ihmisiltä, tulee omistajan itse olla vastuussa sen huolehtimisesta. Tavarantoimintasuhteet ei myöskään saa turhia mittasuhteita, kun tiedostaa, että kuoleman jälkeen se kaikki saattaa olla jälkipolville kaatopaikkatavaraa. Näin siitä luopuminen käy helpommin.

Toisinaan tavarantoimintasuhteet ei ole edes ymmärrettävissä ilman kontekstia ihmissuhteisiin. Tavarantoimintasuhteet eli historia on tehnyt siitä merkittävän. Marialla oli karsimisprojektin aikana kasaantunut tavaraa, joiden merkitys hänen tuli selvittää äitinsä kanssa.

Mutta mun mielestä on vieläkin semmosia, mitkä mun pitää käydä vielä mun äidin kanssa läpi, että äiti voi selittää mulle mitä ne tavarat niin kun mitä se on säästänyt mulle. Yks semmonen laatikko mulla on mikä pitää käydä sen kanssa läpi. Koska mä en halua laittaa niitä pois, koska mä en tiää mitä ne on, miks ne on säilytetty, koska mä en muista niistä ajoista.

Perintöesineiden merkitys on muutakin kuin henkilökohtainen suhde tavarantoimintasuhteet, vaan esineen historia ja sen merkitys muille ihmisille rakentaa tavarantoimintasuhteet arvon. Perintönä saadut tavarantoimintasuhteet ovat esimerkkinä sukupolvien yli kulkeneesta fyysisestä symbolista suvun merkittävyydelle. Esineet ovat kuin todisteita menneisyydestä ja sitovat eri aikoina eläneitä saman suvun ihmisiä. Tällaisten esineiden kanssa ihmiset olivat erityisen tarkkoja, sillä siinä missä epähuomiossa tarpeellisen käyttöesineen voi korvata uudella ostamalla, ei onnistu tavarantoimintasuhteet historian omaavien esineiden kohdalla.

Esine on moniaistisesti aistittava. Jokin siihen liittyvä asia voi olla unohduksissa, mutta nousee mieleen, kun siihen liittyvä tavara tulee kosketetuksi käsin, nähdyksi, ehkä jopa kuulluksi ja haistettavaksi. Maria kävi läpi valokuviaan, kun vastaan tuli kuvia ystäväistä, joiden kanssa yhteydenpito oli jäänyt muiden kiireiden keskellä. Samoin kuin Kristiina kuvaili yllä olevassa lainauksessa, myös Maria pohti suhdetta kuvissa näkyviin ihmisiin ja heräsi oivallukseen, että haluaa nähdä heitä. Toinen merkityksellinen vastaan tullut kuva oli hänen mummostaan.

Että silleen sitten... mä huomasin silloin kun mä kävin niitä valokuvia läpi, niin mä kirjoitin ihan puhelimeen ylös, että haluan nähdä tätä ja tätä ihmistä. Semmonen, että mitä mä pidän sitä kuvaa jossakin, mutta mä en niinkun saa sitä mitä mä haluan, että mä en nää sitä ihmistä yhtään sen enempää vaikka mä säilytän sitä kuvaa. Että tuli semmosia ajatuksia, että ”miksi tää kuva on säilytetty?” ”okei siksi, että tässä on mun mummo”, ”tää ei oo hyvä kuva mummosta”, ”apua mä haluun nähdä mun mummon!” Että jotenkin mä tajusin, että mä säilytän tätä kuvaa mummosta, että joskus kun hän kuolee niin mulla on kuva hänestä. Että voisinko mä mennä sinne nyt ja ottaa jonkun paremman kuvan tai...että semmosia.

KonMarittamista kuvailtiin henkisesti raskaaksi projektiksi nimenomaan siksi, että tavarat toivat mieleen ja pakottivat pohtimaan vaikeitakin ihmissuhteita. Myöhemmin tässä pääluvussa käsitelen syvemmin esineiden affektiivisuutta, kykyä herättää tunteita ja tuoda mieleen niihin liittyviä asioita. Käsitelen kuitenkin ensin seuraavassa alaluvussa, kuinka muistot voivat antaa tavaralle arvon.

4.2.1. Muistot tavaroissa

KonMari-oppien mukaan tavaroita ei tulisi säilyttää ainoastaan muistaakseen jonkin tapahtuman tai ihmisen. Haastatteluissa tämä tuli usein esille ja ajatus sai myös haastatteluni hyväksynnän. Ohjeesta tehtiin kuitenkin poikkeuksia ja usein sen noudattaminen koettiin vaikeaksi. Emilialla oli kaapissaan paita, jonka oli ostanut osallistuessaan Pride-juhliin muutama vuosi sitten— paitaa hän ei ollut kuitenkaan käyttänyt koskaan. Hän kertoi sen olevan esimerkki siitä, kuinka ei haluaisi tavaroidensa kanssa toimia, sillä

muistaisi tapahtuman ilmankin paitaa eikä tunneside varsinaisesti koskenut itse esinettä vaan tapahtumaa, jota se edusti.

Susanna oli ehtinyt jo heittää pois tavaroita, joita oli säilyttänyt ainoastaan muiston takia. Hänen tekemänsä mekko sai lähteä, kun hän sisäisti ajatuksen, ettei muisto katoa vaikka tavarasta luopuukin.

Mä annoin myös pois sellasen mekon, jonka mä ompelin itse mun vanhimman tytön ristiäisiin. Ja mä en varmasti ennen pystynyt mitenkään antamaan koskaan sitä pois. Nyt se mekko on liian iso ja en mä koskaan tule käyttämään sitä. Nykyään mä pystyn ajattelemaan, että ei se oo siitä mekosta kiinni millanen muistikuva mulla on siitä tilanteesta, siitä juhlasta. Se juhla on mulla mielessä, eikä mekko tee siitä sen huonompaa tai parempaa, oli se siellä kaapissa tai ei.

KonMari-metodilla pyritään siis irrottamaan muistot esineistä, pitämään niitä arvokkaampina ja luottamaan niiden pysyvyyteen ilman fyysistä muistojen herättelijää. Esine on monin aistein aistittava todiste, joka voi tulla arjessa vastaan toisinaan yllättäenkin ja tuoda esille asioita, jotka eivät ole enää osa arkea ja päivittäin mielessä. Tehtävä muistojen herättäjänä on voinut olla ainut syy esineen säilyttämiseksi, joten jos sille ei olekaan virkaa tässä tehtävässä, on tavarasta sama luopua.

Kristiina pohti tarkkaan, ettei heittäisi pois mitään, mikä saattaisi aiheuttaa jonkun tärkeän asian unohtumisen. Esimerkiksi kirjeet olivat tällaisia muistoja, joita myöhemmin luukiessa voisi palata autenttisen tunteet pariin tarvittaessa. Hän pohti myös sitä, miten tällainen voi aiheuttaa tavaroihin ”takertumista”, pelkoa päästä niistä irti.

Ja sitten sellanen tavarasuhteen miettiminen, että kun on ollut tietyllä tavalla takertuvainen tiettyihin romuihin niin sen miettiminen että se tavara tavallaan...että jos siihen tavaraan asettaa sellaisia mieleyhtymiä, että tavallaan ihan kun niitä tunteita ja muistoja ei olisikaan, jos siitä tavarasta luopuu niin sitä saa tietysti miettiä aika paljon. Katoaako minulta joku muisto, jos mä luvun tästä tavarasta – tai muistanko mä tätä tunnetta ilman tätä.

Kristiina nosti esimerkiksi kirjeet, joiden tarkka sisältö ja tunnelma menetetään lopullisesti, jos kirjeestä luopuu.

Mutta sitten on kirjeet. Ne on ihan hemmetin vaikeita. Ensinnäkin joku on a) käsillä – jota kukaan ei tee nykyään – käsin on joutunu raapustamaan kaikki harakan varpaat ja kertonu siihen jonkun tarinan. Sitten siihen – se että sä joudun lukemaan niitä ja miettimään, onko tää niin yleispätevä tarina, että tää on ilahduttanu minua vaan aikoinaan vaan onko tässä joku sellanen tarina, jonka mä haluaisin muistaa, haluaisinko lukea tätä uudestaan. Tai jos mä en luen tän ja laitan tän pois, enkä mä enää muista tätä. Ilahtuisinko mä jos mä lukisin tän uudelleen? Onko niin, että mua kaduttaa 10 vuoden päästä tai 20 vuoden päästä ja silloin mulle olis tärkeätä muistaa tää aika elämästä ja sitten mulla ei olekaan sitä kirjettä enää ollenkaan? Koska niitä ei voi enää hakea kaupasta uusia eikä samanlaisia.

Muistoesineiden tärkeä ominaisuus on niiden autenttisuus. Ne ovat olleet kosketuksissa tapahtumiin, joita ne edustavat. Toisinaan, kuten Kristiinan kirje-esimerkissä, fyysinen paikalla olo on osa tavaran merkitystä. Tapahtuvat ovat osa esineen sosiaalista elämäntekoa, kirje on ollut väline viestiä, jonka jälkeen siitä on tullut todiste käydystä keskustelusta. Lisäksi kirjettä kirjoittaessaan lähettäjä on antanut aikaansa ja näin antanut henkilökohtaisesti itsestään. Käsikirjoitettujen kirjeiden arvoa tänä päivänä nostaa se, etteivät ne ole ensisijainen kommunikaatioväline tässä ajassa.

4.3. Rakas tavara on itsensä näköinen tavara

KonMari-kirjan mukaan kotoa tulisi löytyä vain iloa tuottavia esineitä. Haastatteluissa kysyin, mistä iloa tuottavan esineen tunnistaa ja mitä se tarkoittaa. Kuten olin ennakoita aavistanutkin kysymys oli vaikea. Tunteiden kuvailu tai edes sanoittaminen voi olla liikaa pyydettyä. Esimerkkien kautta ”iloa tuottava esine” osoittautui jollain tavalla merkitykselliseksi: kauniiksi, käytännölliseksi, muistoja herättäväksi. Ennen kaikkea tavaroiden tuli olla niin sanotusti juuri itselle sopivia, elämän arvojen ja persoonan mukaisia. Esimerkiksi Emilia oli turhautunut koriste-esineisiin, joita oli saanut lahjaksi isoäidiltään.

Niin no mä oon aatellu sitä, että ois kiva kun ne kaikki tavarat ois niiku merkityksellisiä. Mulle. Et’ tota mua antaa kamalan paljon tavaraa, kaikkee tollasia koriste-esineitä ja tollasia. Ja onhan ne ihan kivoja mutta mut

niiku...no niiku tossa toi pyöree Kiina-juttu [Kiina-teemainen koriste-esine, matkamuisto], että onhan toi tosi hieno, mutta en mä sitten tiä kun se on vaan jostain kierrätyksestä mummolle tullu ja nyt se anto sen sitten mulle. Niin tota. Mutta sitten tossa, kun mun kaveri kävi Islannissa niin sitten se toi mulle tän. [Näyttää kiveä.] Sieltä niin. Kun mä halusin tosi kovasti käydä Islannissa ja sitten mä tykkään kivistä niin sitten tää on semmonen että tää on hyvä. Toisin kun tää [Kiina-koriste-esine]. Onhan se hieno, mutta ei siitä tuu sitten mitään tunnetta. Mutta sitten tää kivi on semmonen.

Tässä Emilian haastattelun lainauksessa käy hyvin ilmi, se että onnistuessaan lahjaksi saatu koriste-esine voi kuitenkin olla tärkeäksi koettu. Myöhemmin haastattelussa Emilia pohti vielä uudelleen sitä, miksi juuri kivi herätti hänessä positiivisia tunteita ja tuli tulokseen, että ehkä se johtuu hänen mielenkiinnosta ja arvostuksesta luontoa kohtaan. Kivi jo itsessään muistuttaa Emilialle tärkeästä arvosta, luonnosta, mutta lisäksi se on symboli myös ystäväydelle sekä kosketeltava pala maata, johon hän haaveilee matkustavansa.

Omat valinnat, jotka täsmäsivät persoonaan ja tavoiteltuun elämäntyyliin, korostuivat tavaran merkityksen rakentajina. Elina piti käytettyinä hankkimistaan huonekaluista (kaikki hänen huonekalunsa olivat kierrätettyinä ostettuja) erityisesti puusohvasta. Hän oli löytänyt sen myynti-ilmoituksen verkosta ja vuokrannut pakettiauton hakeakseen sen toiselta paikkakunnalta.

Niitä on niin erimallisia ja mä eka aattelin, että haen jotain pelkistetympää, mutta sitten kun näin tän niin olin ihan ”oh my god!” Sitten meidän mumolla oli joku puusohva, se on niillä käytössä. Ja nyt kun ne oli jouluna täällä niin mummo oli vaan ”miks sä menit Elina tän ostamaan, vitsi kun olisit pyytäny nii olisit saanu sen meidän” niin mä olin että ”no kun en mä halunnu sitä teidän! Se on ihan väärän värinen ja mallinen!” Että mä halusin just tän. Se oli niiku tää.

Myöhemmin haastattelussa sohva tuli puheeksi uudelleen:

Mutta ehkä tota...ehkä enemmän myös mä halun säästää semmosia asioita mitä mä oon ite hankkinu aikuisiällä. Koska esim. toi sohva, mä en vois ikinä luopua tosta sohvasta, koska se on semmonen, jonka mä oon omiin tarpeisiin ja omasta kiinnostuksesta ja semmosesta, nii musta tuntuu että selasiin – se tunne tulee siitä, että ”vitsi mä halusin ton ja mä ite os- saanut ton” eikä silleen, koska välillä saa lahjaks semmosia mitä sä et haluu, etkä

tarvii tai et silleen yhtään tykkää, nii semmosesta on helpompi – kun sä semmosen käteen nii sä oot vaa silleen ”no en mä ikinä ois halunnu” [*purskahtaa nauruun*] En mä haluu kuulostaa törkeelle kenellekään joka antaa lahjoja, mut jotenkin semmonen... ilon tunne, että ”ei vitsi toi tekee mut niin iloseks” esim. toi sohva tekee mut todella iloseks. En ikinä voi – tai nyt musta tuntuu, että en ikinä vois luopuu siitä. Mutta sitten...mutta en mä tiä mikä ois, no mulla on joku vaasi tai joku maljakko jonka on saanu rippilahjaks. Koska on ollu vaan pakko tuoda joku lahja, nii sitten ihmiset on tuonu nii silleen ”ei toi on niiku mua” tai joku semmonen mikä ei oo sun tyylistä tai sovi sun persoonaan niin sitten se ei vaan herätä sellasta mitään niiku innostuksen tunnetta. Mutta sellaset tavarat mistä et voi luopuu niin ne herättää semmosia suurempia innostuksen tunteita ja elämisen tunteita ehkä myös.

Tavara on merkityksellinen omistajalleen, kun se kuvastaa häntä, edustaa hänen persoonansa oikein. Lahjana saatuun tavarahan voi tuoda lisäarvoa sen linkittyminen ihmissuhteisiin, mutta vain siinä tapauksessa, että myös itse tavara on oikeanlainen, sopiva saajalle. Tavarahan merkityksellisyyttä voi kasvattaa se, että se on käytettynä ostettu tai saatu, mutta edelleen vain siinä tapauksessa, että se on omistajansa valintojen mukainen, mieleinen myös muuten. Emilia kuvaa, kuinka hyvästä tavarasta ei ole hankala luopua, jos tietää sen menevän jollekin, joka tarvitsee ja arvostaa sitä. Tavara saa arvonsa siitä onko se käyttäjänsä henkilökohtaisten mieltymysten mukainen ja tarpeellinen. Yksilön henkilökohtaisiin mieltymyksiin vaikuttavat monet asiat, kuten kulttuuriset arvot ja ihanteet sekä yhteiskunnallinen status. Bourdieun teorian mukaan kulttuurinen ryhmä heijastelee yksilön valintoihin. Tietty yhteiskunnallinen asema vaikuttaa siihen, millainen maku yksilölle voi edes kehittyä, sillä se rajaa valinnan vapautta. (Bourdieu 1984.) Tätä kulttuurista vaikutusta ei kuitenkaan tuli yliarvioida vaan ottaa huomioon yksilön mahdollisuus tarkoitukselliseen identiteettinsä rakentamiseen. Tässä monitasoisessa prosessissa on mielenkiintoista kuitenkin tavarahan asema ikään kuin jatkeena ihmisen persoonalle. Ne edustavat itseä, muistuttavat tärkeistä arvoista ja tuovat hyvää oloa niin niiden kanssa toimiessa kuin katsellessakin. Haastatteluissa käy ilmi vahvoinakin koetut tunteet, joita vääränlaiset tai oikeanlaiset tavarat herättävät. Esimerkiksi Anneli kuvasi miten tilausuuteen täydellisesti sopiva pukeutuminen antaa itsevarmuutta ja vaikuttaa koko kokemukseen tilanteesta. Tavarahan ja ihmisen välinen vuorovaikutus vahvistaa ihmisen kuvaa itsestään. Kun päällä ovat vaatteet, jotka heijastelevat sitä miten itsensä haluaa esittää tai

kodin sisustus on omien arvojen mukaisesti sisustettu omien arvojen mukaisesti kirpputorilta löydettyillä tavaroilla, ne antavat ihmiselle takaisin positiivisia tunteita.

Pyysin haastatteluissa kuvailemaan, miksi tavaran karsiminen tuo ihmisille hyvän olon tunteen. Emilia kuvasi, kuinka tuntuu kuin turha kuona poistuisi elämästä.

Että kyllä siitä tulee semmonen uudistunut olo tavallaan. Ne niiku tavarat, mitkä sinne jää niin ne on semmosta, joka vastaa minua. Että sinne ei jää semmosta, mikä ei ole enää osa minua. Semmosta turhaa.

Oikeanlainen, eli käyttäjänsä mieltymyksiä ja elämän arvoja vastaava tavara tekee elämästä mielekäästä. Mikael kiteyttää ydinsanomaa, joka on johtanut hänen karsimisprojektiin ja muutostaan suhteessa tavarahan olevan sen, että tavara vastaa elämää, jota haluaa elää.

Mieti minkälaista elämää haluat elää silleensä ja sitten jos on semmosia tavaroita, jotka ei ole tarpeellisia niin luovu niistä. [...] En ole mikään minimalisti, että haluan elää niin - tarviin paljon sankoja ja tavaroita ja näin. Mutta elää niinku oman näköstä elämää. [...] Että mun mielestä noi kirjat on kuitenkin semmosia, että ei ne pakota johonkin muottiin ja silleensä. Tai ehkä jotkut voi kokee näin, mutta mä en silleensä. Että ne alkaa lupaakin niiku, et...olla vähän semmonen kun haluaa olla. Ja priorisoida niitä asioita.

Kulutusta käsittelevä tutkimus on keskittynyt kuvaamaan niitä kulttuurisesta ja sosiaalisesta vaikuttuneita päätöksiä, joita tehdään tavaraa hankkiessa. Kinnunen (2017) on huomoinut, kuinka tavaran elinkaaren loppupään tutkimus on jäänyt jätetutkimukseksi, eikä tutkimuksessa ole kiinnitetty huomiota varsinaiseen tavarasta luopumiseen. Toisin kuin Appadurai ja Kopytoff esittävät Kinnunen ei näe tavaran säilyttämistä vastakohtana tavaran säilyttämiselle. Nämä vastakkaiselta vaikuttavat toiminnat itseasiassa tukevat toisiinsa. Kinnunen näkee tavarat suhteessa toisiinsa toisen tavaran näkeminen turhana voi nostaa toisen arvoa. (Kinnunen 2017, 117 -120.) Konmarittavat ihmiset käyvät kotonaan vastaavaa päätöksen tekoa kuin ostoksillakin. Tavaran merkitys muuttuu nopeammin kuin tavara kuluu, joten ihmiset joutuvat toistamaan tavaran elinkaaren aikana useamman kerran arvioinnin, sopiiko tavara enää osaksi heidän elämäänsä ja persoonaansa.

4.3.1. Pirskahtelevat tavarat

”Pirskahtelu” on Marie Kondon luoma termi, joka kuvaa tavarain ihmiseen säteilevää hyvää mieltä. Haasteltavien kertoessa näistä heille pirskahtelevista esineistä niihin liittyi usein muistoja, ne olivat esteettisesti mielekkäitä tai miellyttäviä käyttää. Pirskahtelun ei välttämättä haluttu olevan ainoastaan positiivista vaan KonMari-oppien vastaisesti haluttiin säilyttää myös surullisista tai vaikeista asioista muistuttavia esineitä – ei toisin esillä. Teoreettisesti ”pirskahtelun” voi esittää affekteina, tavarain herättäminä tunteena tai tunnelmana. Affekti-teorian mukaan niin ihmiset, ympäristö kuin esineetkin tuottavat havainnoijassa tunteita, joita voi olla mahdoton sanallistaa. Affektit vaikuttavat ihmisen tunteisiin. (Brennan 2004.) Affektien liikkeiden eli konmarittajien sanoin pirskahtelun myötä tulee esille esineen ja ihmisen vuorovaikutuksellinen suhde. Tavarat ovat tunteiden herättäjiä, tunnelman luoja, joita hallinnoimalla ihmisellä on valta vaikuttaa ympäristönsä tunnelmaan.

Kristiina kuvaili haastattelussa, kuinka lapset askartelema pieni talo pirskahteli hänelle, samoin kuin muki, josta juodessa aamukahvia ”päivästä tulee hyvä”. Hän oli käynyt läpi käyttöesineitään, kuten keittiövälineitä ja painotti niissä käyttömukavuutta.

Tavallaan käyttöesineet ei pirskahtele, että tämän kun otan tästä käteen niin tää ei kyllä pirskahtele [ottaa rikkalapion ja harjan] mutta hemmetti kun se on käytännöllinen! Se ei oo sellanen hutju lattialuutu kun semmosiakin harjoja ollu, että se keikkuu ja heiluu ja pahimmassa tapauksessa se harja irtoo siitä kepeistä, missä sen pitäis olla kiinni. Että sanotaan, että käytännöllisten esineiden kohdalla se kriteeri on enemmänkin vitutuksen välttäminen kuin pirskahtelu [*naurahtaa*].

Tavarain käytännöllisyys ei välttämättä aiheuta pulppuavaa ilon tunnetta ja tyyntä hyvää oloa, mutta voi olla rakentamassa hyvää arkea. Suosikkivaatteiden tai koriste-esineiden, sekä kokonaisuuksien kuten järjestetyn tilan sanottiin pirskahtelevan. Pirskahtelu kuvaa siis enemmän tavarain itseisarvoa, visuaalista kauneutta tai vaatteet tapauksessa myös miellyttävää tunnetta niitä pitäessä. Käyttöesineitä arvostettiin myös, mutta niiden arvo oli välillisempää: rikkaharja herättää tunteita vasta kun se ei toimi kunnolla. Käyttöesineiden affektiivisuus tulee esille toiminnassa.

Mikaelilla oli varastossa säilytyksessä pehmolelu, jonka oli saanut lahjaksi entiseltä kumppaniltaan heidän seurustellessaan. Hän sanoo tietävänsä varmasti, ettei halua luopua siitä. Mikael näkee tärkeäksi, että elämässä saa ja voi tuntea kaikenlaisia tunteita, eikä pyri hakemaan esineillään ainoastaan positiivisuutta ympärilleen. Näkyvillä jokapäiväisessä elämässä pehmolelu ei saa kuitenkaan olla, sillä ”tunteet marinoituvat” kun tavaraa ei näe aina. Arkielämässä käytössä ja näkyvillä olevat tavarat ikään kuin menettävät muistovoimansa, toisin kuin kaapissa ja varastossa olevat tavarat, jotka voi nostaa välillä esiin.

Sara Ahmed kuvaa, kuina tavaroiden tarttuu erityisen paljon affekteja, sillä ne ovat saaneet jo muotonsa kulttuurisin ja sosiaalisen merkityksin kyllästetyssä prosessissa. Tavarat ja ihmisen välinen affektien vaihto ei ole yksinkertaista vaan vaikka esine itsessään antaakin tunteita herättäviä kimmokkeita, affekteja, itse kanssakäymisessä ihminen luo tavaralle merkityksen, kyllästää sen tunteilla. Tavarasta tulee Ahmedin mukaan kuin osoitin onnellisiin mielle yhtymiin. Esineiden kohdalla tämä on erityisen helppoa nähdä, sillä ne tehdään onnellisuutta lisääviksi: esteettisesti miellyttäväksi, käytännöllisiksi ja kulttuurisesti arvostetun maun mukaisiksi. (Ahmed 2010, 33 – 35.)

Arkielämässä näkyvillä ja käytössä oleviin tavaroihin ikään kuin turtuu ja niiden herättämät tunteet laimentuvat. Kinnusen (2017) tutkimuksessa muutto esitettiin tällaiset rutiinit rikkovaksi toiminnaksi, jossa esineet tulevat uudella tavalla esille. Näen myös konmarittamisen toiminnaksi, joka tuo tavarat tutusta kontekstistaan uudelleen arvioitavaksi. Maria kertoi KonMari-prosessinsa aikana kohdanneensa yllättäenkin vahvoja tunteita herättäviä tavaroita, joiden kohtalon miettimisen hän siirsi suosiolla (ja KonMari-ohjeiden mukaisesti) myöhemmäksi. Myös Kristiina painotti haastattelussa, ettei konmarittamalla pidä pyrkiä rakentamaan ainoastaan miellyttäviä tunteita herättävää ympäristöä. Hän sanoo jopa kavahtavansa sitä, koska se tuntuu hänestä kielivän liian yksilökeskeisestä maailmasta. Kristiinan mukaan tällaisessa konmarittamisessa unohdetaan myös se, että elämään kuuluvat vastoinkäymiset. Hän kertoi jääneensä projektin myötä miettimään tarkemmin ”tavaroihin takertumista” nimenomaan niihin liittyvien vahvojen muistojen myötä. Kristiinan mukaan konmarittaminen toi tunteet käsiteltäväksi. Tavarat toimivat ikään kuin elämän muistojen ja niihin liittyvien tunteiden herättelijöinä.

4.3.2. Tavarat ovat mahdollisuuksia

Siinä missä tavara voi tuoda mieleen vahvoja muistikuvia tietystä tapahtumasta ja ajanjaksosta, se voi toimia myös tulevaisuudessa mahdollistajana. Susanna kuvasi säilyttäneensä vanhoja vaelluskenkiään, siltä varalta että jos hänen äitinsä tulee joskus kylään ja he lähtevät yhdessä vaeltamaan. Tavarain säilyttäminen ja jossain tapauksissa hamstraaminen on tulevaisuuteen varautumista, haaveilua. Toisinaan jotkut asiat voivat olla saavuttamattomissa ilman tietynlaista välineistöä. Identiteetin rakentaminen tavaroilla voi ulottua tulevaisuuteen tai samalla ihminen saattaa säilyttää tavaroita, jotka kuvaisivat häntä enemmän menneisyydessä kuin nykyhetkessä.

Siinä missä aika voi ajaa tavarain ohi, eikä sille ole enää merkitystä, tavara voi olla myös odottamassa käyttöön ottoa. Tavaralla ei ole ainoastaan historiansa, jolla on painoarvoa sen arvon puntaroinnissa vaan myös omistajan kuvitteleva tulevaisuus, joka tekee tavarasta merkityksellisen. Emilia säilyttää itselleen tarpeettoman suurta astia määrää, sillä arvioi tulevaisuudessa tarvitsevänsä sitä.

Astiat on jotenkin tosi vaikeita. Kun mä yksin tässä kämpässä. Niin en mä tarvii kovin paljon astioita. Mä oon saanu sukulaisilta tosi paljon lahjaksi – mä kerään sitä Taika-sarjaa ja sitten...no mä en ees tiiä mikä tän sarjan nimi on mutta tää. [näyttää astioita] [...] Mutta just nyt mä en tarviis näin paljoo, mutta ehkä sitten tulevaisuudessa. Että mä en nyt tiiä, että mitä teen näille, ehkä nää menee johonki varastoon oottamaat. Niiku tää aika...niiku aikaakseliongelma...kun just nyt mä en tarviis niitä, mutta sitten jos joskus on isompi talo ja useempi ihminen siinä, niin sitten vois tarvita. [...] Kun mä en hirveesti haluais ostaa, ainakaan uutena mitään tavaraa. Että jos mä niiku nyt hankkiudun noista tavaroista eroon ja sitten mä tulevaisuudessa kumminkin tarviin niitä.

Samoin kuin hankkiessa tavaraa myös karsiessa rakennetaan omaa identiteettiä ja valitaan tavaroita, jotka voivat mahdollistaa halutun elämän: kun ideaali on, että tulevaisuudessa saman pöydän ääressä on perhe, on järkevää säilyttää jo nyt kerätyt ylimääräiset astiat. Vaikka säilyttäminen voi olla hankalaakin, Emilia näkee tuhlauksena heittää pois tavaraa, jolla tulevaisuudessa toivoo olevan käyttöä.

Toiminta kytkeytyy osaksi monia esineitä. Ne ovat välttämättömiä arjen sujumisen kannalta tai muuten tärkeän toiminnan kuten harrastamisen edellytyksiä. Tavarat ikään kuin tarjoavat mahdollisuuden toiminnalle. Tämä on tärkeä osa niiden merkityksen muodostamista, sillä tavara heijastelee myös toimintaan liittyviä arvoja. Esimerkiksi Mikael luopui liikuntavälineistään, sillä arvottaa muut harrastukset tärkeämmiksi. Tavaroiden on valttava toimintaamme, sillä ne muovaavat sitä sekä jo olemassa olollaan vaativat meiltä toimintaa (Miller 1998).

Elämämme tavaroiden kanssa on kulttuurisesti määrittynyttä. Esimerkiksi Suomessa opimme syömään haarukalla, kun taas Aasiassa käytössä on puikot. Tavarat saavat muotonsa käyttötarkoituksen mukaan, joten tavara muoaa käyttäjänsä käyttämään sitä niin. Tämä on usein näkymätöntä vaikuttamista, sillä tavat ovat niin itsestään selviä, että niiden kyseenalaistaminen voi olla hankalaa. Tavaroiden muoto ja käyttötapa tukee kulttuurisia ajatuksia oikein toimimisesta, johon esine meitä ohjaa. (Miller 2010, 42 -54.)

Emilian astiat ja kuinka hänelle on kertynyt niitä yli tarpeen, on selitettävissä hänen ja myös hänen sukulaistensa yhteisesti jakamalla ajatuksella, että tulevaisuudessa Emilialla on perhe. Suomessa nuorille astioiden ostaminen lahjaksi on yleinen käytäntö, varsinkin valmistajaisjuhlissa, joka on tavallinen aika muuttaa pois kotoa. Astiat ovat usein kalliita, joten ne ovat sopivan arvokas lahja tärkeinä syntymäpäivinä tai valmistajaisissa. Sukulaiset hoitavat myös velvoitettaan nuoren valmistamisesta elämään auttamalla rakentamaan kotia. Yhdessä syöminen on läheisten ihmisten tapa viettää aikaa yhdessä. Sukulaisten lahjat mahdollistavat yhteisen kattauksen tekemisen. Millerin (1998, 2010) teoriaan pohjaten on hyvin mahdollista, etteivät Emilialle astioita ostaneet läheiset ole pohtineet lahjansa merkitystä näin syvällisesti. Se on vain vakiintunut tapa muistaa aikuisuuden kynnyksellä olevia sukulaisia.

Tavaroiden käyttökelpoisuus tai mahdollisuus muuttua hyödylliseksi tulevaisuudessa, voi olla myös konmarittamista hidastava asia. Tavaroiden tulevaisuudesta voi olla hankala tietää: entä jos muutun ihmisenä tai elämäni muuttuu ja tulen tarvitsemaan tätä tulevaisuudessa? Konmarittaja tasapainoilee riskin kanssa, että jonkin tavaroiden käyttöarvo olisi kasvanut ja esine ollut säilyttämisen arvoinen. Vaakakupissa on riski täyttää kotiaan tavaroilla, josta ei ole hyötyä tulevaisuudessakaan.

5. VASTUU TAVARASTA – MUUTTUNUT ASENNE KULUTTAMISEEN

Haastateltavani kertoivat, kuinka tavaran karsiminen ja järjestäminen antavat hallinnan tunteen omistamaansa tavaraa kohtaan, joka säteilee positiivisesti arkeen ja tuo mielekkyyttä elämään. Julkisessa keskustelussa yhä enemmän pinnalla oleva huoli ympäristöstä ja sen tilasta aiheuttaa halua muuttaa henkilökohtaisia valintojaan. Lisäksi kodin sotkut kuormittavat niin aikatauluja kuin mieltä. Haastateltavien muuttuneet kulutustottumukset olivat lisänneet henkistä hyvinvointia, kun aikaa oli vapautunut omien arvojen mukaiselle toiminnalle kuteen perheen kanssa olemiselle.

5.1. Tavaraähky - Henkinen hyvinvointi ja tavarat

Suomessa korkean elintason myötä tavaraa on paljon saatavilla. Haastattelemini ihmisten tulotasot olivat vaihtelevia, mutta kaikille yhteistä oli kokemus, että tavaraa tuli kohteihin kuin ”virtana”. Ennen kulutustottumusten muutosta haastateltavat saattoivat shoppailla hetken mielihoiteesta päätöksiään enempää pohdiskelematta. Lisäksi tavaran määrää kodeissa kasvattivat muut taloudessa asuvat sekä läheisiltä saadut lahjat.

Susannaa tavarapaljous ahdisti, koska sen järjestely ja karsiminen roikkui vuodesta toiseen to do -listalla. Mikaelille tavarat tarjosivat liikaa harrastusmahdollisuuksia, jotka veivät aikaa tärkeimmiltä tavoitteilta. Elinaa ahdisti jo ennakkoon opiskeluvaihdosta palaaminen, kun kotona odottaisi suuren tavaramäärän siirtäminen uuteen kotiin. Annelille tavarapaljous toi tukkoisen olon ja hankaloitti arkea, kuten siivousta. Kristiina koki rauhattomuutta ja keskittymiskyvyttömyyttä kodissa, johon oli kertynyt turhan paljon tavaraa. Maria kertoi huomanneensa, että voi rauhoittua ympäristössä, jossa ärsykyttä ei ole liikaa.

Mutta ehkä tässä niin kun viimesen vuoden tai kahen aikana, että huomaa, että just se oma hyvä olo tulee siitä, että ei oo niitä ärsykyttä niin paljon näkyvissä just vaikka kotona. Semmonen selkeys. Ja yks on se minkä mä oon huomannu kun mä oon tehny sitä karsimista mitä mä sanoin seittämän, kaheksan vuotta niin se, että kun mä yksinkertaisesti tiedä mitä mä haluan omistaa niin se aiheuttaa semmosen levottoman olon. Ja mä huomasin, että se tuli vähän väliä mieleen, että ”pitäs käydä se varasto läpi”.

Että se oli semmonen mikä oli aina – ”pitäs vähän sitä varastoo karsia.” [nauraa] Että varmaan kun se tavaravirta tuli sinne taloon koko ajan niin oli semmonen...vaikka ei missään vaiheessa ollu semmosta, että se tavara määrä olis ollu semmonen, että olis hukkunu niin kun konkreettisesti, ei ollu hamstrausongelmaa. Mutta jotenkin se tavara tuntu hallitsemattomalta, ja just silleen, että ei tiedä mitä nämäkään on. [nauraa] Semmonen on ärsyttävää!

Kutsun näitä kaikkia kokemuksia yleisnimikkeellä *tavaraähky*, joka toisissa haastatteluisissa nousi esille myös haastateltavien käyttämä, mutta ei ollut kaikkien valitsema sana heidän tuntemaansa ahdistusta ja rauhattomuutta kuvaamaan. Muun muassa self help kirjailija James Wallman on käyttänyt käsitettä kirjassaan (2013), jossa käsittelee ylikuluttamista ja sen aiheuttamia ongelmia ympäristölle mutta myös yksilölle itselleen. Liiallinen tavara ei tuota enää iloa omistajalleen, vaan muuttuu turhaksi ja herättää negatiivisia tunteita. Wallman esittää kirjassaan, että tavaroiden kuluttamien ei enää tarjoa mielihyvän kokemuksia vaan ihmiset kaipaavat enemmän elämyksiä (Wallman 2013).

Tavaraähkyä koettiin myös aallottain. Muutto on esimerkki, jossa tavara konkreettisesti nostetaan esiin ja se tulee uudella tavalla näkyväksi siirräessä pois totutulta paikalta. Perusteellisempi siivoaminen tai hävinneen tavaran etsiminen voi myös irrottaa ihmisen arkisesta rutiinista, miten tavaran kanssa päivittäin eletään, ja aiheuttaa kokemuksen tavaraähkystä.

Johanna vertasi KonMaria mindfulnessiin, jossa mieli pyritään tyhjentämään turhasta.

Joo ja sekin on semmosta vähän niin kun enemmän ehkä semmosta mielen- ja ajanhallintaa...KonMari taas, no sekin on hallintaa, mutta enemmänkin materian hallintaa. Kyllähän niitä voi toisaalta miettiä samassakin kun mindfulnessissäkin sä elät siinä hetkessä ja tyhjennät... turhan siitä hetkestä pois. Kyllä ne mun mielestä sillein nivoutuu myös yhteenkin. Ja yleisestikin nehän on molemmat semmosta elämänhallintaa! Yksiä osa-alueita siitä.

Useammissa haastatteluissa korostettiin sitä, kuinka turhasta tavarasta ja kodin sotkuista eroon pääseminen tyhjentää mieltä uusille asioille. Se antaa tilaa keskittyä, ajatella ja suuntautua kohti itselle tärkeitä asioita.

Tavarahan hallinta, kuluttamisen hallinta ja kodin siisteydestä huolehtiminen kielivät elämänhallinnasta. Maarit ja Kristiina kuvailivat, kuinka koti kertoo paitsi ihmisen persoonasta ja hänen kyvystään hallita elämäänsä. Kuluttamiskäyttäytymisen ja kodin siisteydestä huolehtimista koettiin myös tärkeäksi opettaa lapsille. Siisteyskäsitykset ovat kulttuurisia, sosiaalisesti opittuja. Ihmisen käsitykset liasta ja sotkusta syntyvät siitä, kun jokin asia on sille väärässä asiayhteydessä. Esimerkiksi ruuanvalmistustavarat kuuluvat keittiöön, eivät kylpyhuoneeseen. (Isherwood & Douglas 1987.) Näitä kulttuurisia sääntöjä rikkoviin ihmisiin liitetään käsityksiä yleisemmin heidän elämäntyylistään ja tavastaan elää. Haastatteluissa mainittiin myös, että liian suuri tavaramäärä voi kieliä itsehillinnän puutteesta ja sitä verrattiin ylipainoisiin ihmisiin. Ulkoisen habituksen, oli kyse omasta tai kodin ulkonäöstä, nähtiin kertovan ihmisen henkisistä voimavaroista ja kyvykkyydestä. Tällaiset kommentit voivat selittää mielihyvää, jonka siististä ja järjestetystä kodista saa: sillä toteutetaan kulttuurisia ihanteita ja kyetään näyttämään se myös muille.

Mielenkiintoista KonMari-järjestämisessä on se, että tavaralla koetaan olevan yhteys ihmisen henkiseen hyvinvointiin. Vaikka haastatteluissa myös korostettiin sitä, ettei tavaroiden järjestäminen ratkoi kaikkia elämän ongelmia, sillä koettiin kuitenkin olevan jonkinlaista vaikutusta. Ensinnäkin KonMari-prosessin myötä tuli selvittää itselle tärkeät elämän arvot, toiseksi pohtia läpi tavaroiden liittyviä muistot ja ihmissuhteet sekä lisäksi muuttaa tapansa elää tavaroiden kanssa. Tavarasuhde kaikissa monimuotoisuudessaan tuli paremmin näkyväksi ja sen vaikutukset huomioitiin. Tavaramäärän vähentäminen tekee hyvää konmarittajan mielelle, mutta vaikuttaa myös laajemmin positiivisesti ympäristöön. Eettisiä kulutusvalintoja, joita analysoin syvemmin alaluvussa 5.2., tehdään sekä muita ihmisiä sekä ympäristöä varten, mutta lisäksi sillä tuetaan omaa hyvinvointia. Näitä ei nähdä vastakkaisina asioina vaan luopumalla voidaan saada aikaan hyvää.

5.1.1. Hallitsematon tavara kuriin

Haastattelun aluksi pyysin ihmisiä selittämään, mikä on heidän mielestään keskeisintä KonMarittamisessa. Sen lisäksi, että metodi oli heille konkreettisesti tavarahan vähentämistä ja turhan tavarahan kierrättämistä, sillä selvitettiin omia arvoja, tehtiin aikaa ja tilaa

itselle tärkeälle ajanvietteelle sekä pyrittiin eroon ”tukkoisesta olost”, joka tulee liiallisesta tavarasta. KonMarittamista verrattiin mindfulnessiin, ja sillä tavoiteltiin entistä parempaa elämänhallintaa. Kristiina kertoi, kuinka tuttavapiirissä KonMari on herättänyt kiinnostusta ja referoi yleisesti käymiään keskusteluja, että ihmiset tuntuvat ihmettelevän ”Miten on elämässä on päätyneet tilanteeseen, jossa tavarat pyörittää niitä eikä ne tavaroita.” Merkityksetön eli konmarin käyttämän terminologian mukaisesti ”iloa tuottamattoman” tavarain vaatimuksista on pyrittävä eroon.

KonMari-kirjaan tartutaan monenlaisista syistä, mutta useammassa haastattelussa toistui ajatus toiveesta ”saada tavara hallintaan”. Liiallinen tavarapaljous saattoi olla jo pidempään vaivannut ongelma tai yllättää muutossa, kuten Mikaelille kävi.

Mutta sitten muutettiin tänne. Sitten ne muuttomiehet rupes lappamaan sitä tavaraa tänne ja sitten siinä vaiheessa mä katon, että ”ei helvetti, ei saatana”. Siis sitä tavaraa vaan oli ja oli. Ahisti ihan sairaasti.

Tavara kuvattiin ikään kuin hallitsemattomaksi virraksi. Elina kertoi ennen helpottaneensa stressiä shoppailemalla, eikä kertomansa mukaan reflektoinut kuluttamistaan muutenkaan. Nyt hän kuvaili suhteen tavarain muuttuneen ja ostohetkellä tavarain tarpeellisuus tulee punnittua entistä tarkemmin. Maria kertoi myös muuttaneensa esimerkiksi ostamista kirpputoreilta, pysähtymällä aina ennen kassaa ja miettivänsä rauhassa uudelleen, onko tavara todella tarpeellista.

KonMari-kirjan mukaan järjestysmetodissa piilee ”elämänmullistava taika”, jota haastateltavat kuvasivat olevan kokemusta siitä, että huomiota ei vaadi elämään sopimattomat asiat vaan ihmisellä on hallinnan tunne omaisuudestaan ja sitä myöten myös laajemmin tavoitteistaan elämässä. Elina kuvaa konmarittamista henkiseksi prosessiksi, joka vie aikaa eikä ole ainoastaan mekaanista tavarain raivaamista.

Niin mä uskon, että se on semmonen...että ei se oo vaa semmonen konkreettinen, että kodin siivous ja semmonen vaan se on muutenkin. Että saa ne ajatukset kierretyks, että opit kattoo elämää ja asioita myös silleen ehkä vähän eri tavalla. Että just tää kun sanoin, että mä en haluu olla tekemisissä semmosten ihmisten kanssa, jotka koittaa vaan hyötyä musta vaan semmosten, jotka tuottaa mulle iloo – vähän niiku just myös niistä tavaroista

puhutaan. Että pitäs niiku ajatella silleen myös elämästä. Ja mä uskon siihen, että se myös vaikuttaa, vaikuttaa niiku siihen.

Tavara mahdollistaa toimintaa – on sanomattakin selvää, että ilman piirustusvälineitä on mahdoton harjoitella piirtämistä. Mutta liialliset mahdollisuudet voidaan kokea myös häiritsevinä, aikaa havittelevina ja vievän keskittymistä siitä, mihin haluaisi elämässään keskittyä. Samoin kuin liiallinen tavara estää siivoamisen, liialliset mahdollisuudet toteuttaa itseään voivat tehdä olostä levottoman. Mikael teki konmarittaessaan päätöksiä siitä, mistä harrastusvälineistä haluaa luopua ja mihin käyttää aikansa.

Sitten mä oon myös miettiny, että semmosii niiku, että harjottelis niiku...jonkinlaisen musiikin tekemistä. Mutta sitten mä en oikeen oo saanu aikaseks. Mutta sitten mä oon priorisoinu, että mulle tommoset kaikenlaiset kuvataidejutut on paljon tärkeempii. Ja että voi tulla mestariks yhdessä jutussa niin se tarvii sellaset 10 000 tuntia harjoittelua. Että tää on myös sitä priorisointia, että haluunko mä olla mieluummin paljon parempi kuvataidehommista, sarjakuvahommista vai tuhlaanko mä sitä aika siihen, että musta tulee semmonen pilipalimuusikko. Sitten mä päätin turhaan mä mitään kalliita syntikoita tänne ostan, että ne vie vaan rahaa ja tilaa niiku muilta harrastuksilta.

Toiminta tavaran kanssa on oleellinen osa käyttöesineitä. Silmiin osuvat urheiluvarusteet ovat muistutus, jostakin jolle pitäisi tehdä aikaa – ja samalla niistä luopuminen voi olla hankalaa, jos into urheiluun vielä myöhemmin löytyisi ja välineet tulisivat tarpeeseen. Mutta juuri tuo urheilulaji ei välttämättä ole osa omaa identiteettiä. Taloudellisten ja sosiaalisten rajoitteiden lisäksi ihmisillä on vapautta ilmaista itseään ja rakentaa identiteettiään tavaroilla. Esimerkiksi pukeutuminen mielletään usein tietoisesti tavaksi vaikuttaa toisten ihmisten käsityksiin ihmisestä. Vaatteilla voidaan käsittää olevan ikään kuin oma kielensä, jota tulkitaan (McCracken 1988, 57 – 70) Toisaalta vaatteilla ilmaisu ei ole samalla tavalla koodattua kuin esimerkiksi puhuttu kieli. Vaikka ihmiset pystyvät helposti tekemään tulkintoja vaatteiden perusteella onko joku hippi, kotiäiti vai businessmies, vaatteiden kieli ei ole tarkkaa ja vakiintunutta. (McCracken 1988, 65 -67.) Vaatteiden, kuten muidenkin materiaalien valintojen kautta, ihmisellä on vapaus kommunikoida ja esittää persoonaansa muille. Kuluttamisen ja materiaalien tuotteilla identiteetin

rakentamisen voi nähdä nykyaikana, jopa niin keskeisenä prosessina, että se on yhtä kuin identiteetti. Ajatus siitä, että meillä on jokin pysyvä ja syvälinen persoona, jota esitämme pinnallisilla asioilla ei välttämättä ole kestävä – entä jos persoonamme syntyy vasta kulutusvalinnoilla? Esimerkiksi vaatevalinnat voivat olla sosiaalista ryhmittäytymistä, kulttuurin ohjamaa ja näin ollen identiteetin tyhjästä rakentamista, eikä kuvitteellisen jo olemassa olevan valmiin persoonan esiintuomista. (Miller 2010, 12 – 41.)

Haastatteluissa toistui tavoite sujuvoittaa arkea ja tehdä siitä mielekkäämpää. Ihminen elää yhdessä tavaroiden kanssa, hyödyntäen erilaisia tavaroita käytännössä koko ajan. Niiden herättämät negatiiviset tunteet esimerkiksi toimimattomuuden tai epäkäytännöllisyyden vuoksi vaikuttavat siis vahvasti ihmisen kokemukseen päivän sujumisesta. Tavara ei ole ihmisen hallinnassa, kun se oikuttelee, ei toimi kuten pitäisi, muistuttaa epämiellyttävistä asioista kuten tekemättä jätetyistä töistä.

Varsinkin teknologian tutkimuksessa on käytetty teoriaa uusien tuotteiden kesyttämisestä (domestication) ihmisten arkeen (Siverstone & Hirsch 1992 & Pantzar 1996, 62 & Willis & Trondman 2002, 394–395.). Kesyyntyminen on prosessi, jossa yksilölle aiemmin tuntematon ja uusi esine tulee osaksi arkipäivää. Esineellä on mahdollista verkostoutua osaksi yksilön elämää ja olla vaikutussuhteessa arkeen: esine voi olla totuttelun jälkeen hyödyllinen (esimerkiksi uudet kuulokkeet puhelimeen voivat muuttaa ihmisen tavan kuunnella musiikkia matkustaessa) tai vaatia jopa ihmiseltä vaivaksi asti (puhelimien uuden tuntemattoman käyttöjärjestelmän opettelu). (Pantzar 1996, 50 & 61 – 63 & 73 – 74 & Uotinen 2005.) Käyttötottumukset voivat olla lähes tiedostamattomia. Rutiinit ajavat ihmiset kuluttamaan samalla tavalla. Ostetut tuotteet tulevat osaksi kulutusverkostojamme omine vaatimuksineen ja tilanne voi päätyä kärjistettynä niin sanottuun Didero-teffektiin: ostamalla toisiinsa sopivia kalusteita, niihin sopivia esineitä ja tähän kaikkeen sopivia vaatteita, voi ihminen lopuksi tuntea olevansa itse ihmisenä ristiriidassa kaiken muun kanssa (McCracken 1988, 118 – 119). Kuluttajat kykenevät toimimaan luonnollisesti myös kriittisesti vallitsevia normeja kohtaan tai tarkastella kriittisesti omaa kuluttamistaan. Omien valintojen tietoiseksi tekeminen ja esimerkiksi kuluttamisen ympäristövaikutusten havaitseminen ovat keinoja kyseenalaistaa kulutusyhteiskuntaa. (Pantzar 1996, 105 & 113 – 114.) Tuotteen kesyyntyminen osaksi arkea voi epäonnistua monista syistä, jolloin tavarasta halutaan luopua. Tästä vastakkainen prosessi, de-domestication (dis-domestication), on seuraus epäonnistuneesta kesyyntymisprosessista (Berker, Hartman, Punie & Ward 2006. 1-3.) Esimerkiksi televisiosta halutaan luopua, jos sen

katsomiselle ei arjessa ole aikaa. KonMari-projektissa on kyse tällaisesta käyttämättömästä tai epämieluisasta tavarasta luopumisesta. Kun tavara ei tuota arjessa iloa eli se ei ole tullut osaksi hyödykkeiden verkostoa, sen elinkaari päättyy. Aivan kuten kesyyntymisessäkin, jossa esine kietoutuu osaksi ihmisen arkea ja käytänteitä vaiheittain, käänteinen prosessi, tavarasta luopuminen muuttaa ja vaikuttaa arkeen. Ihmisen tarpeiden muutos muuttuneen elämäntilanteen myötä, uuden teknologian syntyminen tai kiinnostuksen väheneminen muista syistä, voivat aikaan saada jo arjessa oleva tavaran tai siihen pyrkivän tavaran poistumisen arjesta. Siinä missä tavaran tuotanto tapahtuu kulttuurin ja sosiaalisten vaikutteiden alaisena, myös tavara saapuu kulttuuristen asenteiden ja merkitysten kyllästämään käyttöympäristöön. Tästä johtuen tavaran merkitys joutuu koetukselle sen käyttöönoton sekä elämänkaaren aikana. Kuluttajan tarpeiden muuttuessa, tavara ei enää vastaa näihin muuttuneisiin vaatimuksiin. (Sørensen 1994 & Berker, Hartman, Punie & Ward 2006.)

5.2. Aikakauden ja sukupolven vaikutus tavarasuhteeseen

Johanna näki lahjanannossa eron sukupolvien välillä, kuten myös yleisemmin tavarasuhteessa. Tällainen ero tulee esille kulutuksessa muutenkin. Esimerkiksi hän nostaa ravintolassa syömisen, joka on hänen mummolleen ”hirveätä tuhlausta”. Sosiologi Karl Mannheimin (1952 [1928]) määritelmän mukaan sukupolvi muodostuu suunnilleen saman ikäisistä ihmisistä, joita yhdistää nuorena aikuisena koettu avainkokemus. Avainkokemuksena voi pitää esimerkiksi digitalisaation kehitystä tai kokemusta sodasta. Sukupolven käsite ei siis ole tarkkarajainen ja käsitteen määrittelystä on käytykin teoreettista keskustelua varsinkin sosiologien keskuudessa (Purhonen 2007.) Esimerkkinä sukupolvien välisestä näkemuserosta lahjojen suhteen Emilia kertoi, ettei hän erityisesti välittänyt koriste-esineistä, joita hänen isoäitinsä osti hänelle kirpputoreilta. Siinä missä isoäidistä oli mielekästä antaa lahjoja usein, Emilia arvosti enemmän määrän sijaan niiden merkityksellisyyttä ja sopivuutta lahjansaajalle. Se millaisessa taloudellisessa tilanteessa on elänyt ja millaiseen kulttuuriin oppinut, vaikuttaa myös henkilökohtaiseen näkemykseen, millaisia lahjoja annetaan ja kuinka saatuja lahjoja arvotetaan.

Suomessa 1910- ja 1940-luvulla käydyt sodat ja 1930-luvun laman aiheuttama pula-aika vaikuttivat konkreettisesti kulutuksen säännöstelyä aina 1950-luvun puoleen väliin saakka (Peltola 2008 & tulli.fi). 1980-luvun taloudellinen kasvu sekä 1990-luvun lama

ovat myös vaikuttaneet keskeisesti kulutukseen. Taloudellisten murrosten kulttuuriset vaikutukset voivat edelleen näkyä vanhemman ikäpolven tavarasuhteessa. Nuoremmat sukupolvet ovat Suomessa saaneet nauttia kulutusyhteiskunnan yltäkylläisyydestä, joten kokemus puutteesta voi olla hyvinkin kaukainen. Niukemman taloudellisen ajan eläneet sukupolvet jakavat kokemuksen puutteesta, joka voi värittää henkilökohtaista tavarasuhdetta – samoin kuin yltäkylläisyydessä eläminen vaikuttaa käsitykseen tavararan arvosta.

Ihmisen iän ja sukupolvikokemusten vaikutusta kuluttamiseen ja tavarasuhteeseen ei pidä liioitella, mutta niiden vaikutusta ei myöskään voi kieltää. Suomalaisessa yhteiskunnassa sotavuodet sekä sotien jälkeinen jälleenrakennus ovat vaikuttaneet elintasoon ja näin kuluttamiseen. Siinä missä sodankokeneilla on tutkimusten mukaan ollut muita sukupolvia suurempi taipumus säästeliääseen elämäntyyliin, ovat suuret ikäluokat eli 1940luvun loppupuolella syntyneet ostaneet ja keränneet tavaraa enemmän. (Wilska 1995, 2830 & Grundström 1991,64.)

Sodan kokeminen tai sodan kokeneen lapsena kasvaminen ovat kuitenkin erityisen vahvoja koko sukupolveen vaikuttaneita kokemuksia, jonka kaltaisia kokemuksia ei muilla sukupolvilla ole. Sukupolvikokemuksen vaikutuksen painottaminen voi myös viedä huomion kahdelta muulta yksikön suhteeseen vaikuttavalta tekijältä: iältä ja aikakaudelta. Iän vaikutusta arvioitaessa on huomioitava, etteivät ikäryhmät ole heterogeenisiä ja varsinkin aikakausi vaikuttaa siihen, kuinka vahva sosiaalinen malli elämän kululle on. Esimerkiksi lapsien saaminen on siirtynyt Suomessa yhä myöhemmälle iälle, ja 20-vuotiaat voivat elää hyvin erilaisissa elämäntilanteissa 2010-luvulla, kun taas 1950-luvulla sosiaalinen paine saattoi yhtenäistää elämän kulkua enemmän. Aikakaudella on siis vaikutusta siihen, kuinka ihmiset elävät ikäänsä ja ovat sitoutuneita sukupolvikokemukseensa. (Wilska 1995, 25 -31.) Eri ikäryhmien kulutusmallien tekeminen on myös haastavaa, koska eri ikäryhmillä on taipumus lainailla toisilleen ominaisia piirteitä: vanhemmat ikäpolvet esimerkiksi innostuvat nuorille suunnatuista kulutusmalleista, kuten internetshoppailusta. (Wilska 1995, 26 & Kuoppamäki, Taipale & Wilska 2017.)

Aloittaessani tutkielman tekoa minulla oli ennakko-olettamuksena, että konmarittaminen olisi enemmän nuorten ihmisten suosiossa tai että siitä innostuminen olisi ainakin radikaalimpi muutos varttuneempien ihmisten elämässä. Haastateltavieni keski-ikä oli odotuksiini nähden yllättävän korkea, 42 vuotta. En tavoitellut haastattelukutsulla mitään tiettyä ikäryhmää, vaan otin haastatteluun ensimmäiset 11 minulla vastannutta. Toisaalta

tämä sai minut pohtimaan sitä, että järjestyssiivousmetodille voi olla enemmän käyttöä kodeissa, joihin tavaraa on ehtinyt kertyä pidemmän aikaa. Haastatteluiden edetessä minun oli myönnettävä, ettei haastateltavan iällä ollut merkittävää vaikutusta siihen, miten KonMari-metodia käytettiin tai siihen suhtauduttiin. Joitakin havaintoja mahdollisista iän vaikutuksista pystyin kuitenkin tekemään.

Oletin, että nuoret ihmiset hyödyntäisivät digitaalista teknologiaa kodin järjestämiseen, esimerkiksi luopumalla helpommin paperisista kirjoista tai televisiosta käyttäen enemmän tietokonetta viihteen kuluttamisessa verrattuna vanhempiin ihmisiin. Alle 35 -vuotiaiden ikäryhmästä Mikael kertoi, että voi lukea sarjakuvansa yhtä hyvin sähköisenä kuin paperilehdestä, kun taas 35-55-vuotiaiden ikäryhmään kuuluva Juhani painotti paperisten kirjojen merkitystä. Tästä ei kuitenkaan voi tehdä mitään suoria päätelmiä iän vaikutuksista Juhani esimerkiksi kertoi myös tilaavansa verkkokaupoista tarvitsevansa tuotteet, kuten esimerkiksi keittiöremontin yhteydessä kodinkoneet.

Anneli (ikäryhmä 65-75-vuotiaat) kertoi omasta ennakkoluulottomasta innostuksestaan sekä siitä, kuinka myönteisesti hänen lähipiirissään konmarittamiseen suhtaudutaan. Hänen kuvaamansa muutos kulutustottumuksissa sekä tavarasuhteessa oli hyvin samantapainen kuin nuorempien ikäryhmien. Maarit (45-55-vuotiaat) oli työnsä puolesta tekeissä nuorten kanssa ja kuvaili miten ympäristöystävällisestä käytetyn tavaran ostamisesta on tullut nuorten parissa trendikästä. Samoin nuoremmat näkivät kulutustottumuksiensa erovan vanhemmista sukupolvista. Esimerkiksi Johanna (45-55-vuotiaat) joka kertoi eläkeikäisten vanhempiensa hamstrauksesta, ”että pitää olla niin kun pahan päivän varalle, ja kaikkee sitä tavaraa ja koriste-esinettä.” Aikakauden erityispiirteillä, kuten digitaalisaation luonteella tai kulutukseen liittyvissä arvoilla, on vaikutusta laajasti kaikkiin samanaikaisesti eläneisiin sukupolviin.

KonMari-ilmiö ei olisi voinut syntyä muulloin kuin aikana, jolloin elämme yltäkylläisemmin kuin koskaan ennen. Esimerkiksi kansantaloudenmittarina käytetty bruttokansantuote eli tavaroiden ja palveluiden tuotannossa aikaansaatu arvonlisäys on ollut pääosin kasvussa vuodesta 1975 lähtien ja vuoteen 2017 mennessä volyyymi-indeksi oli kasvanut alle viidestäkymmenestä yli sataan. Vuonna 2017 BKT kasvoi 2,8 prosenttia. (Findikaattori, 2018.) Suomalaiskotien keskimääräiseksi varallisuudeksi mitattiin 128 000 euroa vuonna 2018. Samaisessa The Boston Consulting Groupin raportissa kerrottiin maailmanlaajuisen yksityisen varallisuuden määrän kasvaneen ensimmäistä kertaa historiassa

yli 200 biljoonaan Yhdysvaltain dollariin. Kun kasvutahti oli vuodessa globaalisti 7 prosenttia, Suomessa se oli 4 prosenttia. (The Boston Consulting Group 2018.) Samaan aikaan kun varallisuus on kasvanut, on Suomessa tiedostettu kulutuksen ja liiallisen tavaran ongelmat niin ympäristölle kuin omalle hyvinvoinnillemme. Esimerkiksi IPPC:n ilmas- toraportin julkaisu sai mediassa paljon huomiota ja presidentti Sauli Niinistö otti vuoden 2018 itsenäisyyspäivävastaanoton teemaksi ilmaston ja ympäristön (presidentti.fi).

KonMari-ilmiöllä on yhteys laajemmin tälle aikakaudelle leimalliselle tehokkuuden, hy- vinvoinnin ja terveyden vaalimiseen. Sosiologi Terhi-Anna Wilska on julkisessa keskus- telussa käyttänyt markkinatutkimuksesta lainaamaansa määritelmää clean life eli ”puhdas elämä” kuvaamaan kuluttamisen muutosta. Clean life -ajattelu ihanoi eettisiä kulutusva- lintoja osana terveellistä elämää. Arvomaailma koostuu yhteisöllisyydestä ja hyvinvoin- nista. Tällainen kulutus on leimallista erityisesti 20-29-vuotiaille. (Wilska 2018 & Euro- monitor International 2018.) “Clean liferit” ovat markkinatutkimuksen näkemys yhdestä 2018 kulutustrendeistä (Euromonitor International 2018.) Maarit kuvasi konmarittajien tekevän epäterveen informaatiotulvaisen elämän keskellä päätöksiä kohti monella tavalla kestävämpää ja parempaa elämää.

Se ei oo pelkästään se raivaaminen, vaan se on menny ja levinny myös mui- hin elämänalueisiin ja yks mitä mä katoin niin siellä ryhmässä oli joku Kon- Marittanu sen ruokavalion ja se oli nyt sitten laihtunut 19 kiloa. Aivan lois- tava. Että se palvelee vielä terveyttäkin tolleen!

Ja mä luulen, että yks syy miks KonMari on nyt niin suosittu ja tämmönen tavarasta eroon pääseminen ja tällänen näin – ihmiset on internetin myötä niin kamalassa infoähkyssä mutta myös tavaraähkyssä! Eli nyt mennään ta- kasin päin jonnekin 60- 70-luvuille päin. Ihmiset stressinsietokyky ei vaan enää niin kun riitä! Eli halutaan niin kun semmosta yksinkertasta, selkeätä elämää. Ekologista elämää, koska niin kun...ää oliko tänään Suomessa, tuli niin kun pallon rajat vastaan niin kun suomalaisten käytössä ja meillä on 2/3 osaa vuotta vielä elettävänä. Että miten elää ekologisesti – niin kun ylä- asteella ajatellaan opetuksessa, että vähän on paljon, niin ihmiset alkaa aja- tella samalla tavalla myös elämässä. Ihan sama työnteossa.

Tavallaan tehdään sitä työtä sen verran vaan, että saahaan riittävästi – ei tarvii lentää kolmee kertaa vuodessa etelään ja näin pois päin. Tavallaan vä- hän vähemmälläkin. Ja rauhotetaan niin kun muutenkin sitä elämää ja sel- lasta. Varsinkin niin kun tossa nuorisossa huomaa todella paljon tällasta. Tai sellaset niinkun kolmekymppiset. Ne on niin kun todella tarkkoja

ruokavaliosta ja mitä ne syö ja mitä ne suostuu ostamaan ja millasii vaatteita ne suostuu pistämään päälle ja...ne on todella tarkkoja. [...] Osa on niinkun, tuolla KonMari-ryhmässäkin niin on haistanu, että siellä on aika sofistoinutunutta porukkaa, sivistynyttä porukkaa, että ne on aika – sitten puhutaan näistä pesuaineista ja siivousaineista, kukaan ei enää suostu mitään kemikaaleja ostaa, ne siivoo pelkästään soodalla ja etikalla. Mikä on niin kun äärimmäisen hyvä niin kun tän maapallon kannalta. Että paljon fiksuja ajatuksia liittyy tähän ideologiaan.

Konmari-metodilla voi soveltaen tavaroiden lisäksi karsia elämästään muutakin turhaa kuten liian täyttä aikataulua, vahingollisia ihmissuhteita tai muita velvoitteita. Toisaalta jo tavaran karsiminen voi olla symbolista elämän järjestämistä, kun tavaroita arvottaessa on tehtävä itselleen selväksi mitä elämältään kaipaa ja mistä on kiitollinen. Ilmiö saa kaikupohjaa aikakaudelle laajemmin leimallisista teemoista, jotka pyrkivät vähentämään ja hillitsemään turhaa elämässä oli kyse sitten tavarasta, syömisestä, internetinkäytöstä tai lentämisestä.

5.3. Kulutustottumusten muutos – Ympäristötietoisuus ja henkilökohtainen vastuu

Kaikki haastateltavat kertoivat, kuinka ekologisuus on yksi kriteereistä, jotka vaikuttavat heidän kuluttamiseensa sekä tavaroiden kierrättämiseen. Asiasta kysyttäessä monet pitivät yhteyttä itsestään selvänä. Toisille ekologisuus (tavaroiden kierrättäminen, käytetyn tavaran ostaminen, kuluttamisen vähentäminen) oli hyvin keskeinen idea ja innostuksen lähde KonMaria kohtaan. Juhani koki, että vaikka hän arvosti ekologisuutta, se ei vielä näkynyt täysin hänen elämäntyylissään.

Eettinen kuluttaminen tarkoittaa kulutusvalintojen tekemistä niin että kriteereinä ovat tuotannon ja käytön vaikutus ympäristöön sekä muihin ihmisiin. (Harrison, Newholm & Shaw 2005, 1- 8.) Eettinen valinta voi olla esimerkiksi luomutuotteiden suosiminen. Toisaalta luomuruuan syöminen voi olla myös täysin oman hyvinvoinnin kannalta tehty päätös, jolloin se ei ole eettistä kuluttamista. Eettinen kuluttamisella on tarkoitus vaikuttaa tuottajien toimintaan suosimalla tiettyjä tuotemerkkejä tai tuotteita. Myös boikotoiminen eli tiettyjen merkkien tai tuotteiden ostamatta jättäminen on eettistä kuluttamista. (Harrison, Newholm & Shaw 2005, 1- 8 & Carrier 2012, 1 -3.) Haastateltavani välttivät ennen

kaikkea turhaan ympäristöä kuormittavia tai epäeettisissä tuotanto-olosuhteissa valmistettuja tuotteita, mutta pyrkivät suosimaan kestäviä tuotteita. Esimerkiksi Juhani oli uusia ruuanvalmistusvälineitä ostaessaan panostanut laadukkaisiin tuotteisiin ja näin pyrkinyt maksimoimaan niiden käyttöään.

Useimmat haastateltavat kuvasivat kulutustapojen muuttunutta KonMari-kirjan lukemisen jälkeen. Ostokset tehtiin kirjan lukemisen jälkeen entistä harkitummin vain tarpeellista ostaen. He kokivat olevansa vastuussa tavarasta. Kun karsimisprosessin kuluessa oli koettu tavarapaljous ja siitä luopumisen hankaluudet, kuten henkisen luopumisen vaikeus sekä fyysinen tavaran kierrättämisen vaiva, pohdittiin tavaran elinkaarta jo kaupassa pidemmälle. Emilia kuvaili, kuinka sen lisäksi, että kodin turhan tavaran paljous oli alkanut tuntumaan epämuodikkaalta, oli kirkastunut ajatus myös siitä, että asialle olisi tehtävä jotain jo ostopäätöksen yhteydessä. Hän pyrki ostamaan uutta mahdollisimman vähän. KonMari-oppeihin innosti selkiytynyt ajatus tavaran elinkaaresta. Haastateltavat kuvailivat entistä enemmän pohtivansa kuluttamansa tavaran alkuperää, mutta myös sen kierrättämistä myöhemmin.

Myös Mikael koki, että tavaran ostajalle on velvollisuus huolehtia omistamiensa esineiden tulevaisuudesta. Epäekologinen tavaran heittäminen kaatopaikalle koettiin vastuuttomaksi. Mikael kuvasi myös, kuinka teki itselleen epäsopeista tavaroista mielekkäämpiä.

Niin totaa ihmisillä on kanssa, jos ovat tuotteen ostaneet, varsinkin jos ovat uutena ostaneet, niin niillä on myös vastuu siitä tuotteesta. Niitten pitää vähintään kierrättää se oikeaoppisesti, mutta mieluiten jos on vielä hyvää tavaraa tai sellasta jota joku haluaa niin se velvollisuus laittaa se eteenpäin. Sit on kumminki joku joka haluaa sen tavaran ja sitten säästyy taas luonnon varoja. Meillä on kumminkin ilmastonmuutos nyt tässä. [...] Jaa sitten oli semmosia, että esim. tää vihree matto. Tää oli semmonen, että mä en tykänny siitä yhtään, koska se oli alun perin keltanen. Mutta sitten mä ajattelin just sitä vastuuta siitä tavarasta. Että jos siitä sais tuunaamalla sellasen todella mieluisan. Mä kuitenkin tykkään semmosesta puuhastelusta. Just maton värjääminenkin on mukavaa. Mä ostin sitten ne kangasvärit ja ne oli tosi kalliit. Ne makso enemmän kun matto alunperinkään. Ton maton ostin tyyliin parilla eurolla joskus kun oli pakko olla matto, mutta tota kangasvärit makso jotain kaksikymppiä. Mutta se oli mun mielestä sen arvosta. Nyt on erittäin mieluinen matto!

Osa haastateltavistani korjasi itse esineitä tai hyödynsi materiaaleja uudelleen käyttöön. Mikael istutti kasveja vanhoihin kahvikuppeihin ja Anneli ompeli uusia vaatteita vanhoista materiaaleista. Kuluttajatuottaja, *prosumer*, korjaa, tekee itse ja näin vastustaa klassista tuottajan ja kuluttajan välistä suhdetta (Kosnik 2018.) Mikael halusi ensisijaisesti käyttöön jo hankkimansa maton, vaikka taloudellisesti se tuli kalliiksi. Halvat hinnat houkuttelevat kuluttamaan ja esimerkiksi ostamaan uuden vaateen kuluneen korjaamiseen sijaan. Anneli kertoi muokanneensa vaatteitaan sekä ommelleensa kotoa löytyvistä materiaaleista, sen sijaan että olisi luopunut niistä ja ostanut tilalle jotakin täysin uutta. Jos jotakin uutta oli kuitenkin tarpeen hankkia, hän sanoi panostavansa laatuun ja suosivansa Suomessa tehtyjä tuotteita. Vaikka hinta olisikin korkeampi, tuote kestäisi pidempään ja rahaa säästy. Lisäksi taloudellisesti uusi asenne kuluttamiseen oli säästänyt rahaa, sillä tavaraa ei enää ostettu yhtä paljon kuin ennen. Vapaaehtoinen elämän yksinkertaistaminen ja markkinoiden tuputtamista hyödykkeistä kieltäytyminen on osa kuluttajatuottajan määritteitä. Tarkoituksena on vältellä massatuotantoa ja sen aiheuttamia eettisiä ongelmia. (Kosnik 2018, 124 & Kotler 2010, 58.) Konmarittamisen ei voi suoraan sanoa tähtäävän eettiseen kuluttamiseen ja KonMari-kirjan tyyli sallii monenlaiset sanoman tulkinnan aina sisustusvinkeistä henkisen kasvun oppaaksi. Haastateltavieni mukaan ympäristöasiat sekä kuluttamisen eettiset ongelmat olivat vaikuttaneet tavalla tai toisella kulutus päätöksiin ja tavarasuhteeseen. Juhani korosti, ettei kokenut elävänsä erityisen ekologisesti varsinkin koska omisti auton, mutta ostospäätöksiä kuvaillessaan hän painotti tavaroiden kestävyyttä kriteerinä. Tavara-ahdistustaan kuvaillessaan Elina kertoi ympäristöongelmien herättäneen hänet pohtimaan kulutusvalintojaan. Emilia ja Mikael korostivat elämäntyyliään leimaavan käsityksen, jonka mukaan on merkityksellistä suojella ympäristöä arkisilla päätöksillä. KonMari-ilmiön voi siis nähdä olevan sidoksissa huoleen ympäristön tilasta. Järjestelmäoppaan tarjoama käsitys tavarain ja ihmisen suhteesta on hyödynnettävissä eettisessä kuluttamisessa.

Prosumer -käsitteenä kuvaa konmarituksen vaikutusta kuluttamiseen hyvin myös sikäli, että elämän yksinkertaistaminen on valinta (Kosnik 2018, 126). Kuluttaja voi jättää ostamatta tavaroita tai tehdä korjaustöitä, ruualaittoa tai muuta työtä, joka olisi mahdollista ostaa myös palveluna. Yksilön taloudellinen tilanne määrittelee, mitä palveluita on mahdollista tai mielekästä ostaa markkinoilta. Kuluttajatuottaminen on kuitenkin valinta, joka voidaan tehdä muusta syystä esimerkiksi ekologisuuden takia. Haastateltavani kertoivat tehneensä tällaisia päätöksiä. Syynä esimerkiksi vaatteiden huoltamiselle ja itse

tekemiselle nimettiin eettisyys, ekologisuus ja oma hyvinvointi. Elina kuvaa muuttunutta suhdettaan tavaraa, johon vaikuttivat myös globaalit ongelmat.

Jotenkin ei oo ehkä ollu valmis ja muutenkin ajatellu elämässä ehkä eri, jotenkin eri tavalla. Ja sellasesta kuluttamisesta myös, ehkä. Enemmän niiku – ei aatellu sitä. Että mitä kuluttaa ja kuinka paljon. Että ei sitä ennen aatellu, mutta nyt ajattelee paljon enemmän. Ja silleen globaalisti myös. Mä oon esimerkiksi ihan kauhistunu siitä, että Kapkaupungissa on vesi loppu ja mä oon silleen ”miten se on mahdollist” [nauraa]. Että aattelee silleen...jotenkin eri tavalla yleisestikin. Niin tuntuu hullulle.

Omien tavaroiden kuluttamiseen liittyvät vaikutukset nähdään vaikuttavat ympäristön tilaan myös globaalissa mittakaavassa. Samaan aikaan kun suhde tavaroihin on hyvin henkilökohtainen, sitä leimaa tarve ajatella niiden tuottamisesta aiheutuvia kuluja globaalisti. Omaa kuluttamista ei nähdä enää ainoastaan henkilökohtaisena vaan osana suurempaa järjestelmää.

Tapasin Emilian sattumalta uudelleen muutaman viikon jälkeen haastattelustamme. Hän oli jäänyt miettimään keskusteluumme ja halusi vielä korostaa, että hän kokee tavarasuhteeseensa vaikuttavan erityisesti tunteen vastuusta kuluttajana. Tämä oli tullut esille muissakin haastatteluissa. Eettinen kuluttaminen tuntuu olleen erityisesti puheenaiheena 2000luvulla ilmastonmuutoksen vahvistuessa ja vaikutuksien kärjistyessä sekä yritysten haalissa yhä enemmän poliittista valtaa. Kulutus päätösten tekeminen eettisten näkemysten perusteella on ollut osa taloudellista toimintaa aina. Esimerkiksi 1820-luvulla Iso-Britanniassa syntyi liike vastustamaan orjatyövoimalla siirtomaissa tuotetun sokerin ostamista. Poliittinen vaikuttaminen kulutus päätöksillä sekä oman elämäntavan mukainen kuluttaminen ei ole ilmiönä uusi, mutta sen vaikutus on korostunut muuttuessa yhä kuluskeskeisimmiksi. Eurooppalaisissa ja Pohjois-Amerikkalaisissa maissa ja Uudessa-Seelannissa on tutkittu tuottajien valtaa suhteessa kuluttajiin, mutta havaittu myös kuluttajien käyttävän valtaansa tuottajia kohtaan. (Harrison, Newholm & Shaw 2018, 4-5 & Kosnik 2018 & Carrier 2012, 1-3.) Tulkitsen aineistoani niin, että vastuun tunteminen tavarasta sitoo kuluttamisen ja tavarasuhteen toisiinsa. Siinä millaisena tavarana näkee ja kuinka käsittää itsensä suhteessa materiaaliseen omaisuutensa, vaikuttaa kulutus päätöksiin. Vastuullisuus velvoittaa pohtimaan tavarana elinkaarta alusta loppuun.

Kuluttaminen eettisten tavoitteiden mukaisesti on moraalinen kysymys. Kuluttaminen ei ole ainoastaan halujen ja tarpeiden tyydyttämistä vaan toimintaa, joka tekee näkyväksi kuluttajan arvot. (Cherrier 2005, 125 -127.) Haastateltavani näkivät moraalisesti oikeana valintana hillitä kulutustaan sekä sitoutua jo aikaisemmin ostamiinsa tavaroihin. Toki ylenpalttista kulutusta voisi perustella moraalisesti sen tukevan markkinataloutta ja kasvattavan näin hyvinvointia. Haastateltavistani Anneli toi esille, että hän on pohtinut myös mitä hänen kulutusvalintansa eli turhan ostamisen vähentäminen, ei tue markkinatalouden kehitystä.

McCrackenin mukaan ihmisen suhde tavarahan syntyy hyödykkeisiin liittyvän toiminnan kautta. Tavarat on tuotettu kulttuuristen kategorioiden ja periaatteiden mukaisesti, ne myydään kuluttajille muodin sekä mainonnan avulla. Nämä kulttuuriset mallit voidaan omaksua tavaroiden käyttämisen kautta. Toiminnan McCracken jaottelee tavarahan vaihtamiseen, myymiseen, omistamiseen sekä huoltamiseen. Ihmiset voivat käydä neuvottelua siitä, miten esineiden suunnittelun kautta tarjottavat mallit hyväksytään ja otetaan käyttöön. Samoin kulttuuriset kategoriat, joiden mukaan esineitä tuotetaan ovat alati muuttuvia ja neuvottelun alaisia. (McCracken 1985, 71 – 73 & McCracken 1990.) Esimerkiksi se, millainen kulttuurinen konnotaatio autottomuudella on Suomessa, on muuttunut. Keskustelin Maaritin kanssa siitä kuinka, ennen auton omistaminen kieli varallisuudesta, ja bussilla ja pyörällä kulkeminen oli merkki vähätuloisuudesta. Nykyään autottomuuden valitsemalla voidaan viestiä ympäristötietoisesta kulutuskäyttäytymisestäään. Kulttuurisen kategorian muutoksesta kertoo se, että ennen ihmetystä herättänyt valinta (hyvätuloisen autottomuus) voi nykyään näyttäytyä jopa ilmiselvältä valinnalta. Samalla kulttuuriset kategoriat ohjaavat myös, millaisia autoja valmistetaan ja millaiselle kohderyhmälle niitä mainostetaan. Kulttuuriset periaatteet eli arvot ovat kulttuuristen kategorioiden syntymisen taustalla ja näin ollen myös tavaroiden tuotantoon ja muotoon vaikuttavia ideoita. Hyödykkeiden suunnittelulla tehdään eroa kulttuuristen kategorioiden välille (kuten luokka tai sukupuoli kategorioiden) ja hyödykkeet edustavat juuri niitä syvempiä ideoita näitä ryhmiä erottavissa asioista. (McCracken 1985, 74.) Esimerkiksi kulttuuriset käsitykset sukupuolesta ohjaavat sitä, miten erilaisia leluja kohdennetaan tyttö- ja poikalapsille. Toiseksi esimerkiksi voisi nostaa ekologisten tuotteiden markkinoinnin: kun kulttuurissa on arvokasta tehdä ekologisia valintoja, tuotteita markkinoidaan niiden ekologisuudella. Kun haastateltavat tekivät eroa entiseen kulutustapaansa, heidän valintansa heijastivat uudet arvot kestävämmästä ja itselle merkityksellisestä elämästä. Esimerkiksi

Juhani panosti kestäväan valurautaiseen paistinpannuun, ja Susanna kertoi valitsevansa luomuvaihtoehdon ruokaostoksilla. Lisäksi mainonnan ja kulutuskulttuurin antama viesti kuluttamisen tarjoamasta mielihyvästä haluttiin jättää huomiotta, sillä arvot olivat muuttuneet – hyvä olo saatiinkin keskittymällä läheisiin, luontoon ja merkityksellisiin harrastuksiin.

Toiminnassa tavaroiden kanssa uudelleen arvioidaan sekä mahdollisesti vahvistetaan tai uudistetaan ihmisen ja tavarain välistä suhdetta. McCracken (1985, 78) vertaa tavarain vaihtamista, myymistä, huoltamista ja omistamista rituaaleihin, joissa ihminen saatetaan statuksestaan toiseen. Tavaroiden rituaaleissa hyödykkeet siirtävät sisältämänsä kulttuuriset merkitykset osaksi ihmisen toimintaa. Esimerkiksi lahjoja vaihtaessa, antaja pyrkii tuomaan saajan elämään tavarain sisältämää merkitystä. Omistaessaan tavaroita yksilö käy neuvottelua siitä, mitkä hyödykkeet sopivat hänen persoonaansa ja elämäänsä. Omistaja edustaa itseään vaatteillaan, kulkuvälineillään ja kodillaan. (Emt. 79.) Tämä on mielenkiintoinen teoreettinen näkökulma KonMariin, sillä oppien mukaan järjestäminen aloitetaan käymällä läpi kaikki jo omistamansa tavarat ja hankkiutumalla eroon niistä esineistä, jotka eivät enää ole merkityksellisiä. Kulutuskulttuurissa ja tavarapaljoudesta kärsivässä yhteiskunnassa omistukseen tuntuu ajautuvan esineitä, jotka alun perinkään eivät vastanneet omistajaansa tai ovat ajan kuluessa menettäneet merkityksellisyytensä.

Myydessään tavaroita ihminen purkaa tavarain liittyvät henkilökohtaiset siteensä ja tavara muuttuu jälleen hyödykkeeksi, jonka arvo määräytyy taloudellisesti. Uusi omistaja sitoo tavarain osaksi elämäänsä jälleen uudella henkilökohtaisella suhteella. (McCracken 1985, 80.) Appadurain (1986) teoria selittää, kuinka tavarain merkitys liikkuu kategoriasta toiseen elinkaaresta aikana – kuten henkilökohtaisesta esineestä myyntiesineeksi tai toisin päin. Samoin tavarain muuttuvaa merkitystä selittää de-domestication – prosessi (Berker et al. 2006), jossa päinvastaisesti tavarain ottamista osaksi henkilökohtaista elämää se puretaan merkityksestään ja siitä tehdään taloudellinen hyödyke. KonMari-oppien mukainen käsitys lahjasta ja lahjan käsittelemistä mukailee McCrackenin teoriaa tavarain myymisestä, mutta päinvastaisessa järjestyksessä: saatua lahjatavaraa pyritään käsittelemään kuin ostettua hyödykettä, johon on mahdollista liittää halutessaan henkilökohtaisia siteitä ja kesyttää tavara näin osaksi omaa elämää.

5.3.1. Kulutusyhteiskunnan vastustaminen

Eettinen kuluttaminen on myös sosiaalista erottautumista (Kosnik 2018). Haastatteluissa nykyistä elämäntyyliä verrattiin ennen kaikkea omaan entiseen tapaan elää tavaroiden kanssa. Ennen havahtumista tavarapaljouteen ja sen syntyisiin, kulutuksen kuvattiin olleen nykyistä ajattelemattomampaa. Tavaraa saatettiin ostaa pohtimatta suuremmin sen säilytystä, käyttöä tai myöhempää hävittämistä. Uuden esineen saaminen toi hyvän olon, ja ostokset koettiin tarpeelliseksi joko ostohetkenä tai tulevaisuutta varten. Jo hankittua ja myöhemmin kuitenkin turhaksi osoittautuneesta tavarasta oli vaikea luopua. Syyksi kerrottiin usein ajatus tavarain mahdollisesta hyödyllisyydestä tulevaisuudessa, kierrättämisen vaivalloisuus, tavaroihin kiintyminen tai niiden rahallinen arvo. Konmarittaminen oli kuitenkin muuttanut haastateltavien suhtautumista tavaraan, ja entistä toimintamallia pidettiin ajattelemattomana. Tavarain runsaus samoin kuin runsas kuluttaminen koettiin ahdistavana.

Haastateltavat korostivat, että vaikka läheisten kulutustottumukset ja suhde tavaraan ahdistivat ja ärsyttivät heitä, he varoivat kommentoimasta ja moralisoimasta toisia. Kuluttamista pidettiin yksilön omana päätöksenä, henkilökohtaisena asiana, johon ei koettu oikeutta puuttua. Samalla kuitenkin haastatteluissa korostettiin kulutusyhteiskunnan sekä ympärillä olevan kulttuurin merkitystä ostotottumuksissa. Konmarittaminen nähtiin vastakulttuurisena ilmiönä, poikkeuksena. Uudenlainen ajatusmalli vaati muutosta omassa ajattelussa ja tarjosi vaihtoehdon valtakulttuurille, jota leimaa harkitsematon ostaminen ja tavarain kerääminen.

Myös kulttuuriset ihanteet houkuttelevat kuluttamiseen. Muodin mukaiset vaatteet, uudet teknologiset laitteet ja lentomatkustaminen voivat houkutella, vaikka niiden tietäisi olevan ekologisia arvojensa vastaisia. Anneli oli valokuviaan konmarittaessaan tehnyt huomion, että matkustaminen ei ole hänelle mielihyvää tuottava asia vaan sitä oli tullut harrastettua pohtimatta sen merkityksellisyyttä tai mielekkyyttä. Anneli huomasi, ettei jakanut enää kulttuurisesti muodostunutta käsityksen, jonka mukaan matkustaminen on tavoiteltava asia.

Anneli: Mutta mä oon marittanu sen matkustamisen! Tuntuu, että se on semmonen asia mistä mä oon heittäny öö... ei tuota iloa! Ei pirskahtele se, että menee tuolla. Ja sitten koko se... siis niiku paikasta toiseen, semmonen niiku koohaus. Nauttii niiku vähemmästä ja pienemmästä. Se tuottaa iloa se. Jos ympärillä on vaan asioita, jotka tuottaa iloa nii sillohan sitä viihtyy siinä, eikä tarvii koko ajan lähteä kaupungille, lähtee shoppailemaan, lähtee Prismaan, lähtee kauppakeskuksiin luuhaamaan. Ei siellä sitten enää ole

mitään, kun ei hae enää mitään lisää. Tässä on kaikki niiku (osoittaa kotia). Ja luonnossa. Semmosessa. Että on luonu itelleen semmosen ympäristön missä viihtyy.

Haastattelija: Mikäs se alun perin sitten sai matkustamaan?

Anneli: Se oli varmaan se...se oli semmonen... jos ajattelee niin se oli semmonen tapa ja semmonen. Kun tuli lomalta töihin niin piti kertoa missä oli käynyt ja...mutta tuota mulla oli varmaan viimeinen missä koin, että matkustaminen ei oo kiva kun oltiin Bangkokissa ja Thaimaassa miehen kanssa kaks viikkoa. Mieskin sano sitten jälkeen päin, että hän vaan laski päiviä koska pääsee kotiin (nauraa). Että esmes Bangkok, joka oli aivan liian suuri kaupunki mulle nii...koko se hälinä. Niin silloin totesin, että ei tätä. Sitä vaan sitten ajatteli, että miks ajaa ittensä sellasiin tilanteisiin missä ei kuitenkaan viihdy. Rupes tuntumaan, että ei oo pakko tehdä nyt mitään, totesaan tyynesti että ei enää oo iloo tuottavaa. Uskaltaa sen itelleen sanoa ja muillekin.

Annelin esimerkki ei liity suoranaisesti tavaraan, mutta valaisee suhdetta tekemiseen, jonka hän itsekkin rinnastaa shoppailuun. Vapaa-ajan viettotavat, kuten matkustelu ja shoppailu ovat tuntuneet aikaisemmin hyviltä, mutta pysähtyminen ja oman toiminnan reflektointi ovat auttaneetkin Annelia huomaamaan, että ei hän koekaan saavansa näistä mitään. Lopuksi hän vielä toteaa, että asian myöntäminen ja toteuttaminen vaativat uskallusta. Jos matkustaminen ja sen ihannoiminen sitovat esimerkiksi jotain tiettyä sosiaalista ryhmää, voi siitä erottautuminen tuntua hankalalta. Yleisemmin konmarittamista ja tavarasuhteen muutosta kuvattiin Annelin esimerkin kaltaiseksi, oman toiminnan havainnoimiseksi ja huomioiden tekemiseksi. Kulutuskulttuurin liittyvä vaatimus ostaa koko ajan uutta, kuluttaa aikaa tuotteiden ostamiseen ja kuluttamiseen, voivatkin olla täysin vastakkaisia henkilön arvojen kanssa.

Kiertotaloudessa resursseja säästetään kierrättämällä sekä uudelleenkäyttämällä materiaaleja. Teoreettinen määritelmä on tulevaisuudentutkijoiden Juha Kaskisen ja Marjukka Parkkisen (2018) mukaan muotoutumassa, sillä aiheesta on kirjoitettu vähän vaikka käytännön tasolla materiaalien tehokas kierrättäminen ei ole uutta. Geissdoerferin, Savagetin, Bockenin ja Hultinkin (2017) määritelmän mukaisesti kiertotalouden käytänteitä ovat tavaran huoltaminen, uudelleen myynti ja materiaalien kierrättäminen uusiokäyttöön. Jätteen syntymistä pyritään myös ennalta ehkäisemään harkitsemalla kulutusta sekä suunnittelemalla uusien tuotteiden tuotantoa. Kiertotalouteen liittyy lisäksi pyrkimys ottaa

huomioon tuotantojärjestelmän, käytön sekä jätteenkäsittelyn kaikki vaiheet ja suunnitella ne kestäväen talouden mukaiseksi. (Ghisellini, Cialani & Ulgiati, 2016 & Kaskinen & Parkkinen 2018.) Haasteltavilleni tavaran elinkaaren huomioiminen alusta loppuun sekä vastuullinen luopuminen olivat oleellinen osa KonMari-prosessia. Omaa kulutusta ja suhdetta tavarahan pohdittiin kokonaan uudesta näkökulmasta ottaen huomioon tavaran tuottamisen vaikutukset ympäristölle jo ennen sen omistamista samoin kuin vastuu tavaran elinkaaren jatkumisesta siitä luopumisen jälkeenkin.

Susanna mainitsi käännteentekeväksi hetkeksi oman tavarasuhteen reflektoinnissa perheen kanssa tehdyn reppureissun Aasiaan. Susanna kertoi vaikuttuneensa hyvin erilaisesta elämäntyylistä, jossa ihmisten tavaramäärät kodeissa olivat huomattavasti pienempiä verrattuna omaan tilanteeseen. Lisäksi viisihenkisen perheen tavarat piti mahduttaa kannettaviin reppuihin, joka oli käytännöllinen opetus, kuinka vähällä voi tulla toimeen. Matkalla oli aikaa pohtia omaa elämäntilannetta ja toiveitaan esimerkiksi kodin suhteen. Susanna kertoi ajatuksen elämänmuutoksesta kirkastuneen matkalla, ja kotiin palatessa sattumalta Facebookissa vastaan tullut KonMari-ryhmä innosti uudistamaan tavarasuhteen tällä metodilla. Elämäntyylin uudelleen pohtiminen sai sekä myymään kirppareilla ja kierrättämään jätteenä suuren määrän tavaraa, mutta vaikutti täten harkintaan uuden ostamisen suhteen. Lisäksi Susanna kertoi suosivansa entistä enemmän luomuruokaa.

Sitäkin on että mulle on tullu...oon mä miettiny sitä aikasemminkin, mutta nyt on tullu se että mä ostan oikeestaan paljon enemmän luomutuotteita ja yritän hirveesti välttää muovin ostamista mutta se on tosi vaikeeta ruuissa. Mutta mulle on tullu esille muovin määrä maailmassa ja se tuli kauheen hyvin esille myös siellä Aasiassa, koska siellä sitä muoviroskaa on puskat, pellot ja pientareet täynnä. Siellä muuttu oikeestaan tää mun ajattelu kuluttamisesta, että ei oo järkee. Ja jotkut fleece-vaattet ja ulkoiluvaatteet nehen on tehny muovista ja ne ei koskaan lähde maailmasta. Että sitä mä aina mietin ja lapsillekin sanon, että älkää ihmeessä ostako mitään tyhmää Kindermunaa, koska siellä on se muovikuori ja siellä on se tyhmä lelu, jolla te leikitte sen kaksi minuuttia tai kaksi tuntia mutta aina se lähtee roskeeseen, eikä se koskaan häviä maailmasta. Että tää on tullu aika tärkeeksi asiaksi. Että ajatella...että ei pidä edes ostaa sitä. Että siinä se ongelma on, siinä ostamisessa. Voihan mä hävittää sen, mutta ei se häviä maailmasta enää kun mä oon ostanu sen. Että on siinä tullu paljon muutosta. Ruuassa ja tavaroissa.

KonMari-kirja ei suoranaisesti oles kiertotalouteen kannustava kirja. Esimerkiksi ensimmäisessä osassa Marie Kondo sanoo, että parasta olisi päästä tavarasta mahdollisimman

nopeasi eroon heittämällä ne pois eikä tavaroita tulisi tarjota esimerkiksi läheisille, sillä tällöin tarjoaa vain turhaan houkuttimen ottaa vastaan ilmaiseksi tavaraa, jota ei oikeasti tarvitse. KonMari-kirja julistaa myös onnellisuutta, jota oikeanlaiset tavarat voivat tarjota. Tämä ajatushan itseasiassa kannustaa luopumasta esimerkiksi esteettisesti epämiellyttävistä, mutta muuten toimivista esineistä. Juhani esimerkiksi kyseenalaista oman ekologisen toimintansa, koska oli konmarittanut toimivat keittiön pienkodinkoneet. Toisaalta hän oli halunnut vaihtaa ne kestävämpiin ja ekologisempiin vaihtoehtoihin. Hän oli myös antanut vanhat laitteensa ystävälleen käyttöön. Mielenkiintoista on, että jokaisella haastateltavalla tavaroiden kierrätystavat olivat kiertotalouden mukaisia. Lisäksi koko KonMariin kohdistunut kiinnostus perustui pyrkimykseen siirtyä entistä kestävämpään kulutukseen ja elämäntapaan. Haastateltavani tulkitsivat KonMari-oppeja tietyistä näkökulmista. Nämä arvot, kuten ekologinen elämäntyyli, rauhoittuminen runsaan informaation aikana sekä omiin elämänarvoihin keskittyminen ohjasivat sitä, kuinka KonMari-kirjaa luettiin ja sovellettiin käytäntöön.

KonMari kuvattiin vaihtoehdoksi entiselle omalle elämäntyyliille tai yleisesti hyväksytylle tavalle elää. Kirja tarjosi neuvoja ja tapoja toteuttaa vastakulttuurisia käsityksiä tavarasuhteesta, joita haastatelluilla oli usein ollut jo ennen konmaritukseen tutustumista. Yksilölliset valinnat, kuten kuluttaminen, oman identiteetin tekeminen ja ilmentäminen sekä ryhmään kuuluminen on nähty olennaisena postmodernille aikakaudelle (Bauman 1993, Maffesoli 1995.) Yksilöt toimivat moraalikäsitteisiensä mukaisesti tuntien henkilökohtaista vastuuta päätöksistään. Erona aikaisempiin aikakausiin on entistä suurempi vapaus luoda omia luokasta ja valtiosta erillisiä ryhmiä. Samalla globaalit yhteiskunnalliset ongelmat voivat näyttäytyä henkilökohtaisina, joita voidaan ratkaista henkilökohtaisilla valinnoilla. (Bauman 1993.)

6. OMAN NÄKÖISEN KODIN JA ELÄMÄN RAKENTAMINEN TAVAROILLA KULTTUURIN KONTEKSTISSA

KonMari kirjan alussa lukijaa pyydetään pysähtymään ja visualisoimaan mielessään, millaiselta unelmien koti ja elämä näyttäisivät. Nämä haaveet ohjaavat tavaran karsimisprojektia. Tekemieni haastattelujen perusteella ihmisillä on toiveina oman näköinen koti, joka on tunnelmaltaan rauhallinen ja lämmin. Merkityksetön ja liiallinen tavara loi ahdistusta ja levottomuutta, eikä arki sujunut niin hyvin kuin karsitussa ja järjestetyssä kodissa. Unelmien elämää ja kotia pohtiessa sekä tavaraa läpikäydessä omat elämäntavoitteet selkiytyivät yhtä matkaa raivattavan tilan kanssa: haastavat tunteet käsiteltiin tavara kerrallaan, ja elämässä järjestyi tilaa jollekin toivotulle.

Koti tutkimuskohteena on erityisen mielenkiintoinen, sillä se on yksityinen ja usein lähinnä itselle mieleiseksi tehty paikka. Samalla koti on paikka, jonne tuodaan vieraita ja jota järjestetään trendien ja ulkoisten vaikutteiden mukaan. Koti saatetaan jakaa perheen kanssa, jolloin se on keskeinen sosiaalinen ympäristö. Tavarat ovat kodissa todennäköisesti jostakin tietystä syystä: ne voivat olla omistajana mielestä esteettisiä, käytännöllisiä muistoja jostakin tai lahjoja. Kysymällä ihmisten tavaroista voi saada selville yllättäviä tarinoita ja tietoa ihmisestä itsestään. (Miller 2008.) Koti voi olla tutkimuspaikkana hankala, koska kaikki eivät ole halukkaita kutsumaan tutkijaa kotiinsa analysoimaan henkilökohtaisia tilaa. Järjestetty koti on usein sosiaalisesti tärkeä kulttuurinen ihanne. Kodin järjestäminen ennen vieraiden tuloa estää sen, ettei henkilöä pidetä epäsiistinä. Järjestys voidaan kokea myös vahvasti henkilökohtaisena hyvinvointitunteena ja kodin järjestämisen ylläpitäminen persoonalle tyypillisenä toimintana. Ihmisillä on kulttuurisesti muodostunut käsitys siitä, mitkä tavarat kuuluvat mihinkin. Kategorioiden rikkominen niin, että esimerkiksi keittiöön kuuluvia tavaroita on kylpyhuoneessa, voi herättää voimakkaakin epämiellyttävyyden tunteita. (Douglas 2000 [1966].)

Tässä pääluvussa keskityn kotiin ympäristönä ja tavaroiden järjestämisen merkitykseen. Analysoin, kuinka haastatteleman ihmiset järjestävät elämäänsä miellyttäväksi kodin tavaroita karsimilla. Lisäksi pohdin, kuinka kulttuurin ihanteet ohjavat tätä toimintaa ja kuinka ihmiset itse näkevät henkilökohtaisten ja sosiaalisten tarpeiden ja halujen koostamisen kodeissaan. Ensimmäisessä alaluvussa keskityn tavaroiden ajallisuuteen ja kuinka liittyy tavaran merkitykseen.

6.1. Carpe diem – tartu tämän hetken tavaraan

KonMari-opit ovat kuin rohkaisu hetkeen tarttumiselle, “carpe diem” -kehotus. Se muistuttaa paljon muuta henkistä hyvinvointia parantavaa self help -kirjallisuutta. Haastateltavat puhuivat muun muassa priorisoineensa elämässään olevia asioita tavaroita karsiessaan, tehden aikaa juuri tämän hetkessä elämäntilanteessaan merkitykselliseksi kokeilleen asioille.

Teoria tavarain biografiasta eli elinkaaresta (Kopytoff 1986 & Appadurai 1986) selittää tavarain temporaalisuutta. Koska tavara on yhtä arvokas kuin sille annettu merkitys, ja tämä merkityksellistäminen tapahtuu siinä hetkessä tärkeiden arvojen pohjalta, voi arvion kohteena olevan tavarain arvo olla omistajalleen hetkestä riippuen täysin erilainen. Toiset haastateltavissa kuvasivat, kuinka hankalaa varsinkin aluksi oli hahmottaa, mitkä tavarat olisivat lopullisesti tarpeettomia. Tavarasta luopumista vaikeutti ajatus siitä, esineet voisivat olla hyödyllisiä myöhemmin, vaikka olivat tarpeettomia juuri nyt. KonMari toimii oppaana ihmisille, jotka muuttavat ajatteluaan ja irrottavat tavarat muistoistaan ja haaveistaan, jotta luopuminen olisi mahdollista tai helpompaa.

Eläköitynyt Anneli kuvasikin konmaritustaan juuri elämänvaiheiden läpikäymiseksi ja tavarain päivittämisen siihen määrään mitä todella tarvitsi nyt jäätyään eläkkeelle. Työvaatteista sai luopua, jos ne eivät tuottaneet enää iloa. Hän kuvaa konmarittamisen olleen hänelle työelämän vaiheiden läpikäyntiä ja luopumista turhaksi tulleesta tavarasta.

Vintin siivoaminen on yks asia ja kellarin siivoaminen toinen ja ja sitten on tämä, miten ne puhdistaa niiku mieltä, kyllä. Mä oon kokenu siinä siivotesani semmosen myös sellasen mielen siivouksen, elämän järjestäminen hyvin voimakkaasti.

Että varmaan mulla tapahtu just niin, että jäin eläkkeelle pitkästä työurasta, että sitten oli tämmönen järjestäminen ja tsekkaaminen, että mitä haluan elämältäni. Että se liitty siihen. Että tämmönen historian, työelämän aikasen sälän ja tavarain ja työvaatteita piti olla kamalasti, joka päivä eri vaatteet ja tällasta. Ja sitten kun olin tyytyväinen olooni, että tuota ei tarvihe rampata kaupungissa koko ajan, niin järjestin sen mukaseksi sitten vaatteet, kaikki työmatkut, kirjat ja paperit siivosin. Kenkiä ei enää tarvii kolmeekymmentä paria. Että se elämäntilanne vaikuttaa hyvin paljon siihen.

Tavara saa arvonsa siitä, onko sille tarvetta, ja muuttunut elämäntilanne tai ihmisen kehitys voivat tehdä siitä tarpeettoman. Millerin (2010) ajatus siitä, että ihminen rakentaa identiteettiään kulutusvalinnoillaan, kuvaa haastateltavien kertomaa tarvetta päivittää omaisuutensa sen hetkiseen identiteettiinsä. Tavara voi olla pitkäikäisempää kuin ihmisen muuttuva identiteetti. Käyttämätön eli turha tavara voi aiheuttaa vahvojakin turhautumisen kokemuksia, kuten Mikael kuvaili muuttoaan jolloin tavarapaljous ahdisti (s.18).

Tavaroita karsiessa ihmiset kävivät läpi muistojaan. Toiset tavarat muistuttivat ilon hetkistä, kun taas toiset vaativat ikävien asioiden työstämistä. Maria kertoi, kuinka KonMarin myötä hänelle selkeni, että menneestä tulee päästä irti.

Se tuntuu semmoselta prosessilta ja nimenomaan mielen prosessilta. Että tota...sitten myöskin se, että saa jotenkin siinä kohtaa omaa menneisyyttä ihan tavaroiden muodossa ja viimeistäänkin siellä muisto-osiossa. Ja semmosetkin asiat, että mitkä on ollu semmosia tosi raskaitakin, mitä on muuttanu mukana, vaikka jotain papereita – esimerkiksi löysin kaverin, joka kuoli 15 vuotta sitten niin sen hautajais- semmosen, ohjelma sieltä niin mitä siellä tapahtuu. Niin mä mietin, että en mä oikeesti tarvii tätä ja tää on tapahtunu tosi pitkä aika sitten. Ja hän oikeesti on kuollu ja niin – jotenkin semmonen hyväksyminen!

Ja sitten semmosiakin papereita, joita ei ois halunnu millään kohdata, niin semmosiakin...sitten uskaltikin kohdata ne! Että ei tapahukaan mitään pahaa, että mä oon nyt tässä hetkessä, en mä tuolla mistä nää muistuttaa! Ja sitten myös lupa, että ”mä laitan nyt nää pois”.

Sitten myös teini-iän päiväkirjat: semmosta kaaosta. Oli ihana lukea ne ja ajatella, että ”mä en oo enää teini-ikänen!”, mä voin laittaa nää pois [nau-*raa*], säilyttää sieltä vaan ne, mitkä jotenkin tuntuu, että näihin vois palata. Se oli tosi helpottavaa tehdä se, ihan kassi kaupalla kantaa niitä roskikseen ja että pysty tekemään sen, ”ei mun tarvii näitä säilyttää”. Enkä halua. [nau-*raa*]

Myös Kristiina kertoi pohtineensa paljon turhasta irti päästämistä ja takertumattomuutta. Tavaroiden karsiminen oli hänelle osa tavoitetta elää nykyhetkeä menneeseen takertumatta tai murehtimatta turhaan tulevaa. Omistettavien esineiden oli heijastettava tätä arvoa.

Toi kukka tossa [äitiänpäiväksi lapsen askartelema paperikukka]. Niin voi-
han sitä ajatella niin, että vaikka joku vois väittää, että toi on menneisyyteen takertumista, aikaan jolloin lapsi oli pieni, niin voi oikeastaan väittää sitä,

vaan se muistuttaa mua siitä, että tän ikästen lasten kanssa, mitä ne on nyt niin kaikki hetket ovat tärkeitä. Että se ehkä niinkun...kauniisti sanottuna pitää kiinni omien arvojen mukaisessa elämässä.

Merkityksistä, arvoista ja identiteeteistä ja ajan tuomista muutoksista käydään neuvotte-
luja omaa omaisuutta läpikäydessä. Käytännössä eri elämänvaiheisiin kuuluvat eri tava-
rat: esimerkiksi lapsiperheissä koti täyttyy leluista, joista myöhemmin pyritään eroon.
Tällaista neuvottelua käydään myös tyylin suhteen ja merkityksellisten ajanviettoon tar-
vittavien esineiden kanssa. Tavaroiden merkitys ei ole pysyvä vaan muuttuva niihin koh-
distuneiden muuttuvien arvojen ja tarpeiden takia (Kopytoff 1984). Konkreettinen esine
on ikään kuin linkki menneeseen, mutta siihen voi liittää käsityksiä tulevaisuudesta
(Keane 2009.) Tavarana saama merkitys annetaan aina ajallisessa kontekstissa (emt.), jo-
ten ennen merkityksellinen esine voi uudelleen tarkastelun yhteydessä menettää arvonsa
täysin.

KonMari-kirjassa luvataan, että kun kodin on järjestänyt kerran huolellisesti ohjeiden mu-
kaisesti, uusi järjestys kestää koko loppuelämän. Facebookin KonMari-ryhmässä tämä
ohje on aiheuttanut paljon keskustelua, ja kannanottoja niin ohjeen puolesta kuin sitä vas-
taan, joten kysyin asiasta haastateltaviltani. Haastateltavat suhtautuivat ohjeeseen epäile-
västi. Esimerkiksi Helena oli tehnyt jo useampia tavarankarsimiskierroksia, koska huo-
masi, että ensimmäisen konmarittamisen jälkeen tavarankarsiminen tuli helpommaksi. Tu-
levaisuudessa odotti myös lasten poismuutto kotoa, joten Helena oli varautunut konma-
rittamisen jatkuvan taas silloin. Myös Maarit kertoi näkevänsä uuden näkökulman ja suh-
teen tavaraan olevan apukeino koko ajan jatkuvassa kodin muutosprosessissa. Maarit ku-
vasi, kuinka kodista löytyy aina jotakin laitettavaa, kun nyt meneillään olevat projektit
saavat päätöksensä. Häinkin osoitti vanhimman lapsen kotoa poismuuttamisen yhdeksi
edessä olevaksi elämänmuutokseksi, joka vaatisi tavarankarsimista. Prosessin läpikäy-
misen ajateltiin kuitenkin helpottavan järjestämisen uusimista, kun prosessi olisi jo tuttu
eikä tavaraa olisi ehtinyt kertyä suuria määriä. Konmaritusta kuvattiin myös elämänmuu-
tokseksi, jossa tavaroiden merkityksen punnitsimisesta tulee arkipäivää. Anneli, Emilia,
Elina, Maria ja Juhani kertoivat kaikki, kuinka harkitsevat KonMari-ohjeiden mukaisesti
tavarankarsimisen tarpeellisuutta ennen lopullista ostopäätöstä.

Tavaroiden menneisyydellä (kts. luku 4.2.1) ja tulevaisuuteen avautuvilla mahdollisuuksilla
(kts. luku 4.3.2) oli haastateltaville merkitystä, mutta samalla pyrkimyksenä oli

järjestää koti juuri tähän hetkeen sopivaksi. Onnistuneessa kodissa ajallisuudet ovat ikään kuin harmoniassa: kaikki elämäntilanteen vaatima tavara löytyy, mutta tavarasta mahdollisimman vähän liiallista, mikä vie vain turhaan energiaa. Kodissa tavarat ja niiden yksittäiset merkitykset kasaantuvat vyyhdeiksi ympäristön ja ihmisten kanssa. Erilaiset merkitykset ja ajallisuudet risteävät, joten tavaroiden irrottaminen ainoastaan materiaalisiksi esineiksi voi olla hankalaa. (Ingold 2007.) Kun ihminen onnistuu turhan karsimisessa, kodin esineistön päivittäminen tuottaa mielihyvää: kodin esineet ovat merkityksellisiä ja omaa identiteettiä heijastavia. Kodin tavaroiden soveltuvuus ja toimivuus käytännössä myötävaikuttavat käyttäjän kokemaan merkitykseen ja miellekyyteen. Esimerkiksi monet teknologiset esineet vanhenevat nopeasti ja jäävät pois käytöstä. Yksi osa merkitysvyyhtiä on se, että tavaroita voi käyttää ilman että ne tuottavat liikaa vaivaa. Käyttöön kesytetty tavara on luonteva osa arkea.

Kuten teknologisiin laitteisiin aika vaikuttaa myös kirjojen arvoon: kirjahyllyyn saavat konmarituksessa jäädä ne kirjat, jotka kestävät aikaa eli joita luetaan toistuvasti. Näin kertoi esimerkiksi Helena, jolle oli kirjahyllyä läpi käydessä selkeää, että jo lapsuudessa merkittäväksi tulleet kirjat saivat jäädä hyllyyn. Aikakautemme voi pakottaa meidät elämään joidenkin tavaroiden kanssa tai päivittämään käyttämiämme esineitä aikaan sopiviksi. Digitaalinen teknologia kuten tietokone ja älypuhelin on ainakin osalle ihmisistä pakollinen väline nykypäivänä tai niiden mallia määrittelee aikakautemme vaatimukset. Elämämme kulttuuri vaikuttaa siihen, minkä näemme merkitykselliseksi omistaa. Esimerkiksi suomalainen kyläilykulttuuri ja siihen liittyvä kahvittelu saattavat vaatia tietynlaista keittiövälineistöä. Itse tiedän esimerkiksi ihmisiä, joilla on kahvinkeitin vaikka eivät itse juo kahvia. Toisaalta yksi haastateltavista kertoi, että luopui leivontavälineistä, joita ei todellisuudessa käytä – vieraille tarjottavan kahvileivän, kun voi ostaa kaupasta. Samoin tavaran hankkimiseen liittyvät ihanteet ovat alati muutoksessa. Maarit kertoi, kuinka hänen asenteensa on muuttunut käytettyjen tavaroiden kuten vaatteiden ostamiseen. Ajan trendit ovat säädelleet sitä, miten kirpputoreilla asioivat on nähty. Maarit kuvasi, kuinka esimerkiksi 20 vuotta sitten ei olisi voinut kuvitella saavansa ihastelevia kommentteja kertoessaan hankkineensa asunsa käytettynä, mutta tänä päivänä se voi itseasiassa nostaa asun arvoa, kun ekologinen ajattelu on eri tavalla arvostettua.

Digitaalisen teknologinen kehitys yhdessä ekologisten arvojen kanssa on vaikuttanut kotien sisustukseen: tarvetta CD-, DVD- ja kirjahyllyille ei enää ole. Minimalistisen sisustuksen tai elämäntyylin ja varallisuuden yhteydestä on niukasti tieteellistä tutkimusta,

mutta sosiologi Terhi-Anna Wilska on haastattelussa esittänyt, että kodin tavarapaljous tai kalliit esineet kuten auto eivät ole Suomessa nähty status symbolina kuten ennen (Sieppi 2015). KonMari-kirja on saanut osakseen arvostelua, sillä siinä muistutetaan, että jos tulee heittäneeksi jotakin pois, voi sen tilalle aina ostaa uuden. KonMari-kirjaa lu-kiessa onkin selvää, että se on kirjoitettu hyvässä taloudessa tilanteessa oleville ihmisille. Se ei välttämättä ole kovin yllättävää, sillä kirjalla tavoitellaan kaupallista voittoa, joten se kannattaa suunnata yleisölle, jolla siihen on varaa. Samalla se on kuitenkin kohtuuhin-tainen ostos niille, joilla ei ole varaa ammattijärjestäjän palkkaamiseen.³ Tänä päivänä tavarapaljouden kanssa saattavatkin kärsiä juuri vähävaraisemmat ihmiset, jotka kokevat, ettei heillä ole varaa heittää tavaroita pois, koska on epävarmaa voisivatko he hankkia uusia tilalle tarpeen tullessa. Varakkaammilla ihmisillä on myös mahdollisuus ostaa laa-dukkaampia tuotteita sekä huoltaa niitä paremmin, ja näin saada niistä pitkäikäisempiä. Julkisuudessa on esitetty käsityksiä esimerkiksi kulutusta tutkineen Wilskan taholta, että aikaisempaa tyhjempi koti ja harkitumpi kuluttaminen olisivat trendikästä (Sieppi 2015 & Wilska 2018.) Haastateltavani näkivät KonMari-ilmiön, tavarankarsimisen ja kulutuk-sen hillitsemisen vastakulttuurisena tekona, mutta ottaen huomioon laajemmin kulutuk-seen liittyvät trendit ja ihanteet, sen voi itseasiassa nähdä olevan ajan hengen mukaista toimintaa.

6.2. Oma koti itseä varten – ja vähän muitakin

Haastateltavillani oli vahvoja mielipiteitä siitä, järjestettiinkö kotia myös muita ihmisiä kuten perhettä sekä vieraita varten vai ainoastaan oman mielen mukaisesti. Anneli ja Maa-rit kertoivat, kuinka he haluavat kotinsa olevan viihtyisiä myös vieraita varten. Anneli lisäsi, ettei koti saa olla liian siisti, jottei vieraalle tule epämukava olo. Hän esimerkiksi kertoi jättävänsä lehtiä sohvapöydälle, jotta olohuoneessa olisi rennompi tunnelma. Maa-rit kuvasi kodin siistimisen olevan merkki ”emännän pätevyydestä”. Täysin vastakkaisen mielipiteen esitti Mikael kertoessaan, kuinka jättää kutsumatta kotiinsa vieraat, jotka kommentoivat sen siisteyttä. Hänen eläintaloutensa herätti toisiaan kommentteja vie-railta, joita Mikael ei pitänyt huomion arvoisia, sillä hän teki kotiaan ensisijaisesti itseään eikä vieraita varten. Mikaelille kodin miellyttävyys tuli siitä, että se oli mahdollisimman hyvä hänen lemmikeilleen. Yksin asuvat Juhani ja Emilia kertoivat, että halusivat

³ Marie Kondon yritys myy myös ammattijärjestäjäpalveluita sekä -koulutuksia.

järjestää kotiaan sekä välttää turhaa tavaraa, koska olivat kokeneet lapsuuden kodin tavarapaljouden epämiellyttäväksi. Omaa kotia järjestelemällä erottauduttiin muista rakentamalla koti omien ihanteiden, halujen ja identiteetin mukaiseksi.

Christopher Tilley (2006) tutkimus englantilaisten ja ruotsalaisten puutarhaharrastajien kokemuksista osoittaa, kuinka miesten ja naisten suhtautuvan eri tavalla esimerkiksi värien merkitykseen osana puutarhan estetiikkaa. Samoin sosiaalinen ja taloudellinen asema vaikuttivat siihen, millaisia puutarhoja harrastajat rakensivat. Sosiaalinen identiteettimme vaikuttaa siihen, miten me aistimme tai mitä meidän oletetaan arvostavan. Tämän toivat esille myös Tilley haastateltavat, joten ihmisillä voi sanoa olevan käsityksiä siitä, millainen maku tiettyyn sosiaalisessa tai taloudellisessa asemassa olevalla ihmisellä on. Esimerkiksi yläluokkaisten oletettiin rakentavan väri- ja tuoksumailmaltaan harkittuja puutarhoja.

Koti käsitetään samanaikaisesti sekä yksityiseksi, että julkiseksi ja näitä kahta puolta painotetaan eri tavoin. Maarit kertoi tekevänsä huomioita kodin asukkaista sen kunnan perusteella: tietynlaiset ihmiset näkevät kodista huolehtimisen tärkeänä sekä kykenevät myös toteuttamaan sen. Vieraille annetaan huomiota ja arvoa siistimällä koti ennen vieraiden sinne tuloa. Ne hetket, jolloin koti tehdään sosiaalisesti paikaksi, oli se sitten kotia perinteisesti vieraille esitellessä tai sosiaalisessa mediassa, heijastelee niitä kulttuurisia malleja, joiden mukaan kotia järjestetään. Jopa hyvin yksityiset ja henkilökohtaisena pidetyt mieltymykset ovat kulttuurisesti vaikuttuneita. Esimerkiksi perhearvot heijastelevat usein yksityisen kodin rakentamiseen.

Marialle Konmari-projektin alkuun sijoittuva kodin visualisoiminen oli tärkeää. Hän halusi tehdä kodistaan viihtyisän paikan koko perheelle, jotta siellä voi rentoutua ja levätä.

Ja tavallaan semmosen levottomuuden, mitä niin kun on pitkälti meissä kaikissa, niin tuntuu, että se on vastaus, että sä oikeesti ympäröit itses sellasilla asioissa, jotka tuo sulle iloa ja hyvää oloa. [...] No, että koti ois niin kun lämmin syli, joka ottaa vastaan ja aika paljon sitä, että koti on vastapaino sille aktiivisille elämäntavalle. Mekin aika paljon eletään ilman autoa keskustassa ja joudutaan liikkumaan millä säällä tahansa, kylmällä ja sateella, että se koti on just semmonen niin kun rauhallisuuden paikka.

Jo alusta asti Marian suunnitelmassa oli luontevasti mukana koko perhe. Koko projektin päätavoitteita olikin, että samassa kodissa asuvien yhdessä vietetty aika lisääntyisi ja se oli entistäkin laadukkaampaa. Sekaiset tavarat ja tunne siitä, että niille tulisi tehdä jotakin, voivat riistää huomion esimerkiksi lasten leikkeihin keskittymisestä.

Jo tutkielman tekoa suunnitellessa pohdin, että haastatteluja tehdessä minun on oltava erityisen hienotunteinen mennessäni vierailemaan ihmisten koteihin. Jännitin löytäisinkö tarpeeksi ihmisiä, jotka uskaltaisivat päästää minut kotiinsa. Huoli osoittautui turhaksi, mutta osoittaa, kuinka henkilökohtaiseksi paikaksi suomalaisessa kulttuurissa koti käsitetään. Painotin haastattelukutsussa sekä haastattelua sovittaessa, että minulle ei tarvitse kertoa ja esitellä kuin niitä asioita ja paikkoja kodeissa, joita he itse haluavat. Yksi haastattelusta varmisti tämän myös itse uudelleen. Haastattelutilanteissa minut ohjattiin ensimmäisenä olohuoneeseen tai keittiöön kysyen, haluaisinko kahvia ja teetä. Olin jättänyt haastateltavan päätettäväksi tuntuiko hänestä mukavammalta aloittaa haastattelukysymyksiin vastaamisella vai kotinsa esittelyllä. Haastateltavat halusivat poikkeuksetta keskustella ensin keittiössä tai olohuoneessa, jonka jälkeen oli luontevampaa näyttää pyykien lajittelun metodeja ja kaappien järjestystä.

Ympäristön eli kodin rakentaminen on hienovarainen sosiaalinen prosessi, jossa muokataan käsitystä itsestä muita ja itseä varten kulloisissakin kulttuurisissa ja sosiaalisissa raameissa. Ympäristön muokkaaminen on enemmän tai vähemmän tiedostettua, ja tulee näkyväksi arkisessa puheessa ihmisten kuvaillessa, miltä koti ”tuntuu”. Kotiin valikoituneet tavarat rakentavat kodin tunnelmaa, tekevät siitä toimivan ja sopivat siellä elettyyn elämään. Anneli kuvaa kodin järjestyksen tuovan juuri hänelle sopivan viihtyisän ympäristön.

Minulle on täällä kotona semmonen vaikutus, että se on mulle mieluisaa, että on järjestys. Sitä oikein pysähtyy katsomaan, että ”ihanaa kun on tavarat paikoillaan”. Sitten täällä kotona kyllä nautin kovasti, välillä tulee semmonen olo, että kun tänne tulee vieraita...kun joskus on käynyt sellaisissa huusholleissa, jossa on niin pilkun tarkasti kaikki ojennuksessa ja järjestyksessä, nii sehän on semmonen jäykkä olo, että siellä ei viihdytä. Niin yritän välttää sitä, niin kun tulee vieraita [*nauraa*] niin en kaikkee laita viivottimen kanssa. Koska että ei sitten ihmiset kärsi siitä, että nyt täällä pitää olla sitte...Sitten toisekseen kun mä meen systerin luokse ja siellä on sitten

tavaraa niin, että ei oikein tiedä mihin istuu ja kaikkee. Nii sehän ei oo kaaheen viihtysää. Mutta en itse jaksais olla semmosessa tilassa sitten.

Mieltymys järjestykseen voi tuntua ja siitä puhutaan hyvin henkilökohtaisena asiana, mutta taustalla vaikuttavat kulttuuriset ihanteet. Tavaroihin takertuminen ja elämälleen sisällönrakentaminen esineillä tuntuvat olevan suomalaisten arvojen vastaista. Vaikka konmarittamista tehdäänkin tavarain arvo huomioiden ja kunnioittaen, perimmäinen syy sille on tilan järjestäminen jollekin muulle. Susanna kuvasi, kuinka tavaroiden vähentäminen lisää henkistä kapasiteettiä, kun on mahdollista ajatella muita asioita kuin näitä esineitä.

No mä sanosin, että se on elämän mullistava taika, koska...jos tää kirja saa mut tekemään semmosen jutun kotona mikä tuo mulle rauhan ja helpottaa mun elämää, jos mä etin vaikka niitä yksii ulkohousuja ja mä löydän ne koska niillä on yks paikka. Se oli kans että mulla ei ollu tavaroille yhtä paikkaa. Mulla oli vaatteita kolmessa eri paikassa niin mä en aina löytäny kaikkee. Että se on auttanu hirveesti ja se että mulla ei oo sitö yhtä kellarin raivaamista mielessä joka päivä. Niin se antaa mulle tilaa ajatella muita asioita. [...] Ja rahaahan säästyy varmaan ihan hirveesti kun ei koko ajan osta sitä roinaa! Voi tehä kaikee muita asioita kun säästyy rahaa niistä turhista ostoksista. Ja säästyy varmaan aikaakin kun sä et surffaa koko ajan jossain netissä ja etsi kaikkee mitä ei oikeesti edes tartte.

Eli vaikka kotiaan järjestävät ihmiset antavat aikaansa tavaroille, näkevät niiden merkityksen arjen sujumiselle sekä kodin tunnelmalle ja laajemmin elämään, se ei ole järjestämisen päätarkoitus. Turha tavara halutaan ikään kuin raivata jonkin arvokkaamman tieltä. Tässä taustalla vaikuttaa kulttuurinen arvoasteikko, jossa tavarat ja niiden merkitys elämään on jotakin merkityksetöntä. Onkin hyvin ymmärrettävää, miksi mediassa KonMarista toisinaan keskustellaan vähättelevään sävyyn: järjestäminenhan näyttää pintapuolisesti juurikin tavaroille elämisenä ja pinnallisena elämän järjestämisenä materiaalsen omaisuuden kautta. Järjestäminen on kuitenkin väylä järjestää jotakin arvokkaampaa, eli järjestää tavaransa niin, että arvojen mukainen elämä on mahdollista ja mahdollisimman helppoa. Arkisen elämän helpotukset, kuten tavaroiden löytäminen ja mielekäs käyttö vaikuttavat suurempaan kokonaisuuteen eli ajankäyttöön. Konmarittamisen tavoitteena on tehdä aikaa itselle kaikista tärkeimmille asioille, jotka haastattelujen perusteella olivat

useimmiten perhe ja muut läheiset ihmiset, omasta terveydestä huolehtiminen sekä tarkoitukselliselta tuntuva työ.

Havaitsin suunnitelmallisuuden ja harkinnan olevan osa KonMari-projektia. Omaa kotia ja elämää tarkastellaan kriittisesti ja tarkasti, jotta siitä voidaan rakentaa toimivampi kokonaisuus. Esimerkiksi Anneli esitteli, kuinka oli ratkaissut ongelman, joka aiheutui olohuoneen ruokailuryhmän hankalasta paikasta. Hän oli kuitenkin huomionut, että pöydällä oli hyvä olla esillä tiettyä jokapäiväisessä käytössä olevia esineitä, kuten muistivihko ja vitamiinipurkki. KonMari-ohjeiden mukaisesti hän oli hankkinut esineille sopivat kannelliset säilytyslaatikot, jotka oli tarpeen vaatiessa helppo siirtää seinän viereen siirrettyltä pöydältä sivuun ja ottaa näin ruokailuryhmä käyttöön. Samaa suunnitelmallisuutta osoitti Juhaniin keittiöremontti, jossa oli otettu huomioon säilytystilat omalta viljelytilkulta saaduilla yrteillä ja tyhjiille purkeille joita hän säilytti seuraavaa satoa varten.

Lapsiperheissä tavarapaljouden selättäminen ja kodin järjestyksen löytäminen olivat myös kasvatuksellisia kysymyksiä. Tämä onkin hyvä esimerkki siitä, kuinka siisteyskäsitksemme ovat opittuja. Lapsille haluttiin opettaa vastuullisuutta oman huoneen siisteydestä sekä hieman vanhemmille lapsille vapautta oppia oma tapansa olla ja rakentaa omannäköisensä tila. Siisteys on siis jotakin, jota odotetaan kasvatetulta ihmiseltä, se on hyve, jopa normi johon halutaan kouluttaa. Toisaalta luonteenpiirteiden nähtiin vaikuttavan ihmisiin ja varsinkin lapsiin niin vahvasti, että sotkuisuutta ja tavarahan haalimista myös ymmärrettiin. Haastateltavillani oli käsityksiä siitä, kuinka siisteys ei tule luonnostaan vaan se on opittua, samoin kuin että tavarahan kerääminen ja säilyttäminen on kuin ”luolamiehen vaisto”. Juhani kuvasi olleensa siisti lapsesta saakka, ja tämä oli vaikuttanut muun muassa hänen ammatinvalintaansa—hän on aikaisemmin tehnyt työkseen remontteja.

Juhani: [...] Ja sitten mä vähän huitasin [järjesti, siivosi] sitten, mutta mulla oli sillonkin liian kiire ja se jäi vähän kesken. Aika pahastikin. Mutta se on vähä ollu takaraivossa, että pitäs käydä läpi kaikki tavarat. Kaikkee, kaikkee valokuviakin on ihan älyttömästi. Ja kirjoja. Makkarisakin on kaapit täynnä.

Haastattelija: Miksi se tuntuu siltä, että ne tavarat pitäs käydä läpi?

Juhani: No, minä tykkään järjestyksestä! Mä jo pikku lapsena tykkäsin. Kotonani sitä ei kyllä ollu [*hymyilee*]. Se ärsytti. En osaa sanoa miksi. Se on ihan luontanen juttu. Tykkään ja toivosin, mutta en oo saanu...ja siinä mun

entisessä ammatissakin piti tehdä aika läävistä nättejä. Että siinä ammatissakin oli se.

Kuten Juhani myös Maarit näki järjestyksen ylläpitämisen hänelle luontaisena ja mielekkäänä.

Et' minä oon aina tykänny järjestellä. Minä en oo voinu lukea tenttiin ennen kuin siivottu ja tavarat on niiku paikallaan. Ja ihananii on sellaset viikonloput kun perhe lähtee Itä-Suomeen ja ite saa jäädä koiravahiks ja mie siivoon koko kämpän ja sitten on semmonen zen, rauha. Ennen kuin ne palaa takas ja kääntää taas koko kämpän [*nauraa.*] Mutta tuota niin tavallaan myös luonteenpiirre ihmisissä.

Kaikki haastateltavani kokivat, että itseään sotkuisemman tai siistimmän perheenjäsenen tai kämppäkaverin tottumuksiani oli johonkin pisteeseen asti siedettävä. Toisten siisteyteen liittyvien tapojen sietäminen heijastelee käsitystä siitä, että siisteys (tai epäsiisteys) on jotakin hyvin luonteenomaista ja henkilökohtaista. Tämä on myös KonMari-kirjasta löytyvä ohje: jokainen on vastuussa vain omista tavaroistaan. Luonnollisesti kumppanin tavaroihin puututtiin hyvin varoen, ja kämppäkavereiden tapaa ylläpitää siisteyttä kunnioitettiin, mutta myös lapsille annettiin paljon vapautta toteuttaa heille mieluista järjestystä omissa huoneissaan. Toisaalta lasten vanhemmat Susanna ja Kristiina kertoivat näkevänsä siisteyden ja ”terveen” tavarasuhteen esimerkin näyttämisen olevan osa kasvatusta.

Susanna: [...] Että sitä mä aina mietin ja lapsillekin sanon, että älkää ihmeessä ostako mitään tyhmää Kinder-munaa, koska siellä on se muovikuori ja siellä on se tyhmä lelu, jolla te leikitte sen kaksi minuuttia tai kaksi tuntia mutta aina se lähtee roskiin, eikä se koskaan häviä maailmasta.

Kristiina: Nuorempi on sitten semmonen taivaanrannanmaalari, joka ei ympäröstään välitä ja tavarat tippuu käsistä ihan mihin sattuu. Että hänen kanssaan on vanhempana järjestelmällisyyden kanssa vielä kasvatuksessa paljon tekemistä kyllä.

6.2.1. Järjestäminen harrastuksena ja yhteisöllisyys KonMari-projektissa

Maarit kuvaili kodin järjestämistä harrastukseksi. Toisin kuin useimmat haastateltavistani, jotka halusivat välttää siivoamista KonMarin avulla, hänelle tavaroiden järjestäminen, siivoaminen sekä kodin remontoiminen ovat mielekästä ajanvietettä. Osana tätä harrastusta on järjestelymetodeihin sekä -vinkkeihin tutustuminen. KonMari-kirjakin oli herättänyt Maaritin mielenkiinnon, sillä hän oli tutustunut jo aiemmin erilaisiin järjestelymetodeihin. Järjestämisharrastukseen kuuluu Maaritilla esimerkiksi aiheeseen liittyvien videoiden katsominen ja vinkkien löytäminen sosiaalisen median ryhmistä. Hän vertasi harrastuksen tulevan samalla tavalla mielenkiinnosta jotakin asiaa kohtaan – kuten urheiluharrastuksissa.

Mun mies on urheiluhullu, se ei oo siivoushullu. Se harrastaa urheilua. Se kattoo kaikkia juoksuvideoita, se kattoo kaikki Elixirin juoksuvideot ja kaiken maailman sulkapallot tuolta, striimit ja näin. Ja urheiluruudun aikaan älä vaan häiritse: se ei kuule tai näe yhtään mitään! Se on niin kun hänen intohimonsa. Se on mulla sama juttu tää siivous. Se on myös tietynlainen luonteenpiirre, että mihin sitten kokee sitä niiku viehtymystä. Mä ensimmäisenä jos mulla on kiire päivä on niin skippaan sen urheilusuorituksen, mutta kyllä mä aina siivoo kerkeen. Eli ”Miten käytät aikasi, niin jaat sydämesi” [osoittaa seinällä olevaa sisustustarraa] sen takia meillä lukee täällä tämmönen näin. Se on, että mihin haluaa käyttää sen aikansa.

Mutta mä en myöskään halua käyttää mun vapaa-aikaa niin kun toisten törkyjen ja sotkujen siivoamiseen. Eli mä en halua olla täällä se perheen piika, joka täällä muiden tavaroita setvii. Että sen takia mä haluan, että meillä on sitä tavaraa riittävän vähäsen ja että niille on oma paikkana ja mä opetan niille, missä niiden paikka on, että ne löytää omille paikoilleen – koska se on aina mun vapaa-ajasta pois, mitä enemmän mä joudun täällä raivaamaan.

Maaritille oli tärkeää saada siivota ja järjestää oman inspiraationsa mukaan – siksi KonMarin metodiakin sovellettiin, ja kuten yllä olevassa lainauksessa käy ilmi, perheenjäsenten jälkien siivoaminen ei kuulu siivoamisen mielekkäisiin puoliin.

Yhteisölliset ryhmät syntyvät Maffesolin (1996, 6–8) mukaan jaetun mielenkiinnon ympärille. Näitä ryhmiä Maffesoli kutsuu heimoiksi, sillä yhteisöllisyys on vahvasti tunnepohjaista, affekteihin perustuvaa, mutta siihen ei kuulu perinteisille heimoille ominaista sitoutuneisuutta. Yhteisölliset ryhmittyvät syntyvät vapaasti mielenkiinnon ympärille ja

ihmisten on helppo irrottautua niistä halutessaan. KonMari-yhteisöllisyydessä on nähtävissä juuri tällaisia piirteitä. Haastateltavani kuvasivat keskustelewansa warsin vähän KonMari-järjestämisestä muiden kanssa tai tuntewansa henkilökohtaisesti muita konmarittawia. Yhteys muihin samasta aiheesta kiinnostuneisiin luotiin internetin välityksellä, usein sosiaalista mediaa sekä muita julkaisua kuten artikkeleita tai videoita seuraten, vaikka keskusteluun osallistuttiin itse hyvin harvoin.

Haastateltawille Facebookin KonMari Suomi -ryhmä toimi inspiraation lähteenä, mutta keskusteluun ei warsinaisesti osallistunut yksikään haastateltawissani. Osa ei kokenut ryhmää enää hyödylliseksi itselleen, koska projekti oli edennyt niin pitkälle, ettei apua tai tukea enää kaivattu. Informanttieni keskuudessa mielipiteet ryhmästä vaihtelivat paljon: yksi sanoi keskustelun olevan liian tiukkapipoista, kun taas toinen ei pitänyt siitä, että keskustelijat tunsivat kirjan opit huonosti. Ryhmää kuvailtiin ilmapiiriltään niin positiiwiseksi kuin vihamieliseksi. Yksi koki samojen keskusteluiden toistuvan kerta toisensa jälkeen, mutta ryhmää kuvailtiin myös inspiroiwaksi.

Konmarittajien yhteisö on löyhä, eikä se ole tarkkarajainen. Kirja formaattina tukee itsenäistä aiheeseen tutustumista, ja kodin järjestäminen on usein kovin henkilökohtaista. Vältin haastattelutilanteissa ja haastattelukutsua tehdessä käyttämästä sanaa ”konmarittaja” sillä kaikki metodia käyttäwät eivät välttämättä halua itseään kutsuttawan sillä nimellä. Toisaalta edes kirjan lukeminen ei ole waadittawaa osallistumiseen vertaistukea antawaan Facebook-ryhmään. Toisaalta sosiaalinen media yhdistää itsenäiset konmarittajat, ja sosiaalinen kanssakäymistä aiheen ympärillä on niin sosiaalisessa mediassa kuin kasvotusten työpaikoilla, naapurien ja sukulaisten kesken.

Yhteisen näkemyksen jakaminen tavarasta ja kuluttamisesta tuo mielihywwää ihmisille. Emilia kuvasi ”eläwänsä kuplassa” kun keskustelu tavarasta ja kodin järjestämisestä on rajoittunut samaa mieltä olevien kanssa keskustelupalstoille. Kun hän menee käymään esimerkiksi kotonaan, tuntuu siellä hyvin erilainen puhe tavarasta yllättäen omituiselta. Maria päätyi perustamaan KonMari-projektin ajaksi WhatsApp-ryhmän, jotta voisi pohkia samassa tilanteessa olevien kanssa rauhassa eteen tulewia ongelmia.

Maria: Mä olin siellä KonMari Suomi-ryhmässä ja siellä joku kyseli, että oisko semmosia, jotka alottas samaan aikaan, että ois kiva jos ois muita, jotka olis ihan siinä samassa vaiheessa. Ja mä sitten ehotin siinä

kommenteissa, että oisko joku WhatsApp-ryhmä. Ja sitten meillä on siinä joku 10, mutta 5 tai 6 semmosta, jotka on kirjoitettu silleen aktiivisemmin sitten keväästä.

Haastattelija: Onko se sitten inspiroivaa vai...?

Maria: Joo on ja sitten vaan sekin, että sen saa jakaa jonkun kanssa. Kun se oli siinä vaiheessa niin intensiivistä, että ei halua jollekin kaverille koko ajan laittaa jotain raivausviestiä [*nauraa*]. Että on se porukka, joka elää siinä samassa tavallaan semmosessa – tunnu, että no jos sulla on joku semmonen akuuttivaihe niin se oli semmonen intensiivinen, omanlainen. Tuntu, että oli tosi pitkä ajanjakso vaikka se oli vaan kolme viikkoa [*nauraa*].

Kodin järjestäminen voi olla tunteiden täyteistä. Tavara-ahdistus, jonka useimmat haastateltavat nimesivät syyksi tavarapaljouden karsimiselle, on yhdistävä kokemus. Tämä vahva tunnekokemus on täysin vieras toisille ihmisille, mutta KonMari-metodin ympärille kerääntyneet ihmiset voivat jakaa tämän kokemuksen ja ymmärtää toisiaan.

KonMari-kirja on saanut suomalaisessa mediassa paljon huomiota ilmestymisestään lähtien. Lifestyle-blogit ja sisustuslehdet ovat olleet luonnollinen paikka keskustella ilmiöstä ja siellä se on otettukin vastaan varsin positiivisesti. KonMari on saanut palstatilaa myös ilmiönä ja sitä on ruodittu kriittisemminkin. Mielipidekirjoituksissa ilmiötä on muun muassa arvosteltu stereotyyppistä naiskuvaa ylläpitävänä (esim. Koho 2017). Toinen keskustelua herättänyt asia on kirjan tapa nähdä esineet elävinä olentoina. Marie Kondo kuvailee tarvetta tavaroiden kiittämiselle, niiden silittämiselle ja tarpeettomien tavaroista irti päästämisen tuottavan niille iloa. Suomalaiseen maailmankuvaan materian näkeminen elävänä ei sovi ja onkin aiheuttanut paljon vastareaktiota. KonMarin leimaaminen ”höyhöilyksi” ja ”omituiseksi” kumpuaakin usein tästä näkemyksestä. Samalla se tekee kirjasta myös eksoottisen ja tällä tavalla mielenkiintoisen, uudenlaisen länsimaisiin järjestysoppaisiin verrattuna. Yhteisöllisyys vaatii yhteisön niin sanottujen sääntöjen ymmärtämistä. Jonkin tiedon omaaminen voi tehdä ihmisestä yhteisön jäsenen. Maffesoli (1995, 25 & 56) kuvaa teoriassaan yhteisön jäsenyyden olevan jaettujen mielikuvien palvomista ymmärtämistä ja kunnioittamista, solidaarisuutta ryhmää kohtaan. KonMarin kohdalla yhteisöllisyyttä rakentaa siihen kohdistuva kritiikki: metodologia ymmärtävät jakavat jotakin yhteistä, mikä synnyttää yhteenkuuluvuuden tunteen.

Haastatteluissa kiittelyyn ei suhtauduttu kovin kriittisesti, mutta ohjetta ei myöskään noudatettu kirjaimellisesti tai tarkasti. Juhani oli tutustunut aikaisemmin paljon shintolaiseen

ja buddhalaiseen elämäkatsomukseen, joten hänelle tavaroiden kiittäminen ei ollut missään vaiheessa tuntunut erikoiselta. Maria kertoi, kuinka tavaroista luopumista helpotti kiittäminen niiden tekemästä työstä: oli se sitten vaikka se, että ne olivat opettaneet, ettei hän tarvitse juuri sitä esinettä, vaikka ostohetkellä olikin kuvitellut toisin. Kirja on alun perin kirjoitettu japanilaiselle yleisölle, jolle ajatus elävistä esineistä, on todennäköisesti tutumpi ja luonnollinen tapa suhtautua kodin tavaroihin. Länsimainen lukija käyttää shintolaisia vaikutteita ainoastaan tavarankarsimiseen ilman uskonnollisia merkityksiä. Kulttuuristen ja uskonnollisten tapojen lainaaminen ja muokkaaminen ovat tuttuja esimerkiksi joogasta ja meditaatiosta. Itämaisen uskonnon kulttuurisella attribuutiolla on siis pitkä historia länsimaissa. KonMarin kirjoittaja, Marie Kondo, on itse japanilainen ja tehnyt selväksi saanensa vaikutteita shintolaisuudesta. Myös useat haastateltavat mainitsivat olevansa kiinnostuneita Japanista ja tämä oli ollut yksi syy ilmiöstä kiinnostumiseen. Toisaalta haastatteluissa myös korostettiin, että opasta luettiin myös vain järjestysoppaana ilman shintolaisuuden tai japanilaisuuden huomioimista.

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa olen tarkastellut suomalaisten KonMari-metodia käyttävien suhdetta tavaraan ja käsitellyt tavaran kulttuurisia merkityksiä. Tämä etnografia on kuvannut, miten tavaran merkitys muodostuu sekä miksi konmarittajat kokevat järjestämissiivouksen mielekkääksi. Lisäksi olen vastannut kysymyksiin siitä, miten tavaran nähdään olevan yhteydessä hyvinvointiin. Tavaran merkitystä tarkastelemalla affektien, kulutusteorioiden ja siisteysihanteiden avulla olen analysoinut tunnepitoista ja sosiaalista tavaran ja ihmisen välistä vuorovaikutusta. Olen kuvannut tavaran merkitystä niin käytännön tasolla, identiteetin rakentajana sekä status- ja muistosymbolina. Teoreettisena lähtökohtana minulla oli käsitys tavaran muuttuvasta arvosta, joka on alati kulttuurisen ja sosiaalisen neuvottelun alaisena.

Tutkimusaineistoni koostui haastatteluista ja havainnoinnista, joita analysoin teemoitellulla. KonMari-järjestämistä tarkastelemalla pääsin käsiksi kysymykseen siitä, kuinka yksilö tekee valintoja mielekkään ja epämieluisan tavaran väillä. Haastateltavani olivat kiinnostuneet KonMari-metodista usein, koska tavara oli aiheuttanut heille ongelman olemalla liiallista ja tarpeetonta. KonMari-kirja rohkaisee pohtimaan suhdettaan tavaraan, joten haastateltavani olivat usein pohtineet vuorovaikutustaan tavaran kanssa ennen minun kysymyksiäni. Pääsin seuraamaan järjestämisprosesseja sekä sain esimerkkejä tärkeistä esineistä, joilla oli merkityksellinen paikka ihmisten kodeissa.

Olen antanut etnografisia esimerkkejä siitä, vaikuttavat niin henkilökohtaiset muistot, sosiaaliset suhteet kuin kulttuuriset ajatusmallitkin. KonMari-opit tähtäävät totuttujen mallien muuttamiseen ja punnitsemaan tavarasuhdetta tunnepitoisesti omia tarpeita kuunnellen.

Konmarittaminen on prosessi, jossa jokainen tavara käydään yksitellen läpi pohtien tavaran arvoa. Työssäni olen kuvannut etnografisen aineiston pohjalta niitä kriteerejä, joilla tavaroita säilytetään tai niistä luovutaan. Haastateltavien kriteerit tavaralle ovat tiukentuneet KonMari-prosessin myötä. Esineen tulee olla elämäntyyliin sopiva, palvella niin käytännöllisesti kuin esteettisesti. Tavarasta halutaan pitkäikäinen kumppani, joka on merkityksellinen omistajalleen.

Pirskahdus on Marie Kondon luoma termi, joka kuvaa tavaran ihmiseen säteilevää hyvää mieltä. Haastateltavien kertoessa näistä heille pirskahdelevista esineistä niihin liittyi usein

muistoja, ne olivat esteettisesti mielekkäitä tai miellyttäviä käyttää. Pirskahtelun ei välttämättä haluttu olevan positiivista, vaan KonMari-oppien vastaisesti haluttiin säilyttää myös surullisista tai vaikeista asioista muistuttavia esineitä.

Järjestäminen oli sekä konkreettista arjen helpottamista että myös syvempää omien arvojen löytämistä materiaalista omaisuuttaan pohtimalla. Haastateltavat kertoivat priorisoineensa elämäänsä ja tehneensä tilaa niin konkreettisesti, ajallisesti kuin henkisesti itselle tärkeille asioille KonMarin avulla. Tavara pyrittiin saamaan hallintaan aikaisempaa paremmin ja tämä hallinnan tunne toi hyvää oloa. Esineiden vaatimuksiin ei haluttu vastata vaan tavara nähtiin vähempi arvoisena kuin esimerkiksi ihmissuhteet. Juuri tämän takia kodin järjestäminen ja turhasta tavarasta luopuminen osoittautui merkitykselliseksi.

Opinnäytetyöni näkökulma rikastaa aikaisempaa antropologista keskustelua kuluttamisesta (esim. Daniel Miller & Veera Kinnunen) keskittyessäni siihen arviointiprosessiin, jolla konmarittajat käyvät läpi omistamaansa tavaraa. Tavarankäytön merkitys voi muuttua nopeammin kuin se materiaalisesti kuluu ja rikkoutuu, joten KonMari tai muu vastaava omaisuuden reflektointi voi tuoda esille sen merkityksettömyyden. Sen lisäksi, että tavaroiden merkitystä arvioimalla päästetään irti menneestä sekä järjestetään elämää tämän hetken arvojen mukaisesti, sillä rakennetaan myös ideaalia tulevasta identiteetistään.

Kodin järjestäminen ja omistamiensa tavaroiden läpikäyminen oli muuttanut ihmisten suhdetta kuluttamiseen. Haastatteluissa korostettiin vastuuta, jota tavarasta tunnettiin: tavaraan sitoudutaan eri tavoin kuin ennen. KonMari ei suoranaisesti rohkaisi eettiseen kuluttamiseen, mutta haastateltavistani useimmat tulkitsivat ja toteuttivat käytännössä kirjan oppeja niin, koska ne myös taipuvat helposti tällaiseen lähestymistapaan. Suomalaiset näyttävät käyttävän KonMari-metodia soveltaen ja näin sovittaen paikalliseen kulttuuriin.

Huoli ympäristön tilasta on yksi motiivi tavarasta huolehtimiseen ja sen ostamisen tarkempaan punnitsemiseen, mutta lisäksi ”tavaraähky” eli henkinen pahoinvointi liiallisesta tavarasta ajaa ihmisiä KonMarin äärelle. Järkevä kuluttaminen nähtiin elämänhallinnan osa-alueena, terve itsehillintä toi hyvää oloa ja tasapainoisuutta arkeen. Lisäksi jaettiin kulttuurisia tulkintoja siitä, että siisti koti kertoo jotakin omistajansa persoonasta. Kulttuuriset ihanteet painostivat järjestettyyn kotiin, ja hillitty kuluttaminen nähtiin moraalisesti oikeana valintana.

Tutkielmani osoittaa, kuinka KonMari-metodia hyödyntämällä haastattelemiini ihmiset olivat pyrkineet muuttamaan sekä muuttaneet suhdettaan tavararaan. Kodin tavarat saattoivat tuntua aikaisemmin hallitsemattomilta: uuden tavaran hankkiminen on mielekästä, mutta kotona tavarapaljous vaatii huomiota, korjausta ja huolenpitoa. Tavarana ei haluta hallitsevan elämää vaan omistaja pyrkii ottamaan paikan, josta määrittää tietoisesti käyttäytymistään suhteessa tavararaan.

KonMari nähtiin vastakkaisena toimintana omalle aikaisemmalle kulutuskäyttäytymiselle, mutta lisäksi se nähtiin vaihtoehtona ”tavalliselle” kuluttamiselle. Vaikka haastateltavat kokivat, että on nähtävissä yleinen ihanne ja suuntaus vähemmän ympäristöä kuormittavaan elämiseen, konmarittajat käsitettiin kuitenkin vastakulttuurisen toiminnan tekijöinä. Tässä opinnäytetyössä olen päässyt vastakulttuuri-valtakulttuuri-jaon problematiikan äärelle: KonMari on trendikäs ja ajan hengen mukainen kulttuuri-ilmiö, mutta samanaikaisesti konmarittajat kertovat motivoituneensa ilmiöön nimenomaan toimiakseen vaihtoehtoisesti kuluttamiseen kannustavassa kulttuuriympäristössä. KonMari-järjestäminen on aikakautensa ilmiö, joka kumpuaa suomalaisista nykyarvoista: yhteisöllisyydestä, terveellisyydestä ja niin sanotusti ”puhtaasta elämästä”. 2010-luvulla vahvistunut ihanne ekologisesti ja eettisesti kestävästä elämästä vaikuttaa KonMarin suosioon, mutta myös tulkintoihin tästä järjestyssiivousmenetelmästä. Samanaikaisesti vahvana elää myös kulttuuri, jossa omaa kulutusta ei pyritä arvioimaan tai hillitsemään. KonMari-oppien noudattajat tai samanlaisen kohtuullisen kuluttamisen ihanteet jakavat ihmiset voivatkin olla ainoastaan kasvava vähemmistö kuin ajalle tyypillinen tapa elää ja ajatella.

Tutkielmani kuvaa, kuinka kotia rakennetaan tavaroilla miellyttäväksi samalla identiteettivalintoja tehden. Kodista halutaan oman näköinen, henkilökohtainen ja ensisijaisesti itseä miellyttävä. Kodin siisteydessä otetaan huomioon myös muut: tilaa annetaan niin sotkuisemmille perheenjäsenille kuin vieraita varten kotia halutaan laittaa edustavampaan kuntoon. Haastateltavat kertoivat myös opettavansa lapsilleen siisteyttä ja tietynlaista, terveenä pidettyä tavarasuhdetta. Yksilö käy neuvottelua sosiaalisten vaatimusten kanssa siitä, miltä kodin tulisi näyttää ja millainen tavaramäärä on itselle sopiva.

Etnografinen työni osoittaa, kuinka valintojen tekemiseen vaikuttavat myös kulttuuriset merkitykset. Koti on henkilökohtainen, mutta myös julkisesti esiteltävä tila, joka nähdään persoonallisena paikkana. Omalla kodilla tehdään eroa muihin ja esimerkiksi mieltymys siisteyteen voi olla vastareaktio epäjärjestelmälliseen lapsuudenkotiin.

Elämäntilanne määrittää, mitä tavaraa tarvitaan ja mistä halutaan luopua. Tavarahan arvo on ajallisesti riippuvainen ja tavara halutaankin KonMari-oppien mukaisesti päivittää juuri tähän hetkeen sopivaksi ja tämän hetkistä persoonaa vastaavaksi. Tämä tuo mielihyvää ja rauhan tunnetta, sillä kodista löytyy tällöin tarpeellisia ja merkityksellisiä esineitä. KonMari on prosessi, jossa koti ja oma elämä laitetaan kriittiseen arvioon. Reflektion pohjalta kodista rakennetaan paremmin ja tehokkaammin omien arvojen ja tavoitteiden mukaista elämää palveleva.

KonMari-prosessiin saatettiin lähtöä toiveena siivouksen väheneminen ja helpottuminen, mutta se voidaan nähdä myös harrastuksena. Sosiaalinen media on väylä jakaa muutoin hyvin erilleen ajautuneiden konmarittajien kesken mielenkiinnon kohde keskustelemalla ja vinkkejä jakamalla. Yhteisöllisyys ilmenee jaettuna näkemyksenä järjestyksen yhteydestä hyvinvointiin. KonMari-opeista innostuneet jakavat yhteisen kokemuksen tavarahdistuksesta, joka yhdistää heitä. Samalla se voi sulkea tästä piiristä ulos ne, jotka eivät ole tätä kokeneet tai löytäneet KonMari-metodista helpotusta tavarapaljouteen.

KonMari-ilmiötä tutkimalla voi tarkastella uudenlaisia suhteita tavaroihin ja kuluttamiseen. Näen KonMari-ilmiön suosiossa viitteitä kulutustottumuksien muutoksesta, jossa vaikuttaa laajempi yhteiskunnallinen keskustelu ympäristöongelmista sekä elämänlaadusta yltäkylläisyyden aikakaudella. Muistojen, tunteiden ja statuksen irrottaminen tavarasta voi vaikuttaa kulutustottumusiimme ja säästää luontoa. Oman tavarasuhteen reflektointi ja sen muuttaminen omien arvojen mukaiseksi voi vaikuttaa merkittävästi yksilön elämänlaatuun. Tutkielmani myös osoittaa, kuinka tavarahan kanssa eläminen ja sen järjestäminen on yhteydessä myös muihin elämän osa-alueisiin kuten ajanhallintaan ja omien elämän arvojen hahmottamiseen. Haastateltavat kokivat elämänmuutoksen hyväksi ja he kokivat saavansa muilta ihailua muutosten ansiosta.

Stressi, kiire ja tavara- sekä informaatiotulvan negatiiviset vaikutukset tuntuvat nousevan keskustelun aiheeksi tasaisin väliajoin, ja on mielenkiintoista, kuinka näiden asioiden nähdään liittyvän ja vaikuttavan toisiinsa. Olen tässä tutkielmassa esittänyt näkemykseni niiden yhteydestä, ja kuinka ne ovat nimenomaisesti suomalaisen nyky-yhteiskunnan ongelmia. Kulttuuristen merkitysten ja ihanteiden tutkimus on tärkeää, jotta voimme ymmärtää niiden vaikutusta arkipäiväiseen elämäämme. Sosiaali- ja kulttuuriantropologinen tutkimus arkipäiväisten tavaroiden merkityksestä ja merkityksettömyydestä on tarpeen ympäristöhuolien kärjistyessä.

LÄHTEET

- Ahmed, Sara 2010. "Happy Objects" teoksessa Melissa Gregg & Gregory J. Seigworth (toim.) *The Affect Theory Reader*. North Carolina: Duke University Press.
- Appadurai, Arjun 1986. *The Social Life of Things*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Atkinson, Paul 2001. *The Handbook of Ethnography*. London: SAGE.
- Bauman, Zygmunt 1993. *Postmodern Ethics*. Oxford: Blackwell.
- Berker, Thomas, Hartmann, Maren, Punie, Yves & Ward, Katie J. 2006. *Domestication of Media and Technology*. New York: Open University Press.
- Bernard, H. Russell 2011. *Research methods in anthropology: qualitative and quantitative approaches*. Lanham, MD: AltaMira cop.
- Bourdieu, Pierre 1984. *Distinction: a Social Critique of the Judgement of Taste*. Kääntänyt englanniksi Richard Nice alkuperäisteoksesta *La distinction: critique sociale du jugement*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
- Brennan, Teresa 2004. *The Transmission of Affect*. Ithaca: Cornell University Press.
- Carrier, James G. 2012. "Introduction." Teoksessa James G. Carrier & Peter G. Luetchford (toim.) *Ethical Consumption: Social Value and Economic Practise*. New York: Berghahn Books.
- Dant, Tim 1999. *Material Culture in the Social World*. Buckingham: Open University Press.
- Deegan, Mary Jo 2001. "The Chicago School of Ethnography." Teoksessa Paul Atkinson, Amanda Coffey, Sara Delamont, John Lofland & Lyn Lofland (toim.) *Handbook of Ethnography*. 11 – 24. SAGE.
- Douglas, Mary & Isherwood, Baron 1978. *The World of Goods. Towards an Anthropology of Consumption*. Harmondsworth: Penguin Books.
- Douglas, Mary 2000 [1966]. Puhtaus ja vaara. Rituaalisen rajanvedon analyysi. Kääntäneet Virpi Blom ja Kaarina Hazard alkuperäisteoksesta *Purity and Danger*. Tampere: Vastapaino.
- Engelke, Matthew 2012. "Dangerous Things" teoksessa Houtman, Dick & Meyer, Birgit (toim.) *Things: Religion and the Question of Materiality*. 41 – 61. New York: Fordham University Press.
- Featherstone, Mike 1990. "Perspectives on Consumer Culture". *Sociology* 1, Vol.24 (1990): 522.
- Geissdoerfer, Martin, Savaget, Paulo, Bocken, Nancy M.P. & Hultink, Erik Jan. 2017. "The Circular Economy: A new sustainability paradigm?" *Journal of Cleaner Production* (143): 757– 768.
- Ghisellini, Patrizia, Cialani, Catia & Ulgiati, Sergio 2016. "A Review on Circular Economy: the Expected Transition to a Balanced Interplay of Environmental and Economic Systems." *Journal of Cleaner Production* 114 (2016): 11-32.

- Graeber, David. 2001. *Toward an Anthropological Theory of Value: The False Coin of Our Own Dreams*. New York: Palgrave.
- Grundström, Elina 1991. "Nuoret kuluttavat vallattomasti." Teoksessa Tommi Hoikkala (toim.) *Törmäävät tulkinnat. Kirja nuorista ja nuoruudesta*. 61 -67. Helsinki: Gaudeamus.
- Harrison, Rob, Newholm, Terry & Shaw, Deridre 2005. "Introduction" Teoksessa Rob Harrison, Terry Newholm & Deridre Shaw (toim.) *The Ethical Consumer*. London: SAGE Publications.
- Hicks, Dan 2010. "The Material-Cultural Turn: Event and Effect." Teoksessa Dan Hicks & Mary C. Beaudry (toim.) *The Oxford Handbook of Material Culture Studies*. Oxford: Oxford University Press.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 1988. *Teemahaastattelu*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Ingold, Tim 2007. *Lines: A Brief History*. London/New York: Routledge.
- Keane, Webb 2003. "Semiotics and the Social Analysis of Material Things." *Language and Communication* 23 (2003): 409-425.
- Keane, Webb 2008. "The Evidence of the Senses and the Materiality of Religion." *Journal of the Royal Anthropological Institute* 14 (2008): 110-127.
- Kilroy-Marac, Katie 2016. "A Magical Reorientation of the Modern: Professional Organizers and Thingly Care in Contemporary North America." *Cultural Anthropology* 31, no. 3 (2016): 438–457.
- Knight, Sarah 2015. *The Magic of Not Giving a F**k*. Lontoo: Quercus.
- Kondo, Marie 2016. *KonMari – Siivouksen elämän mullistava taika*. Suomentanut Päivi Rekiaro. Helsinki: Bazar.
- Kopytoff, Igor 1986. "The Cultural Biography of Things: Commoditization as Process." Teoksessa Arjun Appadurai (toim.) *The Social Life of Things*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kosnik, Elisabeth 2018. "Production for Consumption: Prosumer, Citizen-Consumer, and Ethical Consumption in a Postgrowth Context." *Economic Anthropology* no. 5 (2018): 123–134.
- Kuoppamäki, Sanna-Mari, Taipale, Sakari & Wilska, Terhi-Anna 2017. "The use of mobile technology for online shopping and entertainment among older adults in Finland." *Telematics and Informatics* July 34, no. 4 (2017): 110–117.
- Lee, Hsin-Hsuan 2017. "In Pursuit of Happiness: Phenomenological Study of the KonMari Decluttering Method" Teoksessa Ayelet Gneezy, Vladas Griskevicius, and Patti Williams, Duluth (toim.) *NA -Advances in Consumer Research Volume 45*, eds., MN: Association for Consumer Research. 454-457.
- Lähetkangas, Outi 2018. *"Elämäsi alkaa vasta sitten kun olet saanut kotisi järjestykseen."* *Diskurssianalyysi tavaroiden vähentämisen ympärillä käytävästä kuluttajapuheesta ja tavaroiden merkityksistä mediateksteissä*. Pro gradu. Opettajankoulutuslaitos, Käyttätymistieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Maffesoli, Michel 1995. *Maailman mieli: yhteisöllisen tyylin muodoista*. Suomentanut Mika Määttä alkuperäisteoksesta: *La contemplation du Monde. – Figures du style communautaire*, 1993. Helsinki: Gaudeamus. Helsinki: Gaudeamus.

- Maffesoli, Michel 1996. *The Time of the Tribes: The Decline of Individualism in Mass Society*. London: Sage.
- Magnusson, Margareta 2018. *Mitä jälkeen jää – Taito tehdä kuolinsiivous*. Helsinki: Tammi.
- Mannheim, Karl 1952 [1928] "The Problem of Generations." Teoksessa Payl Kecskemeti: *Essays on the Sociology of Knowledge: Collected Works, Volume 5*. New York: Routledge. 276– 322. Alkuperäiskielillä "Das Problem der Generationen."
- Mauss, Marcel 1999 [1925]. *Lahja*. Suomentaneet Jyrki Hakapää ja Jouko Nurmiainen alkuperäsiteoksesta *Essai sur le don*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- McCracken, Grant 1988. *Culture & Consumption: New Approaches to the Symbolic Character of Consumer Goods and Activities*. Bloomington: Indiana University Press. MacDonald, Sharon 2001." *British Social Anthropology*." Teoksessa Paul Atkinson, Amanda Coffey, Sara Delamont, John Lofland & Lyn Lofland (toim.) *Handbook of Ethnography*. SAGE.
- Miettinen, Anneli 2008. *Kotityöt, sukupuoli ja tasa-arvo. Palkattoman työn jakamiseen liittyvät käytännöt ja asenteet Suomessa. Väestöntutkimuslaitoksen julkaisusarja E 32 /2008*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Miller, Daniel 1987. *Material Culture and Mass Consumption*. Oxford: Blackwell.
- Miller, Daniel 1998. *Theory of Shopping*. Cambridge: Polity Press
- Miller, Daniel 2008. *The Comfort of Things*. Cambridge: Polity Press.
- Miller, Daniel 2010. *Stuff*. Cambridge: Polity Press.
- Myer, Birgit 2012. "There is spirit in that image" *Mass-produced Jesus pictures and Protestant Animation in Ghana*" teoksessa Houtman, Dick & Meyer, Birgit (toim.) *Things: Religion and the Question of Materiality*. 296 – 320. New York: Fordham University Press.
- Noutere, Henriikka 2017. *KonMari-elämänhallintaoppaiden tarkastelua japanilaisen ja pragmatistisen estetiikan kautta*. Pro gradu. Filosofian, historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos, Humanistinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Pantzar, Mika 1996. *Kuinka teknologia kesytetään?* Helsinki: Hanki ja jää.
- Peltola, Jarmo 2008. *Lama, pula ja työttömyys: tamperelaisperheiden toimeentulo 1928-1938*. Tampere: Tampere University Press.
- Pink, Sarah 2015. *Doing Sensory Ethnography*. 2nd Edition. Los Angeles: SAGE.
- Purhonen, Semi 2007. *Sukupolvien ongelma. Tutkielmia sukupolven käsitteestä, sukupolvitietoisuudesta ja suurista ikäluokista*. Väitöskirja. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia nro 251.
- Revitzer, Anna 2016. "*Näe liika tavara samanlaisena epäterveellisenä painolastina kuin yli-paino*" – *Raivausoppaiden eksplisiittinen ja implisiittinen direktiivisyys*. Pro gradu. Suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos, Humanistinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Roos, J.P. 1980. "Elämisen laatu ja elämäntapa 1970-luvulla". *Sosiaalinen aikakauskirja*, 17 20.

- Saaranen-Kauppinen, Anita ja Puusniekka, Anna, 2006. Teemoittelu. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto.
- Sarajärvi, Anneli & Tuomi, Jouni 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Silverstone, Roger, Hirsch, Eric (toim.) 1992. Consuming Technologies: Media and Information in domestic spaces. London/New York: Routledge
- Simmel, George 1990 [1907]. The Philosophy of Money. London: Routledge.
- Sørensen, Knut H. 1994. "Technology in Use: Two Essays in the Domestication of Artefacts." STS Working Papers. 2/94. Trondheim: Senter for Teknologi och Samfunn.
- Tilley, Christopher 2006. "The sensory dimensions of gardening." *The Senses and Society*, 1(3): 311-30.
- Tilley, Christopher 2011. "Ethnography and Material Culture." Teoksessa Paul Atkinson, Amanda Coffey, Sara Delamont, John Lofland & Lyn Lofland (toim.) *Handbook of Ethnography*. SAGE.
- Toffler, Alvin 1980. The Third Wave. Lontoo: Collins.
- Tornivuori, Helmi 2018. *Järjestelysiivous siirtymärituaalina. Sisällönanalyysi suomalaisista KonMari-projekteista*. Pro gradu. Maailman kulttuurien laitos, Humanistinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Uotinen, Johanna 2005. "Miten tietokone kesytetään? Informaatioteknologian merkityksellistämiseen prosessit." *Tiedotustutkimus* 2005:3, 28:3. 16 – 26.
- Vahtera, Laura 2018. *Konmarittajien näkemyksiä vaatteiden kierrätyksestä*. Pro gradu. Opettajan koulutuslaitos, Käyttäytymistieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto.
- Wallma, James 2013. *Stuffocation*. London: Penguin Books.
- Wang, Jeff, Joy, Annamma & Jerry, John F. Jr. 2013. "Creating and sustaining a culture of hope: Feng Shui discourses and practices in Hong Kong". *Journal of Consumer Culture* 13(3) 241–263.
- Willis, Paul & Mats Trondman 2002. "Manifesto for Ethnography. *Cultural Studies*" *Critical Methodologies* 2:3, 394–402.
- Wilska, Terhi-Anna 1995. *Born to be Consumers?: Consumption Patterns of Young People between 1981 and 1990*. Sarja: D-4:1995. Turku: Turun kauppakorkeakoulun julkaisuja.
- Woodward, Ian 2007. *Understanding Material Culture*. Thousand Oaks, Kalifornia: SAGE Publications.

Verkkolähteet

Bestsellerit vuonna 2016, Kustantajat.fi <<http://www.kustantajat.fi/files/output/1503/bestsellerit+2016.pdf>> (Luettu 6.9.2017)

The Boston Consulting Group 2018. Global Wealth Report 2018. http://imagesrc.bcg.com/Images/BCG-Seizing-the-Analytics-Advantage-June-2018-R-3_tcm22194512.pdf. Julkaistu kesäkuussa 2018. (Luettu 28.1.2019.)

Euromonitor International 2018. "Update on Our Top 10 Global Consumer Trends for 2018: Clean Lifer Profile". <<https://www.euromonitor.com/update-on-our-top-10-global-consumertrends-for-2018-clean-lifer-profile/report>> Julkaistu toukokuussa 2018. (Luettu 28.1.2019.)

Findikaattori 2018. "BKT asukasta kohti." https://findikaattori.fi/fi/2#_ga=2.250580934.1784112866.15486750921128560287.1548675092 Päivitetty 12.7.2018. (Luettu 28.1.2019.)

IPPC:n raportti. <https://www.ipcc.ch/sr15/> Julkaistu 8.10.2018. (Luettu 10.1.2019.)

Keane, Webb 2009. "On Multiple Ontologies and the Temporality of Things." <<http://www.materialworldblog.com/2009/07/on-multiple-ontologies-and-the-temporality-ofthings/>> Julkaistu 7.7.2009. (Luettu 29.1.2019.)

Koho, Saara (2017) "KonMari ei tuo tasa-arvoa". Talouselämä, 18.1.2017. <https://www.talouselama.fi/uutiset/konmari-ei-tuo-tasa-arvoa/8d07c1bc-b528-3d2a9052-96736c48f99b> (Luettu 7.1.2019.)

Konmari.com. KonMarin viralliset internet-sivut. www.konmari.com/pages/about (Luettu 4.1.2019)

Kilroy-Marac, Katie 2017. "An order of distinction (or, how to tell a collection from a hoard)" Journal of Material Culture. Julkaistu 6.9.2017. (Luettu 1.2.2019.)

Pink, Sarah 2009. Videohaastattelu, "SAGE Methodspace Sarah Pink" <https://www.youtube.com/watch?v=fcO2JlSyZvY> 20.10.2009. (Luettu 8.1.2018)

Pink, Sarah 2011. Videohaastattelu "What is sensory ethnography?" SAGE Research Methods. <http://methods.sagepub.com/video/what-issensory-ethnography> (Luettu 8.1.2018)

Presidentti.fi 2018. "Ympäristöteema näkyi ja kuului vuoden 2018 itsenäisyyspäivän juhlavastaaotolla." <https://www.presidentti.fi/uutinen/ymparistoteema-nakyy-ja-kuuluuitsenaisyysspaivan-juhlavastaaotolla/> Julkaistu 6.12.2018. (Luettu 28.1.2019.)

Sieppi, Julia 2015. "Tavaroiden kaipuu liittyy ikään ja elämäkokemukseen – "Mitä nuorempi, sitä enemmän tykkää tavarasta" Yle uutiset. 31.7.2015. <https://yle.fi/uutiset/38195364> (Luettu 7.1.2019.)

Young, Molly 2015. "Gurus: Marie Kondo Will Change Your Life. Or at Least Your Living Space." The Cut.10.2.2015. <https://www.thecut.com/2015/02/marie-kondo-roompurge.html> (Luettu 4.1.2019.)

Tulli.fi. “Sodat ja pula-ajat”. Tullimuseon internetsivut. <https://tulli.fi/web/tullimuseo/tullinhistoriaa/sodat-ja-pula-ajat> (Luettu 7.1.2019.)

Wilska, Terhi-Anna 2018. <https://www.bonfire.fi/puhdasta-elamaa-geenitesteja-javirtuaalitodellisuutta-entista-erityisemmat-kuluttajat/> (Luettu 8.1.2019.)

AINEISTOLUETTELO

Haastattelunauhat:

H1 Nainen, 65-75-vuotias, Helsinki.

Haastattelupaikka ja -aika: Helsinki, 22.1.2018. Pituus: 00:47:17.

H2 Nainen, 25-35-vuotias, Helsinki.

Haastattelupaikka ja -aika: Helsinki, 3.2.2018. Pituus: 00:42:14.

H3 Mies, 25 –35-vuotias, Turku.

Haastattelupaikka ja -aika: Turku, 9.2.2018. Pituus: 00:52:43.

H4 Nainen, alle 25-vuotias, Helsinki.

Haastattelupaikka ja –aika: Helsinki, 22.2.2018. Pituus: 00:56:28.

H5 Nainen, 35-45-vuotias, Saksa.

Haastattelupaikka ja -aika: Skype-haastattelu, 28.3.2018. Pituus: 00:45:23.

H6 Nainen, 35-45-vuotias, Espoo.

Haastattelupaikka ja -aika: Espoo, 4.4.2018. Pituus: 00:03:30 + 02:15:27.

H7 Nainen, 45-55-vuotias, Vantaa.

Haastattelupaikka ja –aika: Vantaa, 10.4.2018. Pituus: 00:27:20 + 00:09:11.

H8 Nainen, 45-55-vuotias, Espoo.

Haastattelupaikka ja –aika: Espoo, 11.4.2018. Pituus: 00:46:22.

H9 Mies, 45-55-vuotias, Helsinki.

Haastattelupaikka ja –aika: Helsinki, 13.4.2018. Pituus: 00:56:04.

H10 Nainen, 45-55-vuotias, Helsinki.

Haastattelupaikka ja -aika: Helsinki, 20.4.2018. Pituus: 00:34:18 + 00:20:06.

H11 Nainen, 25-35-vuotias, Oulu.

Haastattelupaikka ja -aika: Helsinki, 25.4.2018. Pituus: 00:39:48.

Haastattelut ovat kestoaltaan noin puolesta tunnista kahteen tuntiin. Yhteensä koko haastatteluaineisto on kestoaltaan pyöristettynä- 10 tuntia 15 minuuttia, ja haastattelujen keskipituus on noin 45 minuuttia. Haastattelut on tehnyt tutkielman tekijä. Haastattelujen arkistoinnista on alustavasti sovittu sekä haastateltujen että SKS:n arkiston kanssa.

Videot:

V1 Haastattelusta 1: Nainen, 65-75-vuotias, Helsinki.

Haastattelupaikka ja -aika: Helsinki, 22.1.2018.

Pituus: 00:12:03 + 00:01:29 + 00:03:49 + 00:01:54.

V2 Haastattelusta 3: Mies, 25 –35-vuotias, Turku.

Haastattelupaikka ja -aika: Turku, 9.2.2018.

Pituus: 00:11:56 + 00:08:10 + 00:02:59 + 00:01:18 + 00:00:55.

V3 Haastattelusta 4: Nainen, alle 25-vuotias, Helsinki.

Haastattelupaikka ja -aika: Helsinki, 22.2.2018.

Pituus: 00:10:50.

Yhteensä videoaineistoa on noin 55 minuuttia. Videot ovat tutkielman tekijän hallussa.

Muistiinpanot havainnoinnista:

Muistiinpanoja havainnointista on yhteensä 22 liuskaa ja sen on tehnyt tutkielman tekijä. Muistiinpanot ovat tutkielman tekijän hallussa.